

<http://www.list-sef.org>

SEF

list studenata Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru godina II. broj 3.

primjerak je besplatan

SEF list studenata Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru

Nakladnik: Studentski zbor
Ekonomskog fakulteta
Sveučilišta u Mostaru

Uredništvo:

Nikola Papac,
glavni i odgovorni urednik
Josip Pušić,
zamjenik glavnog urednika
Ivan Kelava, marketing
Igor Bradara, web-dizajn
Anita Gilja
Hrvoje Jozinović
Tomislav Raič
Saša Kljajić
Ivana Ramljak
Bojan Čerkuć

Suradnici:

Ivana Bešlić, Oliver Papac, Danijel
Vujica, Dražan Krndelj, Damir Divović,
Ivan Petrović, Ilkan Babić, Ivica
Skender, Stipe Bubalo, Davor Stipić,
Ivana Prskalo, Petrana Prskalo, Ana
Džidić, Dalibor Arapović, Damir Kaleb,
Blaž Kelava, Tiho Bazina, Jelica Ćurić,
Davor Mihić, Josip Marušić, Marijana
Novaković, Maja Pehar, Mario Glibić.

Lektor: Hrvoje Jozinović
Naslovnica: Igor Bradara
Adresa: Matice hrvatske b.b.
88000 Mostar

Žiro račun: ZAGREBAČKA BANKA d.d.
3381002200372369 uz naznaku
"ZA NOVINE"
www.list-sef.org
e-mail: list_sef@net.hr

Naklada:
1000 primjeraka

Grafička priprema i tisak:
FRAM, Mostar

Između mene i studenata u Mostaru vlada neka čudna ljubav	4
Put razvoja novih gospodarskih centara moći	6
Strana ulaganja - mit i stvarnost	7
Tako to rade veliki	8
Problem siromaštva u BiH	10
Siva ekonomija	11
Gdje je ta Albanija?	12
Poslovna etika u Hrvatskoj	13
Državno uređenje BiH - enigma bez rješenja	14
ISO standardi	16
Internet ekonomija	17
DVD - Digital Video Disc	18
100 godina letenja	20
MBA	21
Najveća livanjska poduzeća i suvremeni trendovi poslovanja - Robert Kaselj	21
AIIESEC	22
InfoEFO - život u Osijeku	24
Međunarodna konferencija o investiranju u BiH	26
Približavanje europskim standardima u visokoškolskom obrazovanju	29
Profesori na "ispitu" kod studenata	30
MRZIM - mladi razvijaju zajednicu i mlade	32
Je li Mara danas za ručak?	33
Obnavlja se Studentski dom	33
Krv! Hoćemo krv!	34
Humanitarne akcije - dobra djela ili licemjerstvo?	35
Život poslije diplome	36
Rukometne reprezentativke BiH	38
Sport na Sveučilištu - fikcija!	39
Kako naći "siguru"?	40
Zvonimir Boban "desetka" za pamćenje	41
Sebičnost ili život za druge?	42
In memoriam - Prof. dr. sc. Zdenko Kordić	42
Koloseum govori sam za sebe	43
Rock 'n' roll kao protukultura	44
Mali slatki breakdown	45
Diskografija ili pornografija?	46
Mobimanija	48
Antinobel nagrada za koju se vrijedi potruditi	49
Nagradna igra	50
Kviz, kviz, kviz...	50

Uredničko slovo...

Poštovani čitatelji,

Pred vama je 3. broj glasila studenata Ekonomskog fakulteta - SEF. Prije otprilike godinu dana imali ste priliku vidjeti prvi broj SEF-a, danas slobodno možemo reći skromno izdanje od 450 kom, izdanje na kojem smo svi učili i na koje je uredništvo najponosnije.

Od tada do danas puno se toga promijenilo, dva nova broja, dva nova projekta vođena novom idejom i motivima, te Internet stranica kao dokaz da mislimo ozbiljno nastaviti dalje.

Svaki broj SEF-a bio je prožet jednim motivom i ciljem kojemu smo težili. Ako smo u prvom SEF-u željeli pokrenuti uspavanu masu studenata sa "starog igrališta" i probuditi uspavanu studentsku svijest, u drugom smo nastojali kvalitativno i kvantitativno unaprijediti list. Treći SEF je objedinio sve to i otišao još jedan korak dalje, pokušavajući povezati nas sa studentima i sličnim projektima u bližoj i daljoj okolini. Ako bi smo sada donijeli nekakvu ocjenu uspješnosti, napravili smo ozbiljne pomake na svim područjima. Danas više ne moramo povlačiti kolege i kolegice po hodniku da nešto napišu, tekstove dobivamo sa svih strana, čak i više nego što možemo objaviti, ali ne brinite, svi oni čiji je tekst ostao neobjavljen, svoje mjesto će naći u SEF-u br. 4 zasigurno, a on dolazi ubrzo. Internet stranica pokrenuta u sklopu drugog broja SEF-a će se još obogatiti i proširiti novim sadržajima, vijestima Studentskog zbora našeg fakulteta, te što je najvažnije mogućnošću komentiranja i slanja vlastitih sugestija i prijedloga na naš rad. Treba istaknuti da je onaj korak dalje zapravo i najvažniji, a to je uspješno povezivanje sa studentima sa susjednih fakulteta i studentskim udrugama u Zagrebu, Osijeku, Dubrovniku i Sarajevu. Ovaj broj SEF-a bit će također poslan na veliki broj adresa, od predsjedništva BiH, te raznih vladinih i nevladinih organizacija, kako u BiH, tako i u Hrvatskoj, do

poduzeća koja su upoznata s našim radom i žele vidjeti naše novo izdanje, što nam predstavlja veliku čast i zadovoljstvo. Ovdje moramo napomenuti i čitav niz projekata Studentskog zbora Ekonomskog fakulteta u koje su aktivno uključeni članovi uredništva SEF-a, od organizacije tečaja engleskog jezika, apsolvantske ekskurzije, oživljavanja AIESEC-a na našem fakultetu, do čitavog niza humanitarnih i kulturnih aktivnosti, te vrlo uspješne borbe za studentska prava na Fakultetskom vijeću, što također daje veliki značaj našem radu i projektu.

Na koncu dužnost mi je u svoje ime i u ime cijelog uredništva zahvaliti svima onima bez kojih SEF-a zasigurno ne bi bilo:

- Dekanu i prodekanima ekonomskog fakulteta, te cijelom Fakultetskom vijeću na velikoj pomoći i razumijevanju za naše projekte i zahtjeve;
- Studentskom zboru na materijalnoj pomoći, te slobodi u radu i organizaciji lista;
- Svim našim sponzorima bez kojih ne bi zasigurno ničega ni bilo;
- Svima koji za nas pišete, koji nas čitate i koji svojim konstruktivnim prijedlozima pomažete našem radu i unaprjeđenju.

Još jednom vas pozivam, priključite nam se i postanite dio SEF-ove ekipe, jer svi vaši komentari, sugestije i prijedlozi dobro su nam došli.

U vjeri da se uskoro vidimo, s poštovanjem i zahvalnošću,

Urednik
Nikola Papac

Interview s prof.dr. Vinkom Belakom, rektorom splitskog Veleučilišta

Između mene i studenata u Mostaru vlada neka čudna ljubav

U ovom broju SEF-a razgovarali smo s prof. dr. Vinkom Belakom, koji je među studentima vrlo cijenjen zbog svoje susretljivosti, zanimljivih predavanja... Prof. Belak, rektor splitskog Veleučilišta predaje i u Splitu, Zagrebu i Mostaru bilo na dodiplomskom ili na poslijediplomskom studiju, a također je i znanstveni suradnik u nizu uspješnih poduzeća kao što su Podravka, Končar, Našice cement... Zanimljivo je napomenuti da je on bio i pokretač studentske organizacije AIESEC na našem fakultetu.

SEF: Za početak možete li nam reći prof. Belak kako je uopće krenula vaša suradnja sa Sveučilištem u Mostaru, imajući u vidu brojne obveze na vašem matičnom Sveučilištu, ali i u brojnim poduzećima s kojima surađujete?

➤ Suradnja sa Sveučilištem u Mostaru krenula je pri samom osnutku Ekonomskog fakulteta usred rata. Kad je fakultet tek osnovan nije imao dovoljno ljudi, te je preko naše Vlade uslijedio poziv da ja pomognem Ekonomskom fakultetu u Mostaru. Počeli smo prvi put u Širokom brijegu a onda smo se premjestili u Neum gdje su studenti i profesori živjeli zajedno u hotelu i studirali ujutro od 8 navečer do 8. Kad se rat malo stišao prebacili smo se u ovu sadašnju zgradu Ekonomskog fakulteta. Tad još nisam bio možda toliko opterećen kao danas, ali kako je to tada krenulo, ima već desetak godina, tako se zadržalo i do danas.

SEF: Naše Sveučilište je u procesu reformi s ciljem približavanja uvjetima zadanim Bolonjskom deklaracijom. Koliko je ono udaljeno od tog cilja, te je li realno očekivati da će ga ostvariti do 2010. kada je krajnji rok, s obzirom na trenutnu situaciju?

➤ Naše Sveučilište je u istoj situaciji kao i sva druga sveučilišta ovdje u blizini što znači da imaju jednaku šansu, i ja vjerujem da će imati snage osobito ako im se malo pomogne, i da će se taj cilj ostvariti do 2010. godine. Tu se predviđa studiranje tri godine dodiplomskog studija plus dvije godine koje se isto računaju kao dodiplomski studij, ali se nakon toga dobije magistarska diploma. Nakon samo tri godine studija dobije se "bachelor" diploma, čiji je naziv malo nejasan i nema prijevoda na hrvatskom jeziku, ali mislim da će to biti kvalitetnije studiranje nego do sada. Bolonjski proces će izjednačiti sve fakultete na razini Europe tako da bi se zapravo omogućila mobilnost studentima i zapošljavanje, a ako uđemo u EU onda i u drugim zemljama EU. Ja mislim da će to biti jedna prednost u širini kretanja, traženju posla, usvajanju novih znanja i sl., i mislim da će se naše Sveučilište snaći dobro u tome. Zato treba odmah na vrijeme izrađivati te programe i

prilagođavati se Bolonjskoj deklaraciji.

SEF: Kako ste zadovoljni suradnjom s mostarskim studentima, te postoji li razlika u odnosu prema studentima sa drugih Sveučilišta na kojima predajete?

➤ Ne znam baš postoji li velika razlika, ali sam u odličnom odnosu s mostarskim studentima. To je vrsta čudne ljubavi. Nikad u Mostaru nisam imao problema sa studentima i mogu reći da sam skoro zadovoljniji tom suradnjom nego na drugim mjestima. Do sada smo ostvarili jako dobru suradnju, i jako sam zadovoljan. Studenti se nakon dodiplomskog studija javljaju i na postdiplomski studij, i kad razgovaram s tim ljudima oni su oduševljeni znanjem koje postignu na studiju, i jako puno im to koristi kad se zaposle. Često budu među prvima u poduzećima gdje rade i veoma brzo napreduju. Već nakon godinu dvije dobijaju jako dobre pozicije, gdje vrlo dobro koriste znanje stečeno na fakultetu. Za sada su rezultati više nego dobri.

SEF: Kako ocjenjujete osposobljenost naših studenata? Koliko su oni konkurentni svojim znanjem u odnosu na one koji studiraju vani, s obzirom da na predavanjima često hvalite naše studente?

➤ Ako se tu misli na ovu bližu okolinu onda su tu studenti na jednoj sasvim pristojnoj razini. Ne zaostaju oni puno. Možda zbog lošijih uvjeta uzrokovanih ratom ne donesu tako dobro znanje na fakultet, ali na samom fakultetu to se već pomalo nadoknađuje, i mislim da svaki student koji završi na Sveučilištu u Mostaru, može konkurirati stečenim znanjem studentima u okolnim gradovima i bližim zemljama na istom govornom području.

SEF: Kako ocjenjujete angažiranost današnjih studenata, koliko je jak njihov glas u društvu? Može li se to ikako usporediti s vremenom vašeg studiranja?

➤ Mislim da se ta dva razdoblja ne mogu baš puno uspoređivati. To je bilo prije 30-ak godina, tako da su potpuno drugačiji uvjeti i potpuno su drugačiji problemi. Ovdje smo imali probleme rata, probleme nakon rata, probleme oko organiziranja države koji još nisu riješeni... Danas se studenti organiziraju preko AIESEC-a i drugih studentskih udruga, ali bez obzira čini mi se da ovdašnji studenti puno manje komuniciraju sa studentima vani, u Europi, SAD-u. Mislim da studenti iz Hrvatske imaju više mogućnosti otići vani, te da bi trebalo raditi upravo na tome da se uspostave kontakti sa studentima iz cijele Europe, SAD-a. Treba raditi na tome da studenti ostvaruju razmjene putem kojih bi se mogla ispravno stvoriti slika kako studiranje uopće izgleda vani. Vani je malo jača infrastruktura, pa je u tom pogledu njihovim studentima malo lakše nego našima ovdje. Internet je prije svega

pomogao da te komunikacije budu što jače i bolje, a to se ne može usporediti s vremenom kad sam ja bio student, kada nije bilo ni Interneta, ni računala, ni mobitela.

SEF: Jeste li kao student bili aktivno uključeni u neke studentske projekte, udruge i sl.?

➤ Ja nisam bio previše uključen u bilo koje studentske organizacije. Ja sam se dosta bavio sportom i bio sam u raznim sportskim organizacijama i klubovima.

SEF: Što vam je ostalo nekako najupečatljivije iz vašeg studentskog života, čega se još uvijek najradije sjetite?

➤ Najradije se od svega sjetim da sam brzo završio i dodiplomski i postdiplomski studij, to je doista bilo jako brzo, u najkraćem mogućem roku.

SEF: Kad biste mogli birati, biste li ponovo upisali ekonomski fakultet i zašto?

➤ Naravno da bih ponovo upisao ekonomski fakultet, s obzirom da sam u tom poslu napravio ogromne uspjehe, pogotovo u posljednjih 5 godina. Nikada ne bih mijenjao struku, jer je to struka u kojoj se može jako puno napraviti, pa čak i zaraditi, i to pristojno. Dakle da imam mogućnost biranja, bez obzira na ovo znanje, opet bih isto izabrao.

SEF: Čuli smo da imate neke zanimljive hobije, možete li nam reći koji su to, te nešto o njima?

➤ Da, čuli ste da se bavim preponskim jahanjem i da imam svoga konja. To je nešto izuzetno lijepo, to je sport koji jako obogaćuje čovjeka. U "stara" doba sam bio prvak u boksu, što vas možda iznenađuje, i to u kategorijama poluverter i velter na prostoru bivše Jugoslavije. Ova oba sporta su meni jako draga, a i omogućila su mi veliki broj iskustava i uspomena.

SEF: Na koncu što biste poručili našim studentima, osobito onima koji su pri kraju studija?

➤ Njima bih poručio da što prije upišu poslijediplomski studij ovdje u Mostaru, ili u Hrvatskoj na nekom od Sveučilišta, jer nema nikakve dvojbe je li to dobar potez ili nije. To je sigurno dobar potez, a i kada se počne primjenjivati Bolonjska deklaracija diplomirani studenti će stjecati zvanja magistra, tako da onima koji u međuvremenu završe studij ne preostaje ništa drugo osim da upišu i završe bilo jednogodišnji, bilo dvogodišnji poslijediplomski studij. To je sigurno pravi potez.

Zahvaljujemo prof. Belaku na susretljivosti i razumijevanju prilikom našeg susreta, kao i na kavi kojom je počastio ekipi SEF-a.

Nikola Papac i Hrvoje Jozinović

Povijesni put razvoja EU-a, MMF-a i Svjetske banke

Put razvoja novih gospodarskih centara moći

Veliko značenje u okviru EU pridaje se i ECB - Europskoj središnjoj banci, koja zajedno s nacionalnim središnjim bankama zemalja EU čini Europski sustav središnjih banaka. Osnovni cilj ovog sustava bila je stabilnost cijena. Razdoblje od 01. 01. 1999. do 01. 01. 2002. obilježilo je uvođenje eura. Godine 1999. euro se uvodi u bezgotovinskom obliku, a 01. 01. 2002. u opticaj ulaze novčanice i kovanice eura. Konačno oko 300 milijuna Europljana ima zajednički novac.

Povijest europske unije

Svima nam je poznato da je na prostoru Europe došlo do ujedinjenja razvijenih zemalja koje čine Europsku Uniju. Zemlje članice imaju jedinstvenu valutu, njihovim stanovnicima prilikom prelaska granice unutar Unije nije potrebna putovnica, sve je jeftino, divno, krasno... Pa zar se ne zapitamo ponekad kako je sve to krenulo? Sad ćemo to malo i pojasniti.

Prvi korak ka stvaranju EU napravilo je 6 zemalja koje su se ujedinile 1946. stvarajući "Malu Europu". Bile su to: Njemačka, Italija, Francuska, Belgija, Nizozemska i Luksemburg. Njihovo ujedinjenje rezultiralo je potpisivanjem dvaju značajnih ugovora:

Pariškim ugovorom (18. 04. 1951.) osnovana je CECA - prva međunarodna organizacija kojom se ukidaju kontingenti i carine na ugljen, čelik, željezo i željezne rude među zemljama članicama, te EUROATOM - Europska zajednica za atomsku energiju.

Godine 1957. potpisan je Rimski ugovor kojim se osniva EEZ - Europska ekonomska zajednica.

U godinama koje slijede "Europi šestorice" pridružuju se Danska, Irsko i Velika Britanija, te tako nastaje "Europa devetorice".

Pridruživanjem ovih zemalja jača monetarna solidarnost zajednice. EEZ konstantno se unaprjeđuje: uveden je ECU (European Currency Unit) zajednička europska valutna jedinica, EMS - Europski monetarni sustav, a i sve je veći naglasak na jedinstvenom tržištu.

Godine 1981. EZ-u pridružuje se Grčka, a 1985. god. članicama postaju Portugal i Španjolska. Nekoliko mjeseci poslije prvi put se javno zavijorila europska zastava sa 12 zvjezdica.

Sada već "Europa dvanaestorice", ova zajednica sve više surađuje sa zemljama u razvoju (zemlje ACP-a), zemljama srednje i istočne Europe (CEEC), Zajednicom nezavisnih država (CIS) kao i s mediteranskim zemljama.

1992. god. potpisan je Maastrichtski ugovor kojim su regulirani najvažniji kriteriji za ulazak u Europsku gospodarsku i monetarnu uniju. Krajem 1993. Maastrichtski ugovor stupa na snagu, a EZ time prerasta u EU.

1995.-u obilježilo je pristupanje Austrije, Finske i Švedske EU, te donošenje odluke o nazivu jedinstvene valute EU - euro. Kao i svaka druga zajednica i EU ima svoje organe tj. institucije, a to su regije, vijeća, banke i ostalo. Važna institucija EU je Europski parlament, koji se smatra glavnim čuvarom europskih interesa, te braniteljem prava građana.

Međunarodni monetarni fond

II. svjetski rat ostavio je za sobom teške posljedice. Naravno, ni ekonomija nije bila pošteđena. Zavladao je valutni kaos, te je razoren sustav međunarodnih ekonomskih odnosa i plaćanja.

Kako bi se iznašlo rješenje svih tih problema 1944. god. u Bretton Woodsu je održana Međunarodna financijska konferencija. Na temelju iznesenih prijedloga formiran je "Zajednički plan" koji je jednoglasno prihvaćen, te je 22. 07. 1944. osnovan MMF. Fondu je u početku pristupilo 29 zemalja, a zadaća fonda bila je štiti međunarodno tržište kapitala i do dan danas se nije promijenila. Fond prikupljanja sredstava putem kvote koju zemlje članice uplaćuju. Zemlja članica unosi u Fond određenu kvotu, te srazmjerno njenoj visini dobiva pravo glasa. 25% kvote uplaćuje se u jednoj od "zdravih" valuta (dolar, jen, euro, SPV), a ostatak u domaćoj valuti ili pak vrijednosnicama. MMF pretežno iz svojih sredstava osigurava kredite zemljama u razvoju (odobravajući im razne olakšice), a u slučaju nedostatnosti sredstava samog Fonda od uplaćenih kvota MMF posuđuje sredstva od GAB-a. MMF danas broji 183 zemlje članice i ima presudnu ulogu na ukupna gospodarska kretanja.

Svjetska banka

Osim odluke o stvaranju MMF-a 1946. god. na Međunarodnoj financijskoj konferenciji u Bretton Woodsu također je donesena odluka o osnivanju Svjetske banke, pa se MMF i Svjetska banka smatraju blizancima. Banka je započela s radom 25. lipnja 1946. god. Osnivanju banke prisustvovala su 44 zemlje. Osnovni uvjet za članstvo u Svjetskoj banci bio je prethodno članstvo u MMF-u. Banka je zadužena da dijeli kredite za razvoj razrušenim prijateljskim zemljama. Prva zemlja kojoj je odobren kredit bila je Francuska, a iznosio je 250 milijuna dolara. Tijekom vremena glavni cilj Banke postaje borba protiv siromaštva širom svijeta.

Sredstva za funkcioniranje Banka ima zahvaljujući kapitalu koji se formira upisom dionica zemalja članica, te srazmjerno kapitalu zemlja članica ima pravo glasa. Zahvaljujući tom kapitalu donošenje odluka pripada najbogatijim zemljama poput Amerike, Velike Britanije, Njemačke, Francuske itd.

Kao pokazatelj značajnosti Svjetske banke navest ću podatak o njenom sudjelovanju u ukupnom svjetskom kreditiranju od 75%.

Pravna realnost stranih ulaganja

Strana ulaganja - mit i stvarnost

O stranim ulaganjima već je mnogo rečeno. Toliko mnogo da se može postaviti pitanje: "Zar se ima o tome još što reći?" Ali ima! Priče o stranim ulaganjima kakve slušamo na konferencijama, skupovima, predavanjima liče na bajku sa sretnim završetkom u kojoj glavni lik Bosna i Hercegovina svoju sreću doživi kada je ugleda Strani Uagač, dadne joj mnogo novca i odvede je u neku daleku zemlju Europu, u kojoj su joj zajamčeni: mir, gospodarski napredak i visoki standard za sve njene narode i građane. Međutim bajka je bajka, a stvarnost ovog pitanja daleko je složenija nego što se to na prvi pogled i čini, pa govorimo o stvarnosti!

Temeljni zakon koji regulira ovu materiju je Zakon o politici direktnih stranih ulaganja u BiH, donesen od strane Visokog predstavnika Carlosa Westendorpa dana 11. veljače 1998. god. i objavljen u Službenom glasniku BiH broj 4/98, od 20. ožujka 1998. god. Dakle taj zakon, pisan od stranaca za strance, u kratkim crtama definira temeljne pojmove iz te oblasti, te regulira "osnovne politike i principe sudjelovanja stranih ulagača u BiH". Stranog ulagača definira kao "fizičku osobu koja nema stalni boravak u BiH i nema svoje glavno mjesto poslovanja u BiH (dakle, i naš državljanin prijavljen na adresu u drugoj državi, kada ovdje ulaže ima status stranog ulagača!), ili pravnu osobu registriranu u skladu sa stranim zakonom koja ima svoj registrirani ured, središnju upravu ili glavno mjesto poslovanja u nekoj stranoj zemlji". Strano ulaganje se definira kao: "Stjecanje, stvaranje ili proširenje bilo kojeg poslovnog pothvata ili bilo koje aktivnosti koja, sama ili sa drugom, istovremeno ili jedna za drugom ima za ishod omogućavanje jednom ili više stranih ulagača stjecanje ili povećanje kontrole nad nekom kompanijom koja pod svojom kontrolom obavlja industrijske itd. poslove, ili da omogućiti proširenje poduzeća koje je već pod kontrolom stranog ulagača". Strana kontrola tim zakonom definirana je kao "svako učešće od preko 10% kapitala i, odnosno ili, glasačkih prava čiji su izravni nositelji strani ulagači ili neka domaća pravna osoba pod takvom kontrolom".

Ostalim odredbama uglavnom su zaštićena ta strana ulaganja, i to na jedan poseban način gdje je regulirano da BiH ili entiteti neće vršiti diskriminaciju stranih ulagača, zatim da će biti oslobođeni od plaćanja carina i carinskih obveza, zaštićeni od eventualne nacionalizacije i eksproprijacije, da imaju pravo zapošljavati stranu radnu snagu itd.

U praksi strano ulaganje u F BiH podliježe obvezi registriranja kod Federalnog ministarstva trgovine i Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (Državnog ministarstva), koji donose odgovarajuća rješenja, te se ta rješenja, uz ostale potrebne isprave, prilažu prilikom podnošenja zahtjeva za upis u sudski registar, bilo da se radi o osnivanju novog gospodarskog društva, ili o ulaganju u postojeće. Tada nadležni sud donosi Rješenje o upisu u sudski registar i postupak je gotov.

Gledajući s distance, osjeća se da su strana ulaganja i strani ulagači u BiH u povoljnijem položaju od domaćih, a to se može zaključiti i iz toga što ih pored svih ostalih zakona štiti i ovaj zakon o kojemu je riječ. To nikako nije moglo ostati neopaženo našim ljudima kod kojih vječno traje postupak traženja "rupa u zakonu".

Sama strana ulaganja nisu uvijek u službi razvoja države u kojoj su uložena. Npr. ulaganje u velike robne kuće u inozemstvu često je u službi izvoza zemlje ulagača i suzbijanja domaće proizvodnje i trgovine, te zapošljavanja jednih na račun otpuštanja drugih. Zatim, često i ne podiže kvalitetu usluga u zemlji domaćinu: npr. strano ulaganje u gospodarsko društvo koje posjeduje jedan ugostiteljski objekt je strano ulaganje, ali ne jamči povećanje kvalitete usluga u tom objektu; niti povećanje zaposlenosti, ali može biti uzrokom novih otpuštanja. Ono ne jamči gospodarski napredak državi koja gotovo stihijski rasproda znatan dio svog nacionalnog bogatstva i gospodarstva (primjer iz našeg susjedstva). Stoga smatram da je potrebno zakonski redefinirati osnovne pojmove i preurediti postupak stranih ulaganja, izbjeći svaku generalizaciju u njihovoj ocjeni, te im od slučaja do slučaja davati mjesta koja zaslužuju. To sve, jer od njih u znatnoj mjeri ovisi naša budućnost.

Oliver Papac, dipl. iur.

Istina o (ne)tržišnom uspjehu velikih multinacionalnih kompanija

Tako to rade **veliki**

Satnice radnika u proizvodnim zonama Azije kreću se od 15 do 80 centi u najboljem slučaju, a dnevno se radi uglavnom 12 sati minimalno, s tim da po potrebi rukovoditelji radnike imaju pravo zadržati i prekovremeno, ukoliko se sa rokovima narudžbe kasni. Dnevnicu za ovakva radna mjesta u zapadnoj Europi i sjevernoj Americi bi iznosila od 10\$ do 18\$.

Vjerojatno je se svatko od nas barem jednom zapitao kako velike multinacionalne korporacije postaju sve veće i veće, te na međunarodnom planu igraju sve važniju ulogu. To da igraju sve važniju ulogu potkrijepit ću činjenicom kako pojedine od njih imaju svoje proračune veće od proračuna većine država ponaosob. Znači njihova financijska premoć im daje i prvenstvo u donošenju odluka, pa ako hoćete i zakonskih rješenja u pojedinim državama. Zanimljivo, zar nije baš tako i u našoj BiH?

Velike multinacionalne korporacije su početkom devedesetih već uvelike proizvodile svoju robu, točnije robu su dobivali od svojih ugovornih partnera iz Kine, Indonezije, Filipina, Tajvana, ... Dakle došlo je do preseljenja proizvodnih pogona iz zapadne Europe i SAD-a u zemlje istočne Azije i južne Amerike. Naravno te su se zemlje zvale, a kako drugo nego, "zemlje u razvoju". Tako su vodeći menadžeri korporacija kao što su Nike, Adidas, Levi's i mnogih drugih, svoje preseljenje proizvodnje opravdavali poznatom rečenicom: "Nije važno gdje se roba proizvodi, već kako se proizvodi". Morate priznati da su se dobro opravdali pred sudom javnosti, jer nova radna mjesta na istoku značila su manje radnih mjesta na zapadu. Ja ću se u ovome tekstu zadržati upravo na ovome "kako se proizvodi".

Isprva spomenute korporacije, ali i mnoge druge, lokacije svojih tvornica, da budem još precizniji, tvornica svojih ugovornih partnera u kojima se proizvodi njihova roba, čuvaju u tajnosti. Pod plaštom

poslovne tajne, tvornice ostaju skrivene do sredine 90-tih. Tada organizacije koje se bore za ljudska prava počinju istraživati i zahtijevaju od proizvođača da obznanu lokacije svojih tvornica kako bi se mogli uvjeriti da radnici koji rade u njima imaju minimalne uvjete rada. I tada ova priča dobiva svoj zaplet, svoje likove koji, usudio bih se reći, igraju jednu blago rečeno "mutnu igru". No ono što je najvažnije ova priča dobiva i svoju publiku, naravno to su, pogađate, "osvijesteni potrošači".

Otprije je poznata činjenica da zemlje u razvoju imaju svoje industrijske proizvodne zone, dalje IPZ, kako bi pokrenule svoje gospodarstvo i dale mu zamah. Takve proizvodne zone znaju se protezati i na nekoliko tisuća kvadratnih kilometara, kakva je IPZ Cavite (2800 km²) koja se

nalazi 150 km južno od Manile glavnog grada Filipina. Takve se IPZ predstavljaju kao "jeftina-kupovina-na-veliko" multinacionalnih kompanija koje su u potrazi za povoljnom pogodbom, odnosno osvajanjem što većeg komada tržišnog kolača. Treba dodati i to kako svaka IPZ posjeduje svoju vlastitu stražu, koja na ulazu kontrolira radnike. Tvorničke prostorije su bez prozora, napravljene od jeftine plastike i aluminijske, nagurane jedna do druge. IPZ je koncipirana tako da iz svakog radnika iscijedi maksimum, a naposljetku da takav rad plati što jeftinije, dakle minimalno. A da je tako navest ćemo i to kako se satnica tih radnika kreće od 15 do 80 centi u najboljem slučaju, a dnevno se radi uglavnom 12 sati minimalno, s tim da po potrebi rukovoditelji radnike imaju

pravo zadržati i prekovremeno, ukoliko se s rokovima narudžbe kasni. Dnevnicu za ovakva radna mjesta u zapadnoj Europi i sjevernoj Americi bi iznosila od 10\$ do 18\$.

Ono što valja istaknuti za IPZ je i to kako u njima nema gotovo nikakvih poreznih davanja državi, bar ne prvih nekoliko godina. Primjerice u većini zemalja taj period iznosi 5 godina, dok u Sri Lanki, koja slovi za rekordera, taj period se proteže na 10 godina. Tako se za IPZ rabi i još jedan prikladan naziv, a on je "porezno ljetovanje". U jednom od izvješća Međunarodne radničke organizacije stoji: "IPZ je za neiskusnog stranog investitora ono što je paket-aranžman ljetovanje za neodlučnog turista", odnosno globalizacija bez rizika. A kad se "porezno ljetovanje" približi svome kraju, korporacije mijenjaju imena svojim proizvodnim postrojenjima, ili u najgorem slučaju svoje "ljetovanje" nastavljaju u novoj zoni u nekoj drugoj zemlji. Kompanije dostave krojene dijelove odjeće ili dijelove računala, oslobođene uvoznih carina, a jeftina i sindikalno neorganizirana radna snaga sastavlja ih za njih. Potom se sašivena odjeća i sastavljena elektronika vraća odakle je i došla, naravno bez izvoznih carina.

S druge strane lokalne vlasti razmišljaju na način da kompanije moraju plaćati poreze i striktno poštivati nacionalne zakone, no u ovom slučaju i baš na ovom

posebnom komadu zemlje, samo za neko vrijeme, napraviti će se iznimka za dobro budućeg prosperiteta. Tako je IPZ Cavite, koju sam naveo za primjer, pod direktnom jurisdikcijom filipinskog Federalnog ministarstva trgovine i industrije. Lokalna policija i gradske vlasti nemaju pravo niti prijeći prag zone. Ugovori se sklapaju na državnom nivou, a same lokalne vlasti nemaju gotovo nikakve koristi, jer od korporacija ne naplaćuju, ako ništa drugo, čak ni naknadu za komunalne usluge. Ono na što država posebno obraća pozornost je zadovoljstvo multinacionalnih korporacija uvjetima proizvodnje u IPZ. Razlog tome je konkurencija koja nikad ne spava, a najveća opasnost, za sve zemlje sa IPZ, prijete iz najmnogoljudnije zemlje na svijetu, a to je Kina. Tako koliko god da su ostale zemlje konkurentne, Kina je konkurentnija, a tu prednost u proizvodnji joj daje jeftina radna snaga. Tako se u samoj Kini nalazi nešto više od 130 ovakvih zona.

Lokalno stanovništvo koje radi u takvim zonama često jedva da nešto može uštedjeti, jer su nadnice izrazito niske. Tako kad se pokriju osnovni životni troškovi radnicima jedva da ostane nešto novca. Što se tiče uvjeta rada teško da bi se bilo što moglo navesti kao pozitivan primjer. Tako je u većini tvornica, smještenih u IPZ, bilo kakav razgovor među radnicima strogo zabranjen. To se opravdava činjenicom

kako razgovor šteti produktivnosti. Sindikalno organiziranje je, kako moj jedan dobar prijatelj zna kazati, utopija o kojoj se može samo sanjati. Čak štovišće u nekim tvornicama su izvješeni natpisi koji strogo zabranjuju sindikalno organiziranje. Posrednici koji upošljavaju nove radnike preferiraju mlađe djevojke iz ruralnih područja, a razlog tome je njihov nizak stupanj obrazovanja i strah od poslodavaca. Tako se svaka pomisao o sindikalnom organiziranju kod ovih djevojaka teško može očekivati, a naravno to je upravo ono što poslodavci traže. Tako zarađenu plaću te mlade djevojke šalju svojim obiteljima koje uglavnom žive na rubu egzistencije.

Strah od multinacionalnih kompanija je velik, jer u svakom trenutku kompanije poput Nikea, Gapa i IBM-a se mogu vrlo lako preseliti u druge zone koje nude povoljnije uvjete. Paradoks koji je pri tom najveći je da spomenute kompanije nemaju gotovo nikakvo fizičko vlasništvo na tom području jer ne posjeduju zgrade, zemlju ili opremu, a opet su sveprisutne i nevidljivo vuku sve konce. Jedna kompanija može raditi s više kooperanata u više različitih IPZ, tako da trenutna nemogućnost izvršavanja posla znači i njegov gubitak. Ono što je još bitno kazati je da vodeći menadžeri spomenutih kompanija vrlo otvoreno govore kako je njihova primarna djelatnost marketing, a proizvodnja je samo nužno zlo koje za njih obavlja više ugovornih partnera, koji se naravno i međusobno natječu. Uistinu sad kad imamo sve ovo u vidu lako je zaključiti da je korporacijama bitno kako se roba proizvodi, naravno što jeftinije, ali ne baš i tko je proizvodi i u kakvim uvjetima. Naravno za ovakvo stanje u IPZ ne snose odgovornost samo multinacionalne korporacije već i države koje im to omogućuju na svom teritoriju.

Nama ostaje da vidimo kako će se situacija dalje razvijati. Hoće li se organizacije za ljudska prava uspjeti svugdje izboriti za jednaka prava rada, ili će korporacije i dalje jeftino proizvoditi svoju markiranu robu. Svakako treba pratiti i evolucijski put ovakvih korporacija koje se svakodnevno mijenjaju s ciljem očuvanja svoje konkurentnosti na globalnom tržištu.

Ivan Kelava

Gospodarska i društvena realnost BiH

Problem siromaštva u

Poštovani čitatelji, kolegice i kolege, odnosno mlada populaciju, smatram da bi nas trebao zanimati ovaj problem koji utječe na sve nas - **problem siromaštva u Bosni i Hercegovini**.

Kao rezultat mojih skromnih istraživanja navest ću nekolicinu statističkih podataka koji ukazuju na to da siromaštvo u BiH ima velike zamahe.

Naime, u našoj zemlji je prema procjenama siromašan svaki četvrti stanovnik (treba imati na umu da istraživanjem nisu obuhvaćene manjine). Ispod opće granice siromaštva je blizu 20% ljudi. To znači da je siromašno otprilike oko 30-40% stanovništva.

Ako uzmemo u obzir zemlje bivše Jugoslavije, odnosno zemlje u regiji, ekonomija Slovenije je pet puta jača od naše, Hrvatska ima dva puta jaču ekonomiju, Srbija i Crna Gora također su u boljoj poziciji od nas, a postoje mišljenja, koja su najvjerojatnije točna, da smo čak i iza Albanije po tom pitanju.

Što možemo navesti kao uzroke takvog stanja u našoj zemlji?

Što bi ljudi rekli, "rat je učinio svoje", no je li to doista tako? Jedan zanimljiv statistički podatak govori kako je GDP per capita 1992. godine u BiH iznosio oko 2000 \$, dok je u 2002. godini, dakle deset godina poslije, iznosio samo 1100 \$. Dakle, rat je već odavno završen, polako to počinjemo i zaboravljati, a u našoj zemlji se ne događa ništa što bi je moglo odvesti nekom prosperitetu. Vlasti se mijenjaju kao vrijeme, novac stavljaju u svoje džepove i odlaze, onda dolaze drugi koji zorno slijede primjer svojih prethodnika i tako se stvara jedan zatvoreni krug.

Stanje u zemlji govori da imamo:

- neadekvatan sustav socijalne skrbi
- narušavanje ljudskih prava
- nivo nezaposlenosti 40%
- neadekvatnu poreznu politiku i niz drugih činjenica koje stvaraju jednu nestabilnu ekonomiju i nestabilne uvjete za život uopće.

Zanimljiva je studija prof. dr. Zlatka Hurtića, koji je kao valjda neki glavni koordinator za razvojnu strategiju Bosne i Hercegovine, koji izlazi sa interesantnim tezama kako je GDP utrostručen u odnosu na period poslije rata, da je obnovljena skoro sva ratom porušena infrastruktura, da je održana makroekonomska stabilnost, da je okončana privatizacija u 90% poduzeća. Stvarno se divim njegovoj "zanesenosti". Već sam naveo odnose GDP-a 1992. i 2002. godine, ratom porušena infrastruktura ni izbliza nije obnovljena kao što bi trebala biti, deseci tisuća raseljenih osoba čekaju na povratak u svoje domove. Što se tiče makroekonomske stabilnosti je li dovoljno navesti podatak da je javni dug BiH toliko visok da će ga vjerojatno i

djeca moje djece otplaćivati? Kreditna sposobnost zemlje na međunarodnom tržištu kapitala se neće stabilizirati možda kroz idućih deset godina, unutar zemlje je kapital skup, kamate visoke a rokovi otplate kratki. Kada je riječ o privatizaciji poduzeća, postavlja se pitanje daje li ona uopće pozitivne rezultate? Ne. Radnici umjesto da dobivaju nova radna mjesta, obično ostaju bez njih. Treba li uopće spominjati korumpiranost u zemlji?

Svi vi, moje poštovane kolegice i kolege znate koliko je teško u našoj zemlji izdvojiti novčana sredstva koja su potrebna za studiranje. Doduše, ne svi, ali eto, velika većina nas. Svi znate kako je teško našim roditeljima plaćati troškove studiranja, plaćati režije i uz sve to imati i ono najosnovnije za život: hranu, obuću i odjeću.

Kod koliko nas radi samo jedan roditelj i uzdržava čitavu obitelj?

Kod koliko nas roditelji nisu već godinama otišli na zasluženi godišnji odmor, ili sebi priuštiti neki sličan "luksuz" kao što je, recimo, proslava Nove godine u nekom hotelu, (što je u malo razvijenijim zemljama najnormalnija stvar), i na kraju, koliko nas studira i ima novaca tek dovoljno da plati troškove stanovanja, a da si ne može priuštiti ni kavu na "Starom" poslije predavanja...? Ima nas puno, i previše.

Mogućnosti zaposlenja tijekom studija gotovo da i nema, preko studentskog servisa se radi skoro čitav dan za 30-ak KM, uvjeti za život su teški. Pa ipak, mi opet imamo mogućnost studirati, postići nešto. **Što je s osobama koje jedva prehranjuju svoje obitelji, kojih kako sam naveo ima blizu 40%?**

Postoji i ona treća skupina nas, skupina onih koji nemaju sličnih problema uopće, ali oni se baš i ne uklapaju u sadržaj ovog teksta, a osim toga i manjina su. Da hoće Bog dat da budemo svi kao oni, pa da ova zemlja krene negdje.

O ovom problemu se može dugo izlagati, elaborirati, debatirati... Ja sam iznio samo jedan mali dio našeg ekonomskog kaosa koji je kao zrno pijeska u pustinji. Sve ukazuje na to da je naša zemlja siromašna i da u njoj vlada totalna ekonomska neuravnoteženost.

Nešto treba učiniti, ali što!?

Treba pokrenuti konačno jedan dinamičan ekonomski razvoj kojim se treba smanjiti nivo siromaštva u zemlji. Na tome radi "uvaženi" dr. Hurtić, ali po njegovim viđenjima u našoj zemlji sve "cvjeta".

Da li završiti ovaj članak time da svijet ostaje na nama, i da bi mi trebali biti oni koji će promijeniti nešto u ovoj zemlji? Tu se opet samo po sebi nadovezuje pitanje trebamo li uopće ostati živjeti u njoj? Ja osobno bih odmah otišao, kada bih imao priliku. A vi?

Danijel Vujica

Siva ekonomija, šverc i kriminal

SIVA EKONOMIJA

Gotovo svakodnevno u raznim medijima nailazimo na podatke o prosječnom broju dolara što ih je jedna osoba "ostvarila" u državi u godini dana. Riječ je o visini društvenog proizvoda po glavi stanovnika (GDP per capita), omiljenom pokazatelju kada stvari krenu na bolje, ali i velikom navjestitelju promjena (npr. izbornih) ukoliko krene "nizbrdo". Bez obzira na njegovu nedorečenost i vjerodostojnost, mi ga uzimamo zdravo za gotovo, što po mnogim stručnjacima i nije potpuno ispravno.

Bez obzira na to koliko je jedna država pravno uređena, kakav ima porezni sustav, u svakoj, ama baš svakoj postoje tri vrste aktivnosti koje nisu evidentirane u društvenom proizvodu.

Prvo, to je kriminal, od zapada prema istoku, predstavlja sve značajniju stavku, u SAD-u oko 2% GDP-a, dok po nekima u Rusiji njegov opseg prelazi i 10% GDP-a, a što se nas tiče to sami prosudite.

Drugo, kao sušta suprotnost, religijske i humanitarne aktivnosti, armije volontera, amatera, humanitarnih udruga za ovo i ono, milodari i sl.

I na koncu ono što je ustvari i tema ove priče, siva ekonomija. Po Samuelsonu to su sve one zakonite aktivnosti koje nisu prijavljene poreznim vlastima, te sve one nezakonite aktivnosti koje donose zaradu određenim osobama. Drugim riječima kod nas bi to bili: neregistrirane radnje i poslovi, samozapošljavanje i zapošljavanje na crno, plaćanje na crno (iz ruke u ruku), stvaranje "divljih" buvljaka i pijaca prokrijumčarenom robom sumnjive kvalitete (Vrapčići, Arizona, Berkovići), šverc svega i svačega (najunosnije su cigarete i alkohol), neregistrirano izdavanje nekretnina i neprijavljeno primanja turista u turističkim mjestima, trgovanje piratskim CD-ima (prženje) i knjigama, trgovanje devizama (mijenjanje para), zelenaštvo (pozajmljivanje gotovine uz visoke kamate), štimanje završnog računa, otvaranje većeg broja žiro računa da bi se lakše prikrije malverzacije, pokretanje fiktivnih firmi, te svako prikriivanje i neplaćanje poreza, carina i raznih doprinosa, i još mnogo, mnogo toga. Ali i to nije sve, tu spada i čitav niz nezakonitih radnji, kao što su: preprodaja (dilanje) droge, trgovina

ljudima, prostitucija, nezakonito kladenje (borbe pasa, ulične borbe)...

Kao što sam napomenuo, niti jedno gospodarstvo nije imuno na ove aktivnosti. Tako na temelju istraživanja Federalnog zavoda za programiranje razvoja utvrđeno je da siva (neregistrirana) ekonomija iznosi oko 45% vrijednosti GDP-a Federacije BiH. Dalje se procjenjuje da u svojoj ekonomiji stalno radi oko 170.000 osoba (po nekim procjenama međunarodnih institucija i do 300.000). Ovo sve predstavlja gubitak javnih prihoda od oko 1 milijarde KM godišnje. Također završena istraživanja sive ekonomije u Republici Srpskoj kažu da ona iznosi oko 50% vrijednosti GDP-a, što su zaista impresivni omjeri koji drže BiH u samom vrhu na crnoj listi sivih ekonomija u Europi.

Ukoliko bi se u Federaciji BiH 50% neregistrirane (sive) ekonomije prevelo u registriranu, GDP bi se povećao za blizu 750 milijuna USD, a GDP per capita sa 1.177 USD na 1.450 USD. To bi omogućilo povećanje od približno 100 000 legalno zaposlenih ili povećanje od oko 20% zaposlenosti. S druge strane to bi bilo i povećanje javnih prihoda za oko 95 milijuna KM, što uključuje i moguće povećanje mirovina, plaća u javnom sektoru, poticanja razvoja gospodarstva i tko zna što još.

Igrati se brojkama jako je zanimljivo, međutim ove hipotetske pretpostavke ne garantiraju apsolutno ništa, sve je i dalje krajnje neizvjesno. Gledajući susjede BiH, situacija je znatno bolja tek u Hrvatskoj gdje siva ekonomija iznosi nešto manje od 10% GDP-a, a ostvaruje se uglavnom kroz rad na crno, naročito u vrijeme turističke sezone. Istraživanja tako kažu da Hrvatska gubi približno 8 milijardi KN javnih prihoda zbog sive ekonomije, što je znatno manje nego u BiH.

Što se tiče Srbije i Crne Gore rezultati su vrlo blizu onima iz BiH, siva ekonomija iznosi oko 35% GDP-a, a u njoj je na razne načine zaposleno po nekim procjenama približno 1,2 milijuna osoba, što je zaista velika brojka. Bitno je napomenuti da je razina kriminala u SiCG ogromna, možda čak i veća nego u BiH gdje je politička situacija reklo bi se znatno zamršenija.

Ni zapadna Europa nije imuna na sivu ekonomiju, međutim prije toga mora se naglasiti da je ona najizraženija u srednjoj i istočnoj Europi. Tako siva ekonomija u Gruziji iznosi 66,1% vrijednosti GDP-a, u Makedoniji 45,1%, dok su od članica EU-a najviše "zaražene" Grčka 28,5% i Italija 27%. Među zemljama sa najmanjim udjelom sive ekonomije su SAD sa 8,7% i Švicarska sa 9,4% vrijednosti GDP-a. Glavne posljedice sive ekonomije su smanjenje poreznih i ostalih prihoda države, gušenje normalne i stvaranje nelojalne konkurencije, slabljenje poslovnog morala uopće, te stvaranje pogrešne slike o gospodarstvu i stvarnim prihodima stanovništva i sl.

Države se na razne načine bore protiv sive ekonomije, međutim među najznačajnije metode spadaju svakako mjere poticanja i motivacije, ali i neke represivne mjere koje samostalno ne daju željene rezultate, ali u kombinaciji s ovim prvim daju odlične rezultate i brži napredak.

Ovo sve nam daje jasniju sliku događanja u prethodnom razdoblju, te izvore basnoslovnog bogaćenja nekih, kroz razne malverzacije na štetu drugih. Nadam se da smo naučili nešto iz toga i da će razvoj ove zemlje ići u smjeru jačanja snage zakona, što vodi razvoju demokracije i gospodarstva u cijelosti.

Na koncu, moramo biti svjesni da ne postoji idealna država u kojoj je sve bajno, u kojoj nema kriminala i kriminalaca, lopovluka i lopova, međutim, moramo biti i svjesni da postoji bolja država, da postoji mnoštvo primjera koje bi trebali slijediti u građenju boljeg sutra sa što manje sivila, a što više reda, pravедnosti i poštenja.

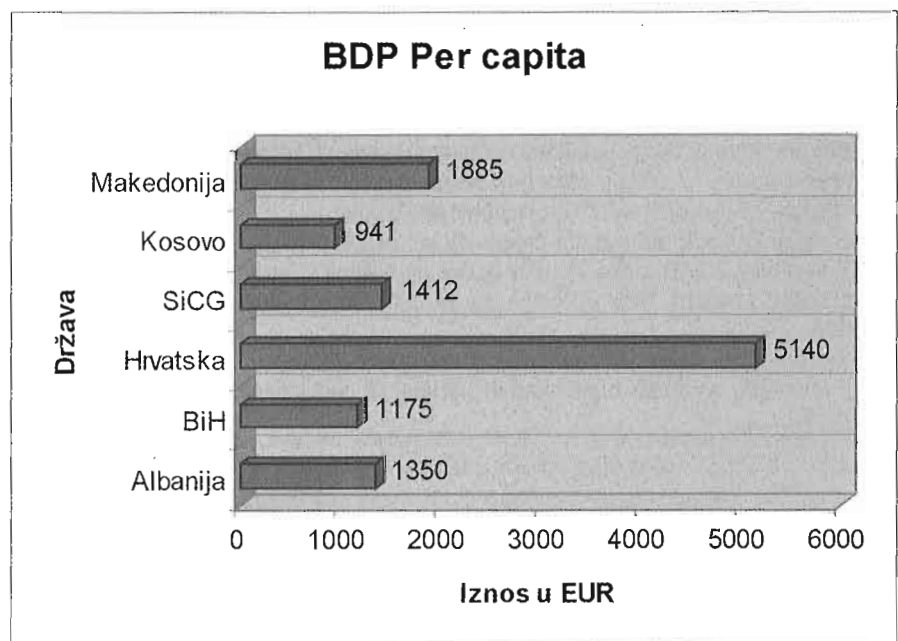
Statistički podatci BiH gospodarstva

Gdje je ta **Albanija**?

Različita su razmišljanja o statistici i statističkim podacima. Jednima nemaju smisla jer nisu relevantni, dok se drugi kunu u njih i ističu ih na svakom koraku. Lako se dolazi do zaključka da se i statistički podatci upotrebljavaju kako kome odgovara. Kad nam odgovara zovemo ih svetim pokazateljima, a kad nam ne odgovaraju onda je statistika kurva. Ma izgleda da je ona kurva i u jednom i u drugom slučaju, jer se njome manipulira kako tko hoće. Navest ću vam par podataka, odnosno primjera, pa vi zaključite koji vama odgovaraju.

Prvi primjer je **BDP per capita**. Nedavno sam čitao podatke o zemljama u našoj regiji. Tabela koju vam u nastavku donosim, zorno pokazuje gdje smo mi. Sada jedna tužna istina: Albanija ima veći BDP per capita od nas. Sad si postavite pitanje: A gdje je ta Albanija? Može nas tješiti da Kosovo ima manji BDP per capita od nas, ali koliko ja znam Kosovo nije država (a što smo mi? op. a.). Sad će mnogi reći da u ovom slučaju statistika nema pravo i da to nije kako se čini. Vi odlučite.

Drugi primjer - **strana ulaganja**. Neki političari ističu kako je u posljednje vrijeme klima za strane ulagače u BiH postala bolja. Iznose se podatci da je u 2002. u odnosu na 2001. došlo do porasta stranih investicija za 120% (slovima: jednastotinadvadeset posto). I mi se svi „busamo“ u prsa. No pogledajte malo bolje. Kolike su cifre? Kada je mala osnova, lako je ostvariti 120%. Primjera radi (jer ne raspolazem točnim podacima) ako je u 2001. bilo 100 000 KM ulaganja, sa 120% povećanja to iznosi 220 000 KM u 2002. godini. Hoćemo li sada biti ponosni. Ja bih radije da ide za 10%, ali da je osnovica malo viša. Recimo 1 000 000 KM, pa onda i 10% zvuči puno.

No, ovdje je očit primjer korištenja statistike kako nama (odnosno onim koji je koriste) paše.

Treći primjer je „poražavajuće“ izvješće svjetske bonitetske kuće Dun & Bradstreet (D&B).

Bosna i Hercegovina s kreditnim rejtingom DB6d, i dalje se nalazi na ljestvici zemalja u kojima postoji vrlo visok rizik da se ulagačima njihova investicija neće isplatiti, stoji u najnovijem izvješću D&B-a. Osim BiH, na začelju ljestvice s tom ocjenom mjesecima se nalaze Srbija i Crna Gora, Uzbekistan, Turkmenistan, Tadžikistan, Gruzija, Bjelorusija i Albanija. Na čelu D&B-ove ljestvice 25 tranzicijskih zemalja za koje se ocjenjuje kreditni rejting, nalazi se Slovenija s rejtingom DB2c, a na drugom mjestu je Mađarska s rejtingom DB2d. Ti

rejtinzi znače da su te zemlje ocjenjene kao zemlje niskog rizika za ulagače. Hrvatska je na 10. mjestu i spada u zemlje umjerenog rizika.

Opet statistika u upotrebi kako kome odgovara. Tko smo zapravo mi? Kome glumimo da smo bolji od Albanije i drugih gore navedenih zemalja. Moramo shvatiti da smo sada trenutno u njihovom rangu. Ne trebamo se toga stidjeti, nego poraditi na tome da se što prije iskoprcamo iz ove skupine. Ovdje sam vam dao samo tri primjera kako se statistički podatci koriste, kako kome odgovara. Mali milijun je primjera oko nas, a vi zaključite kako vas je volja. Je li statistika kurva ili...?

Bojan Čerkuć

Etika i ciljevi gospodarstvenika u Hrvatskoj

Poslovna **etika** u Hrvatskoj

No u Hrvatskoj poslovna etika poduzetnika još uvijek pati od nekih "dječjih bolesti" u odnosu na zapadne zemlje. Najčešći slučaj je veličanje profita kao motiva za poduzetničku aktivnost. To znači da se kao jedini i konačni cilj poslovne aktivnosti postavlja profit.

Poslovna etika je dio primijenjene etike bavi se primjenom općih moralnih načela na specifične realistične situacije. Poslovna etika u svijetu je doživjela značajne promjene u zadnjih desetak godina.

U Hrvatskoj, kao tranzicijskoj zemlji koja nema dugu tradiciju slobodnog poduzetništva, poslovna etika je vrlo slabo primijenjena.

Poslovni ljudi u Hrvatskoj se obično smatraju sebičnim ljudima koji samo gledaju kako izvući što veću korist, tj. profit za sebe, bez obzira na sve ostalo. U zapadnim zemljama sa dužom tradicijom kapitalističkog tržišta se već od 18. stoljeća

slobodno poduzetništvo i poslovna aktivnost smatraju korisnim pojavama.

No u Hrvatskoj poslovna etika poduzetnika još uvijek pati od nekih "dječjih bolesti" u odnosu na zapadne zemlje.

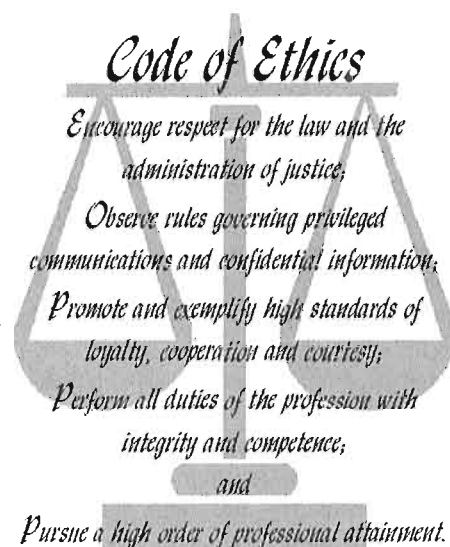
Najčešći slučaj je veličanje profita kao motiva za poduzetničku aktivnost. To znači da se kao jedini i konačni cilj poslovne aktivnosti postavlja profit.

U suvremenom kapitalističkom sustavu je profit prihvaćen kao samo jedan od ciljeva. Ostali ciljevi bi trebali biti proizvodnja dobara i usluga i dobrobit zaposlenika i dioničara. Uz to, poslovna aktivnost ne bi smjela imati štetan utjecaj na okolinu i zajednicu u kojoj se odvija.

Dakle, stvaranje profita je tek sredstvo za ostvarenje ostalih ciljeva, plaćanje zaposlenika i osiguravanje dobiti za investitore. Ove principe shvaćaju tek u rijetkim hrvatskim tvrtkama.

Također česta pojava u hrvatskom poslovnom svijetu je nelojalna konkurencija. Iako je normalno da konkurencija bude žestoka, u njoj ne bi trebali vladati zakoni džungle. Pravila poslovne etike nalažu da ne može svatko raditi što želi.

U nas je uvriježeno zastarjelo vjerovanje da menadžeri imaju obvezu prema dioničarima stvoriti profit te bi stoga njihovi potezi trebali biti ograničeni samo na one usmjerene tom cilju. Po tom shvaćanju, tvrtkin novac (tj. dioničara) se ne smije koristiti za dobrobit zaposlenika ili zaštitu

okoliša, osim u marketinške svrhe.

No, po modernim europskim i svjetskim shvaćanjima, svrha tvrtke je da služi javnosti, stoga nije dovoljno samo da nudi proizvode i usluge, nego da ima i dobar utjecaj na zajednicu.

Tu je naravno i uvijek delikatno pitanje reklamiranja.

U Hrvatskoj se često koristi stari marketinški trik umjetnog kreiranja potražnje za proizvodom ili uslugom za koju ista inače ne postoji (npr. usluge mobilnih GSM operatera kao što su MMS poruke). No, mnogima nije poznato da je to u suprotnosti s poslovnom etikom jer time tvrtka izravno krši principe slobodnog tržišta.

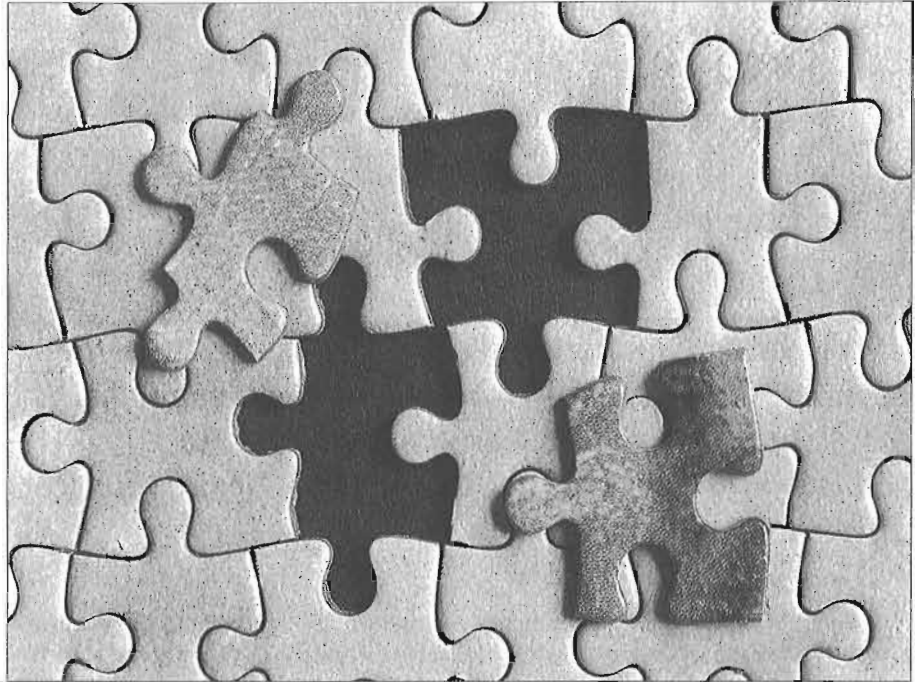
U slučaju potencijalno opasnih ili štetnih proizvoda (kao što su npr. cigarete), u domenu poslovne etike spada obveza proizvođača da upozori potrošače na eventualne posljedice nastale uporabom proizvoda. To je postalo standardnom obvezom proizvođača cigareta u zemljama Europske unije, dok smo mi tek na pola puta na tome planu.

Sve u svemu, stanje poslovne etike u Hrvatskoj je logično s obzirom na njezin dosadašnji razvitak i tranzicijski položaj, što treba očekivati da će se popravljati s daljnjim razvojem poduzetništva i približavanjem europskim integracijama.

Dražan Krndelj
ACMT Dubrovnik

Državno uređenje i politički sustav BiH

Zaključenjem Daytonskog sporazuma 21.10.1995. god. utvrđeno je da se BiH sastoji od dva entiteta, Republike Srpske i Federacije BiH, a tu je također donesen i ustav, točnije aneksi ovoga sporazuma su Ustav BiH. Ovim sporazumom su definirana prava i ovlasti institucija, te funkcije i model entiteta. Nadležnost institucija na razini BiH su vanjska politika, zakonodavna i monetarna politika, financijske institucije, imigracija izbjeglica, provođenje međunarodnih i međuetničkih politika, uspostavljanje međunarodnih i međuetničkih komunikacija, transport, te kontrola zračnog prostora. Entiteti imaju pravo uspostave posebnih paralelnih organa i uspostavljanja odnosa sa susjednim državama u skladu sa suverenitetom i integritetom BiH. Entiteti preuzimaju obveze pružanja pomoći za

Državno uređenje BiH - - enigma bez rješenja

izvršavanje međunarodnih obveza BiH, dok je vođenje vanjskih poslova isključivo ovlast BiH.

Poslovi obrane ranije su bili u nadležnosti entiteta, ali je nedavnim osnivanjem Ministarstva obrane BiH značajan dio tih ovlasti s entiteta prešao na BiH. Entiteti su također obvezni dosljedno provoditi pravne propise i izvještavati državne institucije o tome, te se brinuti za sigurnost na svom teritoriju u skladu sa zakonima, ali i međunarodnim pravnim propisima, kao i o poštivanju temeljnih ljudskih prava i sloboda. Entiteti također mogu sklapati sporazume sa susjednim državama uz odobrenje Parlamenta BiH. Drugim riječima sve vladine institucije i tijela koja čine temelj funkcioniranja entiteta, uključujući županijske i općinske, funkcioniraju u skladu s propisima entiteta i moraju se pridržavati odredbi Ustava BiH.

Federacija Bosne i Hercegovine

I sama Federacija je složena tvorevina koja se sastoji od 10 federalnih jedinica - županija, a to su: Posavska, Zeničko-dobojska, Sarajevska, Herceg-bosanska, Tuzlanska, Bosansko-podrinjska, Unsko-sanska, Zapadnohercegovačka, Srednjo-bosanska, te Hercegovačko-neretvanska kao županija s posebnim statusom. Federalna vlast utvrđena je u skladu s ovlastima županija, čije se ovlasti bitno razlikuju od ovlasti Federacije, i koje su njen sastavni dio. Granice između županija određuje Federalna skupština u skladu s regionalno-zemljopisnim karakteristikama županija. Ovlast Federacije je i vođenje gospodarske politike, planiranje obnove, te korištenje zemljišta. Federalnoj razini pripada i određenje propisa o trgovini, kontrola zaliha, međunarodna ekonomija i financije unutar Federacije, te utvrđivanje pravila vezanih uz industrijske aktivnosti i

vlasništvo. U nadležnosti Federacije su i propisi vezani za financijske institucije kroz Ministarstvo financija.

Briga Federacije su i borba protiv kriminala, kako međunarodnog, tako i onoga unutar i između pojedinih županija.

U ovlast Federacije spada i dodjela frekvencija za radio, televiziju i druge potrebe. U njenu nadležnost spada upravljanje energetskom politikom, te njenom raspodjelom među županijama, ali i održavanje potrebne infrastrukture, te naravno financiranje federalnih organa vlasti.

Ovlasti federalne vlasti i županija su: jamčenje i provedba ljudskih prava i zakonodavstva, ekonomska politika, komunikacije i prometna infrastruktura, socijalna politika, te provedba zakona i drugih propisa o iseljavanju i azilu, turizmu i iskorištavanju prirodnih bogatstava.

Županijske vlasti Federacije BiH

Svoju vlast one provode u skladu s Ustavom BiH, i svojim županijskim ustavom, te u skladu s odlukama međužupanijskog vijeća koje usklađuje odnose među županijama. Tako županije mogu voditi svoju politiku neovisno o Federaciji, poštujući Ustav i ovlasti.

U ovlasti županija spadaju:

- upravljanje policijom koja nosi jedinstvene federalne odore
- rješavanje stambene politike
- stvaranje politike u vezi s reguliranjem javnih službi
- donošenje propisa i kontrola lokalnih energetskih potreba
- stvaranje politike naobrazbe, donošenje propisa, te osiguranje naobrazbe, kulture itd.

Svaka županija može prenositi svoje ovlasti na općine na svom teritoriju, ili na federalnu razinu, a to su ovlasti vezane za naobrazbu, kulturu, lokalno poslovanje, socijalne aktivnosti i televiziju.

Županije sa hrvatskom ili bošnjačkom većinom, mogu osnivati vijeća županija, radi usklađenja zajedničkih interesa i djelatnosti. Županijska zakonodavna tijela se sastoje od jednog doma, čija brojnost i sastav ovisi od broja i nacionalnog sastava pučanstva. Ovo tijelo 2/3 većinom donosi ustav, i njegove zastupnike se ne može pozvati na krivičnu i građansku odgovornost za izraženo

mišljenje i glas u ovom domu.

Županije imaju županijske sudove čije sudce bira Visoko sudačko i tužiteljsko vijeće F BiH, a čiji sastav odražava nacionalni sastav pučanstva, a sudci obnašaju dužnost do 70. god. života.

Općinske vlasti

U svakoj općini ostvaruje se lokalna samouprava. Svaka općina ima statut koji je u skladu s ustavom županija i županijskih zakona.

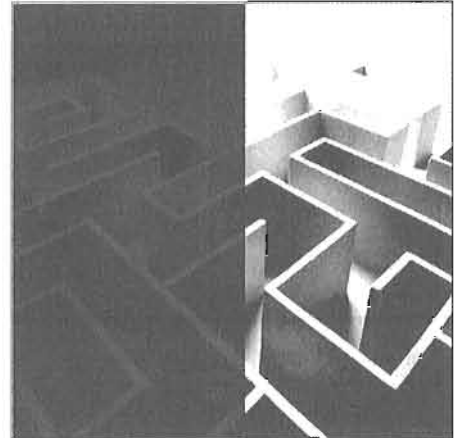
Svaka općina ima svoje vijeće, koje se bira demokratskim izborima na vrijeme od dvije godine. Ono 2/3 izglasava općinski statut, izabire načelnika i donosi proračun. Ono izabire predsjednika vijeća i utvrđuje poslovnik u skladu s federalnim i županijskim zakonima.

Svaka općina ima svoga načelnika, koji ima ovlasti postavljanja i smjenjivanja općinskih dužnosnika, provedbe općinske politike, te podnošenje izvješća općinskom vijeću i javnosti o provedbi općinske politike.

U općinama djeluju i općinski sudovi koji su nadležni za procesne i krivične sporove. Njih financira i osniva županijska vlast, a sudce bira Visoko sudačko i tužiteljsko vijeće FBIH.

Republika Srpska

Institucije i funkcioniranje RS su slične institucijama Federacije, osim činjenice da je

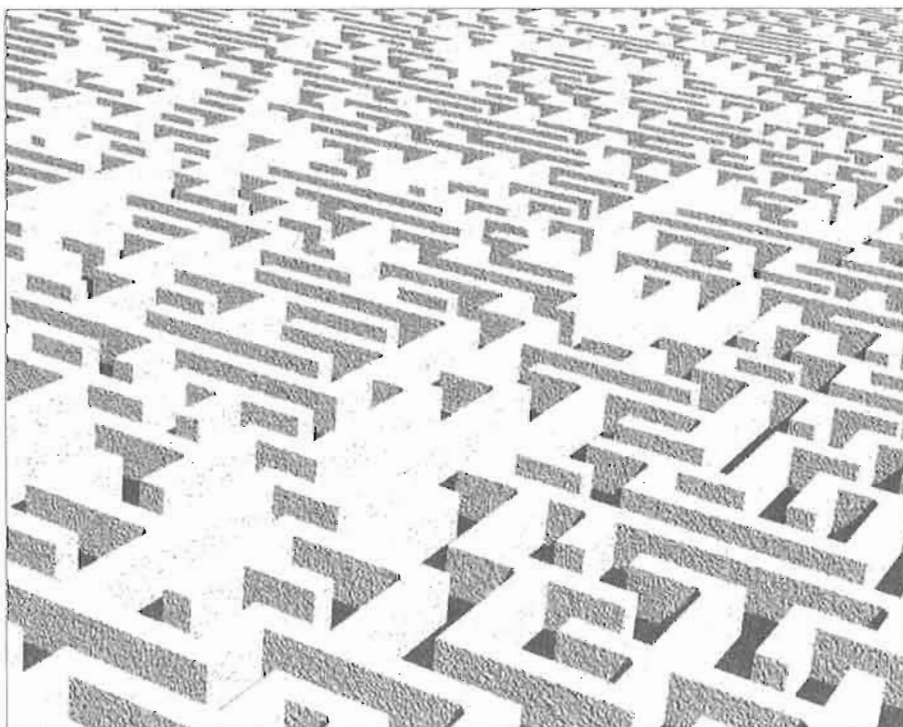
RS jedinstven teritorij bez podjele na županije i sa jedinstvenom entitetskom vlašću na cijelom teritoriju RS-a.

Kao zaseban teritorij, neovisan od oba entiteta, kojeg neki uspoređuju s entitetima, uzima se **Brčko Distrikt BiH**.

Što je zapravo BiH

Za BiH je karakteristično to da joj se Parlament sastoji od dva doma parlamenta i ima obilježja složene države, a njezinu složenost pojačava i ta činjenica da se jedan od njenih sastavnih dijelova već naziva Federacija, pa bi se ponekad moglo zaključiti da je BiH država sastavljena od dvije države. Ovaj hibrid od države, umjetna tvorevina specifična je u svijetu, i predstavlja jedinstven primjer ovako uređene države. Istini za volju jedinstvena je samo u pogledu imena, formalno se zove Bosna i Hercegovina, ali s druge strane RS se sastoji od dva doma parlamenta. Znači naša država se sastoji od dvije države. Uistinu zvuči nemoguće, zar ne? Budućnost funkcioniranja ovako stvorene države i dalje je pod velikim znakom upitnika. Nastala je pod pritiskom "međunarodne zajednice?!", i ma koliko se ta međunarodna zajednica trudila da ona opstane pod direktnom palicom "Visokog predstavnika" za BiH, od prvog Westendorpa, pa do današnjeg Ashdowna, ona to u ovom obliku ne može, drugim riječima nejedinstvenost zakomplicirana Daytonskim sporazumom nema budućnost. Priznanje Daytonskom sporazumu možemo odati jedino u činjenici da je zaustavljen rat, te prekinuta stradanja nedužnih ljudi i bjesomučna razaranja, dok je unutarnje uređenje ostala velika enigma.

Damir Divović
Pravni fakultet Mostar

Razvoj i značenje ISO standarda

Što je to ISO?

Počeci međunarodne standardizacije su na elektrotehničkom području. Međunarodna elektrotehnička komisija (IEC) je utemeljena 1906. godine. Početnički rad na drugim područjima je vršen od strane Udruženja nacionalnih standardizacija (ISA) koje je osnovano 1926. godine. Međutim, snaga djelovanja ISA-e je slabila i ona se gasi već 1942. godine.

1946. godine izaslanstva iz 25 država su se sastala u Londonu i odlučila osnovati novu međunarodnu organizaciju čije bi djelovanje bilo usmjereno na ujedinjenje industrijskih standarda i olakšavanje međunarodne koordinacije. Ta nova organizacija pod nazivom ISO službeno je počela s djelovanjem 24. veljače 1947. godine.

Broj članica se s godinama povećavao da bi danas ova organizacija, kao mreža ustanova nacionalnih standarda, imala 148 zemalja članica. Cjelokupnim sustavom upravlja tajništvo sa sjedištem u Ženevi, a čine ga po jedan predstavnik svake zemlje članice. Njeni članovi nisu, kao što je slučaj na primjer u Ujedinjenim narodima, izaslanstva nacionalnih vlada, što znači da je ISO nevladina organizacija.

Što znači ime ISO?

Međunarodna organizacija za standarde imala bi različite kratice na različitim jezicima (IOS na engleskom za "International Organization for Standardization", OIN na francuskom za "Organisation Internationale de Normalisation"...), pa je stoga odlučeno da se koristi riječ isos iz grčkog jezika, što znači "jednak". Zato je, u svim zemljama i na svim jezicima skraćeno ime organizacije - ISO.

Tko razvija ISO standarde?

ISO standarde razvija tehničko povjerenstvo kojeg sačinjavaju stručnjaci iz industrijskog, tehničkog i poslovnog sektora koji utvrđuju standarde. Ovim stručnjacima se pridružuju i predstavnici državnih organa, udruga potrošača, udruga za zaštitu okoliša itd. Međunarodni standardi koje razvija ISO su više nego korisni. Korisni su za industrijske i poslovne organizacije svih tipova, za državna tijela, trgovce, dobavljače, za korisnike proizvoda i usluga, kako privatnog tako i javnog sektora. ISO standardi doprinose učinkovitijem, kvalitetnijem, sigurnijem i čistijem razvoju, proizvodnji i dostavi proizvoda i usluga. Oni čine međunarodnu trgovinu lakšom i poštenijom, te omogućavaju korisnicima sigurnost.

ISO 9000 i ISO 14000

Obitelji ISO 9000 i ISO 14000 su među najpoznatijim i najuspješnijim ISO standardima. ISO 9000 i ISO 14000 standarde primjenjuje oko 610 000 organizacija iz 160 zemalja. ISO 9000 postaje međunarodnom preporukom za zahtjeve kvalitete u poslovanju, a ISO 14000 nastoji postići dovoljno, ako ne i više, u pomoći organizacijama da upoznaju okolišne izazove.

- **ISO 9000** se odnosi na "upravljanje kvalitetom". To znači što organizacija treba raditi da bi osigurala zadovoljstvo svojih klijenata. On sadrži osnovne definicije, načela i karakteristične situacije odnosa kupca i proizvođača pri izboru odgovarajućeg standarda.

- **ISO 9001** predstavlja sustav kvalitete koji se odnosi na oblikovanje i razvoj, proizvodnju i uporabu proizvoda. Ovaj standard je najpotpuniji i sadrži ukupno 20 zahtjeva za sustav kvalitete. Primjenjuje se u slučaju kada proizvođač nudi razvoj i servisiranje proizvoda u sukladnosti s funkcionalnim opisom i zahtjevom kupca.

- **ISO 9002** predstavlja sustav u kojem se propisuju standardi samo za osiguranje kvalitete u proizvodnji i instalaciji, ali ne i za razvoj i servisiranje. To je slučaj kada kupac nije uključen u razvoj proizvoda.

- **ISO 9003** predstavlja sustav koji se primjenjuje u onim područjima koja opskrbljuju proizvode nepoznatog podrijetla s aspekta osiguranja kontrole kvalitete, tako da se proizvodi moraju kontrolirati i ispitivati kako bi se dokazalo udovoljavanje postavljenim zahtjevima kvalitete.

- **ISO 9004** sadrži smjernice za primjenu organizacijskih, tehničkih, administrativnih i ljudskih čimbenika koji utječu na kvalitetu proizvoda i usluga. Koristi se za interne potrebe razvoja i provedbe sustava kvalitete, a ne u odnosima prema vani.

- **ISO 14000** se odnosi na zaštitu okoliša, odnosno što organizacija treba učiniti da smanji štetni utjecaj na okoliš uzrokovan njenim postupcima, da stalno poboljšava svoj odnos prema okolišu, a da istovremeno pozitivno utječe na poslovni rezultat.

ISO 9000 i ISO 14000 standardi su poznati kao "opći sustavi standarda". Opći podrazumijeva da iste standarde mogu koristiti sve organizacije bez obzira na veličinu, predmet poslovanja... Bez međunarodnih dogovora o kvaliteti, mjerama i sl. sadržanim u ISO standardima, trgovina bi bila loše organizirana, znanost bi bila "neznanstvena" i tehnološki razvoj bi bio onemogućen. Iako je glavna djelatnost ISO-a razvoj tehničkih standarda, ISO standardi također imaju važan ekonomski i društveni odjek.

Virtualno trgovanje, trend koji sve više osvaja svijet

Internet ekonomija

U suvremenom tzv. "virtualnom vremenu" u kojem iz dana u dan sve više naše poslove zauzimaju računala, robotizirana radna snaga, neizostavna bežična telekomunikacija, brzi automatski mehanizmi koji obavljaju svoj posao s minimalnim postotkom grešaka, nemaju pauzu, ne trebaju godišnji odmor ni porodiljski dopust, pa ni prijevremenu mirovinu, nekako u sjeni ili iz drugog plana djeluje katalizator svih današnjih uspješnih poslovanja velikih moderniziranih kompanija.

Internet je pojam za koji je prije 15-ak godina čuo otprilike svaki tisućiti čovjek, prije 10-ak godina svaki stoti, dok je prije 5 godina otprilike svaki 20-ti čovjek barem jednom čuo za njega. Kako je danas? U suvremenom svijetu je teško pronaći osobu koja ima bilo kakav oblik doticaja s nekim vanjskim medijem (TV, novine, radio...), a da se nije susrela s pojmom Internet. Jer iz dana u dan, iz sata u sat, iz minute u minutu sve više i više ljudi koristi neke usluge putem Interneta, te tako dolazi do spoznaje o njegovim

golemim mogućnostima. Internet postaje (ili je već postao) mjesto (virtualno) za obavljanje radne obveze, za rekreaciju, zabavu, pronalaženje zanimljivih prijatelja pa ako hoćete i ljubavi. Statistike su pokazale da je 2000. godine Internet koristilo oko 450 milijuna ljudi. Danas ih je već znatno više, a nastavi li se takav trend širenja korisnika smatra se da će 2005. godine brojka korisnika Interneta biti oko jedne milijarde. Internet je otišao tako daleko da je jedan grad dobio ime Half.com. Postoje stranice na kojima se možete ispovjediti, veliki broj popularnih osoba svoje Božićne darove kupuju preko web-a, a već postoji i medicinski termin za bolest ovisnosti o Internetu.

No kakve veze ima Internet s ekonomijom? Što u najjednostavnijem značenju znači Internet ekonomija? -Poslovanje putem Interneta. Poslovanje koje sve više uzima dio golemog kolača koji se nalazi u svjetskoj tržišnoj ekonomiji. Samo 1999. godine je na Internetu ostvaren promet od približno 301,4 milijardi USD, a ukupno je sudjelovalo oko 31,5 milijuna kupaca. Većina poslovanja se odvijala u SAD-u, gdje je prosječna potrošnja

korisnika Interneta iznosila oko 69,5 USD, dok je Europa znatno zaostajala za SAD-om. Danas je ta razlika puno manja i Europa bilježi velike postotke rasta elektroničkog poslovanja. Konačno su i menadžeri širom Europe i svijeta shvatili da je budućnost njihovih kompanija isključivo u rukama informacijske tehnologije i elektroničkog poslovanja, te razvijanju boljeg povezivanja s kupcima. Naime, sve donedavno kupci nisu smatrani značajnim čimbenikom poslovanja. Za to je svakako zaslužna era masovne proizvodnje u kojoj su velike serije nametale proizvodnju, računovodstvo i financije kao prioritete funkcije poslovanja. Tek sedamdesetih godina se počinje profilirati stav prema kupcima, a zadnjih godina pomoću Interneta i brzog načina komuniciranja putem njega možemo saznati njihove promjene u navikama, stilovima, načinu razmišljanja, te svoj proizvod možemo oblikovati prema njihovoj želji. Američka kompanija Nike već nekoliko godina bilježi porast poslovanja putem Interneta, tako da u Nike-u možete npr. sami sebi dizajnirati obuću prema vlastitim željama. Tako dizajnirana obuća je samo 20% skuplja od serijske. Takav način prodavanja proizvoda je izazvao pravi boom, pa su ga počele primjenjivati i ostale odjevne kompanije. Kupujete automobil ili motor? Nema potrebe trčati s posla, obilaziti salone, pijace, sajmove i gubiti vrijeme. Bitno je samo da znate kakav auto želite. Tvrtka Auto-by-Tell (www.autobytell.com) će obaviti sve ostalo umjesto vas. Naime tvrtka posluje preko Interneta, povezana je s mnogim dobavljačima u svijetu i predstavlja svojevrsnu aukciju putem Interneta. Cijena automobila se stalno mijenja, formira se prema trenutnoj potražnji.

Turistička agencija Club Med u svom poslovanju rabi najmoderniju informacijsku tehnologiju. Informacije koje primaju od klijenata su veoma vrijedne pri analizi njihovih želja i navika. Razvili su multimedijski sustav prodaje usluga nazvan "Les Bornes Interactives". Multimedijski kiosci omogućuju pristup korisnicima njihovih usluga u bilo koje doba dana, čak i izvan radnog vremena ureda. Nalaze se na najfrekventnijim mjestima gdje je moguć izravan pristup svim potencijalnim korisnicima njihovih usluga. Amazon.com je najveća virtualna biblioteka na svijetu. U svakom trenutku raspolaže sa preko milijun naslova što je mnogo više nego što može ponuditi bilo koja nevirtualna knjižara. Amazon.com posluje po principu "just in time", dakle njihove zalihe čine samo nekoliko najprodavanijih knjiga, dok se sve ostale naručuju od dobavljača tek kad ih kupac odabere. Takav način prodaje u kojem nema troškova skladištenja robe, plaćanja osiguranja i ljudi da brinu o tome omogućava znatno niže cijene knjiga. Amazon.com, osim toga svojim kupcima nudi različite informacije koje dodaju vrijednost proizvodu (recenzije, mišljenja).

Postoje još desetine tisuća primjera uspješnog poslovanja tvrtki putem Interneta. O njima ćete svakako saznati nešto više sami, ako vas je imalo zaintrigirala virtualna čarolija koja odrasta u 21. stoljeću.

Ivan Petrović
Ekonomski fakultet Zagreb

DVD – Digital Video Disc

Ako je suditi po konstantnom padu cijena i porastu broja na tržištu dostupnih modela, DVD snimači uskoro će zamijeniti CD snimače kao standardne uređaje za arhiviranje na većini računala. Ova evolucija korisnicima će donijeti sedmerostruko veći kapacitet za pohranu i arhiviranje podataka, no i razne potencijalne probleme i nedoumice. Kako ih razriješiti saznajte u tekstu koji slijedi...

Kapacitet DVD-a

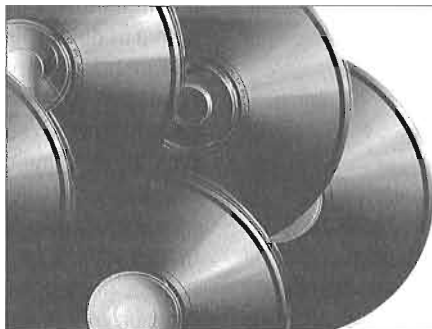
Relativno brz prodor DVD snimača na tržište zapravo nas ne bi trebao pretjerano iznenaditi štoviše, začuđujuće je što se taj prodor nije počeo događati još prije i što su proizvođači opreme toliko oklijevali s izdavanjem DVD snimača raznih formata. Naime, kapacitet od 650 megabajta, kojeg nude CD mediji, već je davno postao premalen, a razna polurješenja (naguravanje dodatnih 50, zatim 150, pa zatim još i više megabajta na vanjske trake CD medija) pokazala su se nepraktičnim, nepouzdanim i jednostavno nedovoljnim za skladištenje gigabajta i gigabajta dokumenata, softvera (legalnog naravno...), igara, MP3ca, pornografije, DivX filmova (govorimo, jasno, o kućnim videosnimkama) i raznih drugih podataka koje svi nemilosrdno gomilamo na našim diskovima.

Zasluzeno olakšanje mogao nam je pružiti samo posve novi medij, barem nekoliko puta većeg kapaciteta od zastarjelog CD-a, a kao logičan izbor nametnuo se DVD.

Softver protiv videa

Priča o DVD-u počinje u rujnu 1995., kada su dva do tada suprotstavljena konzorcija (jedan okupljen oko Toshiba, a jedan oko Sonyja i Philipsa) ujednačili stajališta i predstavili novi format optičkog diska visokog kapaciteta koji je pokupio najbolje osobine nikad zaživljenih koncepta Super Density Disc (Toshiba) i MultiMedia CD (Sony/Philips).

Format je dobio naziv DVD Digital Video Disc. Iz samog naziva je, valjda, jasno da su

njegovi tvorcii očekivali kako će ova vrsta medija biti namijenjena prije svega pohrani i distribuciji visokokvalitetnog videa, što se na kraju pokazalo točnim. Ipak, za razliku od CD formata, kod dizajna DVD formata nije se smetnulo s uma da će oni biti korišteni i za pohranu i arhiviranje drugih vrsta podataka (a ne samo za video). Tako smo u samom početku razvoja DVD-a doživjeli i pokušaje njegovog "preimenovanja" u Digital Versatile Disc kako bi se naglasilo da se radi o višenamjenskom formatu, no sve je ostalo

samo na pokušaju...

Ova gotovo beznačajna crtica iz povijesti pokazala se pomalo proročanskom u samo nekoliko godina DVD je postao sasvim uobičajeni medij za distribuciju filmskih naslova, potisnuvši tridesetak godina staru VHS traku u drugi plan. Nakon nekoliko intervencija koje su otežale kopiranje (CSS enkripcija) i uvele mogućnost stroge kontrole tržišta (podjela na zone), Hollywood je objeručke prihvatio novi format. Mnogi novi filmski naslovi danas se prije pojavljuju na DVD-u, nego na VHS-u jednostavno stoga što je njihova proizvodnja daleko jeftinija i jednostavnija, nude bolju kvalitetu, teže se kopiraju, a zahvaljujući dodatnim mogućnostima i sadržajima koji se mogu smjestiti na optički disk, moguće ih je prodavati po višim cijenama od video kazeta.

S druge, pak, strane, DVD se još uvijek nije uspio dovoljno nametnuti u računalnom svijetu. Broj softverskih naslova dostupnih na DVD-u je i dalje

zanemariv, uglavnom je riječ o raznim enciklopedijama, "jačim" igrama, SuSEovoj distribuciji Linuxa, Microsoftovoj MSDN biblioteci i sličnim primjerima, većina kojih ima i svoju alternativnu verziju na CD-u koja se nerijetko bolje prodaje od DVD verzije.

DVD čitači još uvijek nisu standardni dio svake računalne konfiguracije ne samo zbog toga što korisnici nemaju preveliku potrebu za njima (DVD filmovi se daleko ugodnije gledaju na linijskom playeru spojenom na televizor, nego reproducirani s DVD-ROM pogona na 15-inčnom monitoru), nego i zbog toga što im je cijena još uvijek osjetno viša od cijene CD-ROM pogona.

Ipak, stvari se u zadnje vrijeme mijenjaju, cjenovna razlika je napokon postala prihvatljiva, a s povećanjem broja softverskih naslova dostupnih na DVD-u dobar dio korisnika razmislit će o nabavi DVD pogona, bilo samostalno, bilo u vrijeme kad će kupovati računalo.

Jednoslojno, dvoslojno, na dvije strane...

Brojku od 4.7 gigabajta svi obično prepoznajemo kao standardni kapacitet bilo kojeg DVD medija. No stvari nisu tako jednostavne.

Kap prvo, uopće nije riječ o 4.7 gigabajta, nego o 4.7 milijardi bajta, što je otprilike 4.38 gigabajta. Pogađate, radi se o tome da proizvođači i ovdje kao detalj kod "pretvaranja" bajta koriste brojku 1 000, a ne 1 024, što dovodi do ovakvog napuhavanja kapaciteta. Ipak,

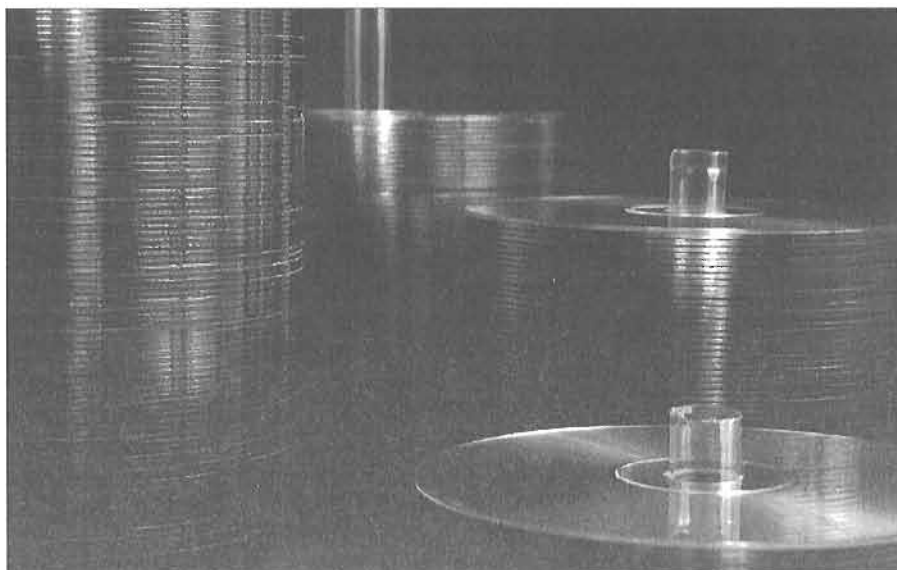

Oznaka	Broj strana	Broj slojeva	Ukupni kapacitet podataka	Ukupni kapacitet videa
DVD-5	1	1	4,7 GB	2:15 h
DVD-9	1	2	8,5 GB	4:00 h
DVD-14	2	2	9,4 GB	4:30 h
DVD-16	2	3	13,2 GB	6:15 h
DVD-18	2	4	17 GB	8:00 h

jednostavnosti radi, u nastavku ću koristiti "napuhanu" brojku, budući da se ona nalazi na valjda svim medijima i snimačima na koje će te naletjeti...

Kao drugo, tih 4.7 gigabajta odnosi se na kapacitet jednoslojnog jednostranog DVD-ROM-a. Naime, DVD-ROM mediji mogu biti i dvoslojni (između postojeća dva 0.p-milimetarska sloja od kojih se sastoji

jednoslojni DVD-ROM dodaje se još jedan poluproziran sloj, a između njega i vanjskog sloja fotopolimer) te u tom slučaju drže gotovo dvostruko veći kapacitet od 8.5 gigabajta. Napokon, da bi stvari bile još kompliciranije, postoje i dvostrani DVD-ovi (i jedna i druga strana optičkog diska koriste se za pohranu podataka) te razne perverzne dvoslojno-jednoslojno-dvostrane varijante, koje možete pronaći u priloženoj tablici. Napomenimo na kraju da su mediji za snimanje (bez obzira radi li se o "plus", "minus" ili DVD-ROM medijima) za sad jednostrani jednoslojni te da nema naznaka da će se to u skorije vrijeme promijeniti. Zašto je ovo bitno? Zato što većina današnjih filmskih naslova i komercijalnih DVD-ova dolazi u jednostranoj dvoslojnoj izvedbi, koju je malo teže prekopirati na jednoslojni DVD "minus" ili "plus" medij. Ipak, i to je moguće. Ako želite na DVD medij snimiti samo obične podatke ili neki video format trebat će vam program Nero 6.0, no ako želite presnimiti film sa DVD-a u tom slučaju trebat će vam Pinnacleov Instant CD/DVD Copy Program.

Zrakoplovna industrija i letenje od braće Wright do danas

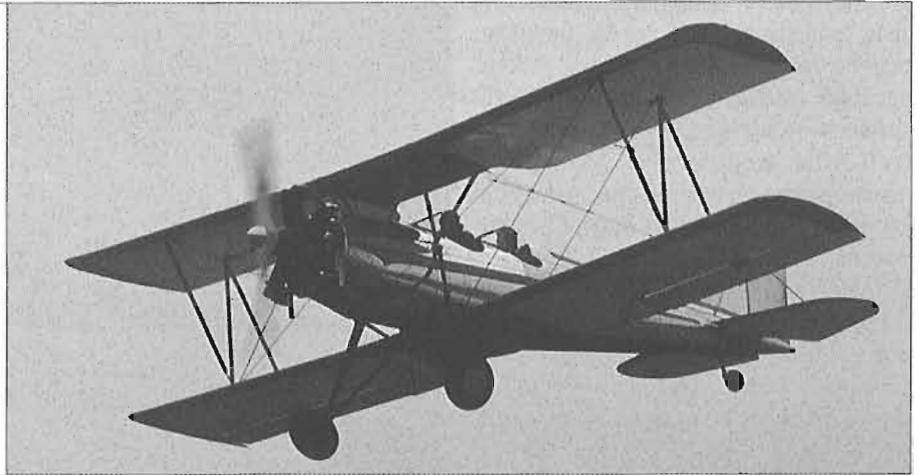
100 godina letenja

17. prosinca, sada već nam prošle 2003. godine napunilo se sto godina letenja. Od prvog leta pa do danas mnogo toga se promijenilo u svijetu zrakoplovstva. Gotovo je nevjerojatno kako je čovjek u tako kratkom roku napredovao na području zračne industrije. No pođimo ipak od početka.

Prvi pogonski letovi preobrazili su svijet, promijenili način putovanja, ratovanja i temeljenje ljudske pojmove o vremenu i udaljenosti. Davne 1903. godine braća inovatori Orville i Wilbur Wright nakon bezbroj neuspjelih pokušaja, napokon ostvaruju 17. prosinca prvi neprekinuti let u letjelici na motorni pogon, težoj od zraka, kojom je upravljao čovjek. Braća Wright bili su sinovi jednog protestantskog pastira. Njihova želja za letom je nastala kad im je otac darovao mali helikopter napravljen od trske i pluta na principu elastičnih gumica. Oni nisu bili ograničeni samo na jedno područje - zrakoplovstvo. Prije toga, eksperimentirali su s biciklima, zatim s biciklima na motorni pogon, te s još mnogim drugim stvarima koje su im kasnije pomogle kod konstrukcije prvog zrakoplova, a time i prvog leta. Taj prvi neprekinuti let odvezio je Wilbur (stariji brat), prešavši 260 m za 59 sekundi. Poslije ovoga, do tada ne baš velika zainteresiranost za letenjem postaje sve veća u SAD-u i Europi, a braća Wright napokon dobivaju i prvu financijsku potporu od tadašnjeg predsjednika SAD-a Theodorea Roosevelta (25 tisuća dolara). Sve više i više patentiraju se zrakoplovi i u drugim dijelovima svijeta, a samim time dolazi i do obaranja starih rekorda.

U Europi prvi kružni let izveo je Henri Farman 1908. godine. Njegova tvrtka projektiranja zrakoplova pridonijela je velikom broju letjelica tijekom I. svjetskog rata.

Glenn Curtiss ugradio je više snage u pogonski let i 1909. godine osvaja dvije nagrade za brzinu na međunarodnoj zračnoj priredbi, leteći brzinom od 75 kilometara na sat. Također, on je projektirao hidro-letjelicu koja je mogla sletjeti na vodenu površinu, ali i poletjeti s nje.

Igor Sikorski konstruirao je prvog četveromotorca na svijetu, Ruskog viteza iz 1913. godine zvanog Le Grand, koji je u nešto izmijenjenom obliku korišten kao bombarder u I. svjetskom ratu. Sikorski je također projektirao ali i vozio VS-300 prototip suvremenog helikoptera.

U razdoblju od 1931. do 1957. pod okolnostima II. svjetskog rata, a zatim i hladnog rata razum i znanost pomogli su izazovima vremenima, da zrakoplov i pilot lete brže i više, te da raspolažu većom snagom.

William Allen tada prvi čovjek u Boeingu preuzeo je jedan od najvećih rizika poslijeratne avijacije: uložio je 185 milijuna dolara kapitala u razvoj prvog američkog putničkog mlažnjaka (Boeing). Iako mu je prijeto stečaj, 1958. stupa u službu civilna inačica Boeinga 707, koji je mogao prenijeti 180 putnika brzinom od 950 km na sat. Danas na Boeingove mlazne letjelice otpada više od polovice svjetske komercijalne flote.

Posljednjih par desetljeća zrakoplovi i piloti dijele nebo s astronautima i svemirskim letjelicama, a mlazni avioni su letenje pretvorili u običan način prijevoza za stotine tisuća putnika godišnje.

Danas u svijetu zrakoplovstva, daleko najnaprednija država u razvoju i konstruiranju novih zrakoplova (a posebno u vojnom smislu) jest SAD. S računalnom revolucijom dolazi i do promjena na zrakoplovima, ali u najvećoj mjeri i unutar

njih. Novi Superjumbo mlažnjak A380 (koji je još u projekciji) impresionira svojom veličinom. Bit će opremljen najnovijom računalnom tehnologijom koja pomaže pilotima da uspješno dovedu zrakoplov do odredišta. Taj nebeski brod koji teži 560 tona imaće preko 500 sjedišta, povećavat će dužinu leta i štednju goriva, a jedina mana mu je što će letjeti otprilike istom brzinom kao i Boeing 707. Nasuprot ovome mlažnjaku u Americi se u vojnom pogledu iz dana u dan skiciraju, konstruiraju i isprobavaju novi zrakoplovi koji postaju nevidljivi za radare. Vrhunac današnjeg, a vjerujem i dalje budućnosti letenja, definitivno će biti novi Lockheed Martin Raptor F/A-22.

Raptor bi trebao poletjeti 2005., i prvi je nevidljivi nadzvučni lovac na svijetu. Raptor se sastoji od milijun dijelova, i tisuću tehničara je potrebno da se napravi jedan ovakav zrakoplov za mjesec dana. Raptor sadrži oko dva milijuna linija računalnog koda, a projektanti su ubacili procesore u dva računalna odjeljka kod nosa aviona. Moćna računala na njemu svaki čas ga podešavaju kako bi njegov skriveni oblik održala stabilno i u ravnoj poziciji pri brzinama dvaput većima od brzine zvuka.

Ovakva superpametna računala uvode nas u novo doba leta s pilotom, ali i bez pilota. Ljudski um je puno toga napravio u proteklih sto godina, a onda možete misliti što tek slijedi u narednih sto???

Kakve nam se prilike za usavršavanje nude nakon fakulteta?

Razmišljajući o poslijediplomskim studijima, odlučila sam malo istražiti što nam se sve nudi za usavršavanje u području ekonomskih znanosti. Tako sam otkrila da su svi ti studiji tu i tamo vrlo slični, osim ovog MBA studija. Evo stoga nešto više o njemu. Prošle godine održana je prezentacija prvog MBA poslijediplomskog studija u Hrvatskoj. Studij je osnovan u suradnji Ekonomskog instituta Zagreb s uglednom američkom školom Kelley School of business. MBA je full time studij na engleskom jeziku koji se odvija prema svjetski priznatim standardima kvalitete i traje 17 mjeseci. Predavači su američki profesori, a nude nam se tri polja specijalizacije i to financije, marketing i informacijska tehnologija. Studij se temelji na rješavanju poslovnih slučajeva iz svjetske prakse, razvoju upravljačkih vještina, timskom radu i intenzivnoj razmjeni iskustava.

Kako upisati ovaj postdiplomski?

Uvjeti upisa su završen fakultet sa dobrim prosjekom ocjena, položeni međunarodno priznati testovi TOEFL i GMAT, te tri godine radnog iskustva. Cijena studija je 15 000 eura pa samim tim postaje i najveći problem upisa. Potrebno je pronaći poduzeće koje želi ulagati u znanje i platiti svojim mladim

menadžerima ovakav vid usavršavanja. Uz cijenu polaznicima je problem i tri godine radnog iskustva jer mnogi žele odmah nakon studija pohađati MBA nastavu. Iznimke postoje kao i uvijek, pa ako imate novce i izvrsne rezultate testova možete upisati studij i bez radnog iskustva.

Testovi TOEFL i GMAT su vrlo komplicirani i zahtijevaju odlično poznavanje engleskog jezika, ali su međunarodno priznati i rezultati koje ostvarite na testu vrijede vam 5 do 7 godina, a traže se za studij ili zaposlenje u inozemstvu. TOEFL (Test of English as a Foreign Language) i GMAT (Graduate Management Admission Tests) mogu se polagati u Zagrebu i Sarajevu. TOEFL najčešće polažu studenti kojima engleski nije materinji jezik, a koji planiraju svoje

školovanje nastaviti u SAD-u ili Kanadi. Međutim mnoge institucije, programi za stipendije, međunarodne tvrtke itd. traže rezultate TOEFL-a kao dokaz poznavanja engleskog jezika. TOEFL se može polagati ponedjeljkom, srijedom i petkom u prostorijama Ekonomskog fakulteta u Zagrebu i cijena je 130 \$, a GMAT je skuplji i stoji oko 225 \$.

Kako bi bilo super imati međunarodno priznate MBA diplome, samim tim i mjesto u menadžmentu organizacije u kojoj radimo, ali se postavlja pitanje koliko sposobnih mladih ljudi ima mogućnosti upisati ovaj studij. Istina, nude nam se za mnogo manje novca različiti postdiplomski studiji na kojima možemo dobiti možda i istu razinu znanja, ali nedostatak im je što nas zatrpavaju debelim knjigama, teškim ispitima s premalo slučajeva iz poslovne prakse, istraživačkog i timskog rada... Time zaostajemo za svim svjetskim poslijediplomskim studijima. Moramo se truditi da i kod nas zavlada suvremeni edukacijski zakoni koji vrijede svugdje u svijetu. A mi, studenti smo ti koji moramo davati prijedloge, tražiti ono što želimo, tj. mi smo oni koji moramo pokrenuti promjene.

Anita Gilja

SEF-ovo predstavljanje knjiga

“Najveća livanjska poduzeća i suvremeni trendovi poslovanja”

Robert Kaselj

(Livno, vlastita naklada, 2003.)

Livanjsko poslovno područje, kao i poslovno područje Hercegbosanske županije koja je predmet autorova istraživanja dugi niz godina nije bila tema nekog znanstvenog istraživanja. Ne postoje također niti neki poslovni časopisi koji bi se detaljnije bavili poslovanjem poduzeća s tog područja, te njihovom usporedbom s konkurentima iz bližeg i daljeg susjedstva. Upravo knjiga “Najveća livanjska poduzeća i suvremeni trendovi poslovanja” predstavlja razotkrivanje poslovanja najvećih livanjskih poduzeća, te upoznavanje sa standardima po kojima bi ona trebala poslovati i prikaz načina na koji te standarde mogu dostići.

Autor precizno i temeljito koristeći najsuvremeniju statističku aparaturu prikazuje trenutnu poslovnu poziciju livanjskih poduzeća i razotkriva strategije njihovog unaprjeđenja kroz čitav niz uspješnih poslovnih slučajeva prikazanih u četvrtom dijelu ove knjige. U petom poglavlju autor

odlazi i korak dalje pokušavajući predvidjeti buduće karakteristike tržišta rada na temelju istraživanja provedenih na maturantima ekonomske škole Livno, te istraživanje koncepta strateškog razvoja turizma Hercegbosanske županije.

Na temelju navedenog možemo zaključiti da ova knjiga može poslužiti kao pravi i ozbiljan vodič za sve trenutne i buduće ulagatelje u livanjsko područje zbog izvornosti i preciznosti podataka i istraživanja, a svakom interesantu kao jasno usmjerenje u vlastiti razvoj.

Podaci o autoru: Robert Kaselj, rođen 1977. god u Livnu, diplomirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu. Licencirani je konzultant njemačkog SCHELEEN INSTITUTA za svjetski poznatu SUCCESS INSIGHTS metodu procjene ljudskih potencijala koju je po prvi put proveo u BiH prilikom pribavljanja i selekcije kandidata za poduzeće I-Livnobus u Ožujku 2004. godine.

Knjigu možete naručiti na mob. 063 402-334

Priredio: Nikola Papac

ALTESBEC

member motivational seminar

J re no ni ro, vi a SE a
 pi ds vi s ro va IE: C o
 or an aci ir ziz et nel ea tiv os
 la oz s di jic Al SE a t o
 pi d: av iic S uc n ko j bo a
 Ek nc isl g al lte a os sti s o
 m iv: ijs se nir z ne e an ve a
 ol opi ko la ni m i.

l i n at ra ia ar o 5 do 7.
 pr in u oz ili nc otl če i e pu iz
 Sa je i i i va u ak m eli i vi me a
 ko j b o ro o efi i ar j an n
 ak m ti.

lal si o i re o b s on n šav u i in. e
 na je or an at a, is oji (2 os a
 i l e r) e č pe ak i p si a nc iju o
 srr bi JS raj ru ire ni a a an ru

ak nt olc de ek or ni: to na e
 mi er s po kc nij ija sh uć no a
 m nc o: s ak ar oic zn u ac n

riji ne o j la a i l g na ko it i o
 za do iav nji s E on ns m ku ete n
 u t ra vu s de sk r i ga za j a a

koj d lu u nj jom kru u. i a a
 t gi da ikt et. e i no ov i a l n e i o
 e i azi nlj o i p o d i u Ć i ro i tu en ,
 i c ila u us uće io i ke na e

orc sc e.
 ak i š i s ok bil: za dn ek a l
 o: k s id e at kr er on lg ar na e
 or čn od e di e.

ail e č pc d izi šer r i m jsk i
 voi št: im št: ih pi ije on tra lik .
 l i e : e v a o i ov o e l i

ei je: os er e v lin do re vil ac
 g to et ar: o j m
 nje ar o s u on vje i f ni ars

or Pr te pi od i u ora o j oit sk
 tr sfe p fin m na u i sij N ra
 ita d su or Ć ni: to p e n pl iira
 va di alj i oit jsk ug ņa oo je

c je IE :C dr ve ka bit js de ata
 c elk sv eta

Pr c n no m. t pi da inj C
 A ES C- in a iv osti na p vij sti
 p av i na i i ziji go ori je si i ba ņa

l i lo al r g re i ub vn . s or
 i. ag iju vaz ak se a ro s i zm ne
 s de at. št e os i vi b p o to j nje

A :SI -a
 Tr a es i, nei i na an lji ja,
 c vij a s u viji gr i e nje u i ša ale

n ki or re n ro er l ak i n je
 p ka. n i ns ra u lve ni i g pa ia.
 V lit ji v e a i r c kt s k i a ši

d na ni le v ac Ko dr i ar K so
 v lit i A :SI -a H.
 Za m ro ov kv pi da inj je da

si pr id u ore oz itlj im oje na ia,
 p so m i ig ca a i oji a vi
 si je ju.
 Na ol di ov se in a : p tij do
 ra ih ita jil iat u ou en a no: eri
 d. ek oc tiv za e : c i a i nu ki i i

ije e s raj a.
 m m no j b nj ut d az na i
 go i, ar Al i E o v t i, U r V i, a

da is i p j ni os l v n uc
 pi a c a i ag ija ir. mi šar en a
 o a ac se na p o l o u to r in aci ,

ro tv u j av inj u l ni i.
 l r. A i l Ca e r ca je za r e o
 o o di p m ki ud u 'al u, ad je i

AN i u iz s o e m n s de t sl o
 az je i o f u i ce o E j l e ce.
 or n iz i ti a i r e s n go i

re av ija a j i e o j ila ije o i ņ e i
 e c i o ta n o t c o u i c a. a i
 us t l j os A i la em u: or u g sti i

ia i š e i f e u l t u.
 sk p u o v pi da inj u i ņ e o j i
 iz si ul cij : va i il p sl v n

as in ca p o r a ni ru ar .
 in ni o j o v r e i j r p r i i la 'o
 o n o r i l s z r n r z v a
 or in ac sk v e š ne kc o v
 lar va
 l r e di r e r e i n o r r ak ci
 ro i š l u i r c i i z l e m a d e o b i n j

AIESEC

skijaških skakaonica. Za potpuni ugođaj nedostajale su samo snježne pahuljice.

Večer je počela još jednim Tanjinim predavanjem. Novim članovima je prezentiran AIESEC globalni informacijski sustav i sama tehnika prijavljivanja i korištenja te zatvorene mreže.

Radni dio naporne subote završen je Meriminim naglašavanjem timskog rada, temeljne postavke AIESEC-a. Simulacijama i radnim skupinama omogućeno je uključivanje svih članova u rješavanje problema.

Na subotnjem partiju dominirali su stariji članovi koji su situaciju doveli do

usijanja. Ujedno je to bio i jedini lijek za dušu i tijelo nakon napornog radnog dana.

Snježnu nedjelju smo počeli također jako korisnim predavanjima Lejle Kapetanović, bivše voditeljice AIESEC-a BH. Lejla trenutno radi kao koordinatorica u Akademskom informacijskom centru u Sarajevu. Novim članovima je prezentirala kako nove ideje pretvoriti u djela. Kako svoju ideju naplatiti? Kako napraviti projekt? Kako se natjecati na međunarodnim natjecanjima? Odgovore na ova i slična pitanja smo dobili od Lejle.

Na kraju ovog trodnevnog odličnog

seminara u ime organizatora svima se zahvalio „šef“ Nedžad koji nije skrivao zadovoljstvo uspješno odrađenim poslom.

U ime naše tročlane ekipe još jednom se i ovim putem želim zahvaliti našim domaćinima u AIESEC-u Sarajevo na lijepom događaju koji su nam priuštiti.

Ujedno želim pozvati sve vas kolegice i kolege s našeg fakulteta da se uključite u projekt oživljavanja AIESEC lokalnog ureda Mostar.

Sve detaljnije informacije možete dobiti u uredu Studentskog zbora na našem fakultetu.

Josip Pušić

SEF predstavlja InfoEfo - list studenata Ekonomskog fakulteta u Osijeku

Pravi život u Osijeku otkriva visoko razvijenu urbanu svijest njegovih građana koja se danas, kao i jučer, prepoznaje u sitnim detaljima: trgovinama, restoranima, kavanama, gradskom zelenilu, ponašanju ljudi i njihovim potrebama.

Grad se nalazi uzvodno od ušća Drave u Dunav u istočnoj Hrvatskoj, nastao na sjecištu važnih prometnih putova koji povezuju sjever Europe s jugom, te istok sa zapadom. U rimsko doba bio je castrum Tvrđava, u srednjem vijeku kaštel Tvrđavica, a u naše doba Tvrđa.

Ekonomski fakultet u Osijeku

Ekonomski fakultet je fakultet s dugom tradicijom. Centar za ekonomski studij, osnovan je 1959. godine u Osijeku. 1960. godine, Centar je prerastao u Višu ekonomsku školu, a godinu dana poslije osnovan je i sam Ekonomski fakultet, koji je u sastavu Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku već od 1975. godine. Od 1973. godine, pa sve do 1991. godine, djelovala su tri poslijediplomska studija. Od 1961. godine na Fakultetu se stječu doktorati iz područja ekonomije, a od 1975. godine i magisteriji znanosti iz istog područja.

Jednostavno se mora napomenuti da je Ekonomski fakultet u Osijeku najstariji i najveći fakultet na Sveučilištu J.J. Strossmayera u Osijeku.

Pravu tradiciju našeg fakulteta zapravo čine njegovi studenti i djelatnici. Na fakultetu studira oko 1600 studenata. Ekonomski fakultet i njegovi profesori pružit će vam mogućnost stjecanja

znanja i iskustava, počevši od onih usko vezanih za ekonomiju, do različitih infrastrukturnih. Znanja iz područja informatike i aplikativne informatike, neophodna svakom ekonomistu, studenti stječu u vlastitom informatičkom centru, koji omogućuje i pristup Internetu. Veliku pozornost fakultet pridaje učenju stranih jezika.

Fakultet svake godine upisuje oko 400 novih studenata, što pruža mogućnost sklapanja novih poznanstava.

"InfoEfo" Studentski list

Studentske novine "INFOEFO" su zapravo ostvarenje dugogodišnjeg projekta Studentskog zbora Ekonomskog fakulteta u Osijeku.

Temeljna zamisao, odnosno cilj koji se želi postići je da studenti prihvate novine kao osobni izazov za izražavanje svojih želja, mišljenja, te za objavljivanje svojih radova iz različitih područja koja ih zanimaju i da doprinesu intelektualnom obogaćivanju čitatelja.

Ako vam je neugodno napisati neku svoju misao, stih ili pjesmu, kako vam je onda tek neugodno to izreći?

Studentske novine "INFOEFO" su zaživjele i živjet će dok god je velike podrške Fakulteta, a Fakultet smo i svi Mi.

InfoEFO
Ekonomski fakultet Osijek

JP ELEKTROPRIVREDA
HRVATSKE ZAJEDNICE HERCEG-BOSNE
MOSTAR

Mile Budaka 106 a
www.ephzh-b.com, www.ephzhh.ba
e-mail: ephzhh@tel.net.ba
Tel./fax: ++387 36 326 - 779

g-tour međugorje

TRAVEL AGENCY

Bijakovići b.b., 88266 MEĐUGORJE - BiH ·

tel: ++387 36/650-126; 650-127 · fax: ++387 36/650-156 · e-mail: davor@globtour-medjugorje.com

AUTOBUSI SU
OPREMLJENI VIDEO
OPREMOM I KLIMA
UREDAJIMA.

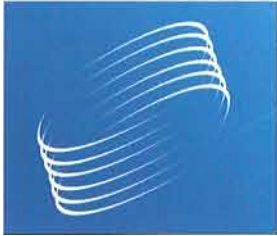

**UČENIČKA
I
MATURALNA
PUTOVANJA**

- PRODAJA AUTOBUSNIH, AVIONSKIHI BRODSKIH KARATA ·
- PRIHVAT I SMJEŠTAJ HODOČASNIKA U MEĐUGORJE ·
- PRODAJA TURISTIČKIH ARANŽMANA ·

SEF na međunarodnoj konferenciji o investiranju u BiH održanoj u Mostaru 26. i 27. veljače 2003. godine

Međunarodna konfe

Dana 26. i 27. veljače u bivšim prostorijama tvornice Soko u Mostaru održana je Međunarodna konferencija o investiranju u BiH u organizaciji predsjedništva BiH, odnosno tadašnjeg predsjedatelja Predsjedništva BiH prof. dr. Dragana Čovića. Rijetko koji događaj u BiH je u posljednje vrijeme toliko medijski popraćen kao ova investicijska konferencija. Razlog nažalost nije samo rad konferencije, nego i tragični događaji vezani uz pad zrakoplova makedonskog predsjednika Borisa Trajkovskog, gosta konferencije.

Glavni motiv održavanja ove konferencije je "odašiljanje poruke o gospodarskim potencijalima i poslovnim mogućnostima BiH" kako je rekao predsjedavajući gosp. Čović. Drugim riječima konferencija je zamišljena kao prezentiranje gospodarskih potencijala pred stranim investitorima, radi privlačenja njihovih ulaganja i oživljavanja ratom razorenog i nakaradnom privatizacijom uništenog gospodarstva.

Interes je bio iznad očekivanja. Konferenciji su prisustvovali ulagači, poslovni ljudi, te predstavnici raznih tvrtki iz više od 50 zemalja svijeta, politički predstavnici svih razina vlasti zemalja u regiji, te naravno domaći dužnosnici, predstavnici svih značajnijih tvrtki i međunarodnih institucija smještenih u BiH. Interes medija bio je ogroman, novinari

raznih medija iz gotovo svih dijelova svijeta nazočili su konferenciji, koja je emitirana izravno i na državnoj televiziji.

Ovdje moramo istaći da je i tročlana ekipa SEF-a, potpisani ispod teksta, oba dana pratila tijek konferencije.

Prvi dan konferencije protekao je u plenarnom zasjedanju, pred veliki broj uzvanika i gospodarstvenika redom za govornicu su izlazili dr. Dragan Čović, Paddy Ashdown, Adnan Terzić, potom šefovi vlada Hrvatske i Bugarske kao i predstavnici najuspješnijih investitora iz bankarskog sektora, prehrambene industrije i energetike.

U nadahnutim govorima domaćih političara čuli smo otrcane fraze o pogodnostima ulaganja u BiH, europskim integracijama, tranzicijskim i reformskim procesima. Pobjrojeni su i mnogi nedostaci sustava i reforme bez kojih ne možemo očekivati snažniji gospodarski rast. Poslovnim ljudima je poslana poruka da se aktualna vlast svim silama bacila na reformu postojećeg gospodarskog sustava, koji će omogućiti jednostavnije investiranje i gospodarski razvoj. Vrijeme će pokazati koliko je ta poruka iskrena.

Prezentirana je i uloga Centralne banke BiH kao jamca monetarne stabilnosti, svijetle strane našeg gospodarstva.

Predstavnici Unicredito grupa, Hypo Alpe Adria banka, Daimler Cryslera, Coca-

Colle poučeni svojim uspjesima u BiH ohrabрили su strane investitore da ulažu i uz malo veći rizik, jer im se to može višestruko vratiti.

Mandatari vlada susjednih zemalja, ujedno i najvećih trgovinskih partnera BiH iskazali su spremnost za zajedničke projekte u razvoju regije.

Drugi dan konferencije je oslikavao pravi smisao njezinog održavanja. Pet radnih stolova: bankarstvo, industrija i energetika, infrastruktura, agro-industrijski sektor i turizam bili su organizirani kao mjesta na kojima su se predstavili konkretni programi za ulaganja. Oko 350 dobro koncipiranih projekata vapilo je za financijskom injekcijom stranih ulagača. Interes je bio dosta velik i nerijetko su se stvarale gužve.

Rijetke tvrtke su izlagale projekte na engleskom jeziku, pa su se stranci s nevjericom i čuđenjem pitali gdje smo to mi

konferencija o investiranju u BiH

Tragična smrt makedonskog predsjednika zasjenila značaj konferencije

Značaj i važnost ovog događaja u velikoj je mjeri zasjenila tragična smrt makedonskog predsjednika Borisa Trajkovskog i njegovih suradnika, u međunarodnim političkim krugovima vrlo uglednog političara reformatora, koji je Makedoniju spasio s ruba građanskog rata i vodio prema europskim integracijama i

gospodarskom oporavku. Ovim tragičnim događajem u mnogome je izmijenjen drugi dan konferencije, zbog otkaza visokih dužnosnika koji su trebali nazočiti završnom plenarnom zasjedanju. U znak žalosti zastave zemalja sudionica konferencije su spuštene na pola koplja, a u svakom obraćanju bilo kojeg uzvanika konferencije izgovarane su riječi tuge i suosjećanja za pokojnog makedonskog predsjednika.

došli?

Konferencija je poslužila i za potpisivanje mnogih međudržavnih, bilateralnih i multilateralnih sporazuma što joj daje dodatni značaj.

U nadi da je konferencija dala doprinos poboljšanju imagea BiH u svijetu i spremnosti za snažnijim gospodarskim promjenama i napretkom događaj je i okončan izlaganjem organizatora.

Konkretno rezultate potpisanih ugovora, kao i najavljenih reformi možemo očekivati u godinama koje su pred nama.

Jedno je sigurno, Mostar i Hercegovina su najviše profitirali, a naši turistički djelatnici zadovoljno trljaju ruke.

Studentima ostaje nada da će i ova naša zemlja napokon gospodarski ojačati, a živote nam učiniti ugodnijim i sretnijim.

Josip, Ivan & Nikola

bez cenzure...

bljesak.info
BH internet magazin :)

www.bljesak.info

FRAM GRAFIČKO
PODUZEĆE
MOSTAR

**VRHUNSKI
TISAK I
DORADA**

PROIZVODNI PROGRAM

- izrada knjiga tvrdog i mekog uveza
- izrada računa, otpremnica, memoranduma, narudžbenica i vizit karata
- izrada pečata
- izrada plakata, pozivnica, letaka, omota
- izrada cjenovnika, jelovnika, voznih karata, ulaznica za koncerte, sportske priredbe i druge prigode
- izrada knjiga, prospekta i fascikli
- usluge kompjuterske pripreme, dizajniranja i
- izrade zaštitnog znaka - logotipa

88000 MOSTAR, Put za Aluminij bb
tel./faks: + 387 36 351-281, 351-282
priprema: + 387 36 351-284
e-mail: fram@fram.ba
www.fram.ba

Bolonjska deklaracija i Bolonjski procesi u RH i BiH

Približavanje europskim standardima u visokoškolskom obrazovanju

Među studentskom populacijom u Hrvatskoj dosta se priča o novom Zakonu o visokom obrazovanju, te njegovoj utemeljenosti na Bolonjskoj deklaraciji. BiH se također suočava s reformom visokog školstva čiju provedbu kočće postojeća zakonska rješenja. Izlaz je u prihvatanju novog Zakona o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini. Njegova važnost za nas Hrvate je i u tome što bi morao poštivati načela jednakopravnosti konstitutivnih naroda i službenih jezika u interesu svih

jezika na Sveučilištu u Mostaru, uz uvažavanje i poštivanje jednakih prava drugim narodima i sveučilištima u BiH. Tema je to za jedan drugi članak, sigurno jednako važna kao i sama tema Bolonjskog procesa koji se temelji na Bolonjskoj deklaraciji, a koje ću ovdje pokušati približiti kolegama čitateljima.

Ukratko, Bolonjska deklaracija iz 1999. godine predviđa uspostavljanje europskog prostora visokog obrazovanja do 2010. godine u kojem bi se međusobno

u području tehničkih znanosti; i trogodišnji postdiplomski (doktorski) studij. Dakle, moguće su različite kombinacije trajanja te tri faze studija (3+2+3, 4+1+3, itd.), znači ne radi se o skraćivanju trajanja studija, već je to samo njegov preustroj.

Drugi pojam koji želim pojasniti je ECTS (European Credit Transfer System). ECTS sustav nije samo bodovni sustav, nego je to sustav prijenosa bodova koji omogućava pojedinom studentu organizirano i sustavno kombiniranje njegovog studija sa studijem u trajanju od jednog ili dva semestra na nekoj instituciji sličnoj onoj na kojoj već studira, jamčeći mu priznanje kvalifikacija koje dodjeljuju institucije potpisnice. Jedan ECTS bod odgovara jedinici vrijednosti koja se dodjeljuje kolegiju na temelju rada koji on uključuje. Prikupljanje 60 ECTS bodova ekvivalent je jednoj godini akademskog studija. Dakle, kad dođe do provođenja Bolonjske deklaracije postaje ostvariva mogućnost studiranja u inozemstvu, s tim da semestar ili godina tad neće biti izgubljeni, već punovrijedno priznati na matičnom visokom učilištu.

Bolonjski proces započeo je u gotovo svim europskim državama, ali različitim tempom. Europa se opredijelila za stvaranje jedinstvenog visokoškolskog prostora i za stvaranje Europe znanja kao preduvjeta za razvoj u 21. stoljeću. Republika Hrvatska je potpisala konvenciju (Bolonjska deklaracija) i obvezala se do 2010. uskladiti svoj visokoškolski sustav s europskim u svim bitnim elementima. Nadam se da će to uspjeti i BiH, i da naše mostarsko sveučilište neće izgubiti priključak s Europom. Rano je suditi o uspješnosti i primjeni Bolonjske deklaracije kod nas. Najvažnije je da mi, studenti, budemo upoznati s promjenama koje će upravo nas pogađati, sa svim svojim dobrim i lošim stranama!

Stipe Bubalo
Ekonomski fakultet Zagreb

studenata, svih naroda i građana u cijeloj i jedinstvenoj BiH. Radi se o tome da ga treba donijeti na državnoj razini, što je preduvjet za prihvaćanje europskih obrazovnih standarda i kriterija. Nadam se da će se u tome uspjeti, jer nije razumno zagovarati jednake standarde sa sveučilištima u europskim zemljama, a imati različite kriterije i zakone u jednoj državi. Važno je i to da se novim zakonom ne bi smjelo dovoditi u pitanje pravo uporabe službenog hrvatskog jezika, kao jedinog službenog

priznavale diplome i vršila neometana razmjena studenata i predavača. Početak je uspostavljanje sustava prepoznatljivih i usporedivih akademskih stupnjeva, tj. ustanovljenje sustava visokog obrazovanja koji obuhvaća: preddiplomski (undergraduate) studij od najmanje tri godine, završetkom koga student dobiva certifikat i naziv baccalaureus; diplomski studij od jedne ili dvije godine sa završnim radom, čime student dobiva diplomu s titulom magistra (koja ne odgovara sadašnjoj istoimenoj tituli) ili pak inženjera

Profesor na "ispitu" kod studenata

V ž i o e t a c r i t i k a c o j e
u i t i k a o r n i n č n o j e
i s l j č n a s a n c e z i r i
s i c e n t a f a r v o u
t e n i l i č a u e r e d a
i s l j č i i o u n e s t
z l o p r a d e S o g a e u
u o n i n a o i e a i a
a k t e n l i t u d e i t d
n p t a j a o g v a r a
" i k e n o , b e k i v o
s a m s t a l i o
d b o r n i j e r o ' .

K o o k l j š i i l a l i t u n a s a v e
n a n a i m f a l t e m d g v o i n a
p r h c n i p i t n o d a u c s t l e r s k a
a r e t a o i s t r i j a i t , z s l u o n
S t l e s k j o o i , s k o t r e a l a
p r v o i i i a z e i l i i u M e t a i . C
č e u s e z a r a i d s v a j e
j e n c t a n a S i d n t v d i t j u
k v i t e i r s t e e k o t o r o u p n i l
o c n j u s l j e č z i č a e a s t v e
p r l m : (l e i) i c j e n i , r e a v i a
s e i n r e , v j ž b (a k č a i d)
o r a r a i j u n a t a e , i d o e k e
(s l p t , o i t v s t i t i v o s n a
n a v t e a l a j u p r e s i e , d n n o
a s t e r e . J k i n o 2 ' o i h p i t n j e
v r l n t u s o c n a i a d l o S i k e

p i t n j e s t v i n j e s k j o r s e t u e n
s l a e i n e s l a t i s l i d e h i p i t n j e
o c n j u : p e f e r i t i d o c n a
m e e t i d d 7 . V a r a s i k e
o c e l j e u p i e i a i k e e i j e i j u
u c l i r a i o b r m o r a c u e n g u
u p a t l o o d i k o t e r i p e d i m
p r l m i r . V ž n j e t a l u t c a l j e
u p n i l a r n i r a n , č i r e j i s j u n a
s a o c i z a u c n a . a r m e t
t o u č u r e b i d l j i t
m e u c o s z h o r o e S t j a s e t
u v d n n o e n n a n k e j d t e
m e d a n a t a a c g c a r a " k r i o ,
o l e t i n , a o t a n
d o r o a r r i " . i l j v e t i o a b
o i t u r o r j e e a l t e i a v i n a
f a l t e m a
E s j , o š l m d o n e i d e l a o j
v a v j u j n a , a j v e : n i a : a k s u
r e z l t a ? ? M i l i c i s k i a k t e t V i k a
z d v s e n š k a j v i n S v u č i t u
j v i u c n t e u n k t u o a s v i .
P r e s j e n i l S t l e r s k i z o r . S i š a
S k š i t š i c a z o j k a l s i r d e l j u
o d i g d i e , i l i k s e a n t a r o d i
n a m k u e t i a , o s j n i v o c b r i
r e z l t a
P r e g d i e r u l t i b n i t o
s l a j i , o a s i h j o c n a u u c n t i
a k n i : d j o v i i u i a v i j u
a n t e a p r e a k t e s i r a l e
s l u a z a r e t i p i t i v l e i r u l t e .
Z b j t e a u o t l e i g d i r n a i m
i a k l t e n a o g r t a a z i a a l t e
n a a v - i g l i o S l č i l š i c d e a o
c a l e Z o r o r i t i s t u e n n a d a
o r i c o i i o u a v j a a i e t s z e
s t u a n s i j e i v i s t n a n m i j u
n o u c m r u n a e , o ž k u i i o r

r e o v o i h p o r u n i i e l o
r g n i z a t i o r i e n e a d n i o , u
a v j u s v o n j o ž a č e i e s a i o
n k i r a j e .
a r m e d n n o z a o r i l i n i
a j i k a n i j d i a n e t e k o j s e d i s i
a t j e i v i j e r o s o i i s i s e n a .
l o , u n e s t i : c a a l a : t o s i l a
a n l i l i s n i l i c u Š a c a p r i e s a
o v e s t n a P e i g i k c i f u l t u a
i i e e r e o t i b i o c n a a
r o s o o c t r i e : j d a t
v i m a o p i n b i e k l o t i
v o e i o g a a j o f o r o j u t i
o c r g u t k t e j i r a r o u c e
v a t e t i i h a r a i d t r a e
u c n a i . a s i j d s e n i o s i
t v e n s t . k i k i k a i o s b r s t
a a r k i k i o c r e n o i
i t e z i v o t j a t n p b o š a e
v a e t o r e a v n j a i s j t a ' k a o e
r o Š a c i s t j n u i o s a i š e i " .
o r i u l z i u : j e i p i t :
e k a l i t n k n o c i e c v a a
r o s o , r s p s o l o s d e n o v i i
a i r i g a s t u e r e a i d d e u
e m t i k i n e o s t a i l j e (l d
u c n a) a t a e n u c e P r f .
a r : : n a a a i b o š a e
v a e t o p r d a i n j n ž n s i a d a
r o l s o i s a s t u e n n a t e a o j
i m p r e l o a z o v i a t i s k e n i
i v e n b e u s u č r a i a .
o č i k j u K o a č i s i o i n i
u c n t i d o l i r i g d u d a s e i u j i
v a v a) i š a s J k i k o z l j n i
d g v o o r i s i p i o i n l t i , n e l i
s r i t u s u i d n s r o l s o i n a o i t i
o j i z e d a s v e o s o j e m r i .

Na ovu temu provedena je i anketa među studentima, a odgovarali su na pitanje:

Što mislite o studentskoj anketi o nastavi?

Boris Čutura, Građevinski fakultet

Smatram da je to dobra ideja koja se već djelomično provodila na našem fakultetu, te dijelom rezultirala uspjehom. Inače, odnos profesor-student je na Građevinskom fakultetu vrlo dobar.

Damir Spajić, Agronomski fakultet

U potpunosti podržavam anketu i mislim da se treba uvesti na svim fakultetima, te da se odluka studenata koja je u njoj izražena, mora poštivati. Ukoliko anketa bude ozbiljno shvaćena od strane profesora, to će biti dodatni poticaj njima i asistentima da poboljšaju svoj rad, čime će studenti u dovoljnoj mjeri sudjelovati u radu Sveučilišta.

Manuela Medvjedović, Pedagoški fakultet

Što se tiče mog fakulteta, profesori su uglavnom korektni prema studentima, mada kao i svugdje ima izuzetaka. Mislim da nije u redu što profesori ne daju svaki mjesec absolventske rokove, kao na ostalim fakultetima, a to se posebno odnosi na ispite koje studenti rijetko polažu kao npr. Standardni jezik. Mislim da bi profesori trebali nešto poduzeti po pitanju ovog predmeta, npr. da se uvedu parcijale, jer mislim da nije u redu da većina studenata Kroatistike budu po par godina absolventi, i to uglavnom radi jednog ili dva ispita.

Marinko Šantić, Ekonomski fakultet

Mislim da to nije loša ideja, s tim da se ona provede u praksi i pokaže rezultate. Što se tiče mog fakulteta uglavnom je odnos profesor-student korektan, mada uvijek može bolje. Ipak, profesori bi trebali više vremena provoditi u radu i razgovoru sa studentima.

Mario Miloloža, Pedagoški fakultet

Anketa je dobra ukoliko postigne rezultate i uspjeh. Sve ovisi o tome koliko su studenti objektivni u svezi pitanja. Ako su odgovori na jedno pitanje dosta različiti onda će se i umanjiti mogućnost da se otklone neke negativnosti koje bi trebale biti otklonjene.

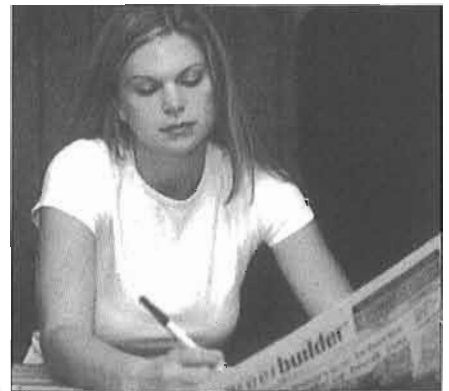

Davor Stipić
Pedagoški fakultet Mostar

Nevladina organizacija mladih

MRZiM

Mladi Razvijaju Zajednicu i Mlade

Što je to MRZiM?

Riječ je o zajedničkom 25-mjesečnom Omladinskom programu u BiH kojeg zajedno implementiraju Allavida (UK) i Omladinska informativna agencija (OIA).

Znajući da je balkanska regija pogođena jakim razočarenjem u politiku, izazovima ekonomije u tranziciji i obrazovanju, rastućim socijalnim problemima koji pogađaju naročito mlade i znajući da budućnost ostaje u rukama mladih budućih vođa s područja politike, ekonomije, kulture i znanosti, ovaj projekt fokusirao se na mlade i njihove organizacije, i ulogu koju igraju u društvu kao potencijalno aktivni građani.

Program pokušava doći do skupina u manjim gradovima u kojima je nivo podrške manji. Čine ga dva međusobno povezana dijela: program treninga (9,5 dana u četiri modula) s ciljem da pomogne NVO-ima (nevladinim organizacijama) i neregistriranim skupinama u efikasnijem radu na društvenoj promjeni u njihovim

zajednicama, i program financijske podrške kao pomoć u razvijanju projekata, učesnicima uključenim u program treninga.

Projekt se izvodi u dva ciklusa. Prvi ciklus je pokrio sjeverozapadnu regiju BiH, uključujući općine između Tomislavgrada i Velike Kladuše, i šest općina sjeverne Republike Srpske. Drugi ciklus pokriva jugoistočnu regiju BiH, uključujući općine između Posušja i Rogatice. Za drugi ciklus broj nevladinih organizacija je povećan sa 20 na 22.

ALLAVIDA i njezin rad

Allavida (Alliances for Voluntary Initiatives and Development - Savez za volonterske inicijative i razvoj) provodi brojne dugoročne programe fokusirane na razvoj zajednice, koji se sastoje od treninga i mikrograntova lokalnim grupama i udruženjima u određenim regijama u srednjoj i istočnoj Europi, tj. novim neovisnim državama.

Cilj ovih programa je osposobiti grupe da što učinkovitije doprinose razvoju pluralističkog i zdravog društva, osiguravajući usluge najugroženijim grupama.

OIA i njezin rad

OIA je prva nevladina organizacija, neprofitna info-resursna organizacija koja radi kao institut za razvoj omladinske politike i povećanje participacije mladih u društvu na državnoj razini. Uključuje infoservis, javno zagovaranje omladinske politike, jačanje kapaciteta (konzultantske usluge, radionice i treninzi...), promociju mladih i financijsku podršku.

Linkovi

Ukoliko smo vas zainteresirali i želite saznati više, evo nekoliko linkova:

www.oiabih.info

www.iz.or.at

www.mladi.info

www.allavida.org

Poenta

Koliko god se svi mi tužili kako je sve crno, budućnost neizvjesna i tužna za nas mlade u BiH, ne možemo reći da ne postoji ništa za što bi se uhvatili i odakle bi počeli graditi i unaprjeđivati ovo društvo. Neka se svatko za sebe zapita: "Što mogu učiniti ja osobno?". Posjetite linkove, informirajte se, iskočite iz kolotečine i krenimo svi zajedno naprijed. Ima toliko inicijativa i aktivnosti koje žude za našom mladošću i pozitivnom energijom. Svatko će pronaći nešto za sebe i sve će pomalo ići naprijed, bar da sutra bude milimetar naprijed u odnosu na danas, a ne korak nazad.

Petrana Prskalo & Ivana Prskalo

Domske priče

Je li Mara danas za ručak?

Studentski dom Stjepana Radića, kako to lijepo zvuči, ali kad bi se upustili u potragu, mislim da ne bi našli još jedno takvo mjesto na kugli zemaljskoj.

Ulazimo na glavni ulaz starog doma, s desne strane nam portir dobaci "dobar dan", s lijeve strane prodavaonica u kojoj ima i "ptičjeg mlijeka" (kad bi se lagalo). To se teško može nazvati prodavaonicom.

Dalje malo TV sala i čitaonica. Te dvije prostorije pristojno izgledaju, ali zahvaljujući našem studentskom novcu.

Međutim, u najlošijem stanju su sobe, to su prostorije koje izgledaju tako da je teško povjerovati da studenti u 21. stoljeću tu žive. Možete zamisliti kako bi to izgledalo da se studenti sami ne pobrinu i uredi sobe za kakav-takav pristojan život.

No vjerojatno ste puno čuli i čitali o izgledu i stanju u domu, te tko su krivci i odgovorni za takvo stanje.

Kako ne biste pomislili da je sve tako crno u studentskom domu, postoje i svijetle točke. Malo ih je, ali ih ima.

Jedna od njih je svima nama dobro poznata kuharica Mara T. Ta gospođa je prava legenda, to je osoba koja se zaista puno trudi da studentima olakša život u domu.

U nedostatku sredstava, što pogađa i studentsku menzu, Mara se uistinu potruži da iz ničega uvijek napravi nešto ukusno za jelo. Na njenom meniju je uvijek po nekoliko različitih jela. Kad smo je

pitali kako uspijeva sve to spraviti, odgovorila nam je: "Daju mi za jedno, ali ja od toga napravim tri".

To je razlog zašto studenti često pitaju pri polasku u menzu: "Je li Mara na smjeni"?

Uistinu kad je ta kuharica na smjeni izići ćete iz menze potpuno siti. I ne samo to!

Svojom veselom naravi i dobacivanjima izmamljuje osmijehe na licima studenata, te stvara opuštenu atmosferu u ovom katkad previše sumornom domu.

Na koncu, to je osoba koju svi studenti poštuju, jer je uvijek spremna izići u susret svima.

Ona može biti dobar primjer i drugim uposlenicima doma i upravi, ali i nama studentima, jer kad bi se malo više svi trudili, svima bi život u domu bio lakši i ugodniji.

Mare živjela!

Damir Kaleb

Vijesti...

Obnavlja se Studentski dom

Nakon duljeg vremena konačno je obnovljeno nešto i u Studentskom domu. Istina, radi se o "sitnijim" stvarima kao što su zamjena prozora u nekoliko soba, te zamjena vrata na hodniku (ukupno 25 m²), ali i to je dobro za početak. Prema riječima ravnatelja Studentskog doma, gosp. Ilije Rozića, radi se o nekoliko prozora sa sjeverne strane koji su propali usljed dugogodišnje izloženosti lošim vremenskim uvjetima, a također je

zamijenjeno i 20 kreveta, za početak tamo gdje je bilo najpotrebnije. Novac je osiguran zahvaljujući naplati određenog dijela zaostalih potraživanja, a planira se uskoro nabaviti još namještaja. Naravno ovo će biti moguće samo ako bude novca naglasio je Rozić, ističući nisku naplatu potraživanja od županija odgovornih za financiranje Doma. Jedina zamjerka se može uputiti na odabir termina, jer su se radovi vršili tijekom veljače kad smo svi spremali ispite, tako da smo se nekoliko dana budili uz zvukove bušilice, čekića i sl. (ali to je zanemarivo). Na kraju se možemo samo nadati da obnova neće stati ovdje, jer ako uzmemo u obzir činjenicu da Dom nije obnavljan od 1971. god., onda je jasno da je njegova temeljita obnova i više nego potrebna.

Hrvoje Jozinović

ENTRETIEN

O ja iz ar on ak ije n tu er ita M di in co fi cu et i je co rion m
p'ri o' no ću va ne i | os ec iji re ut k pa er je ar lju ls ž ro

KNJAZI - ČERNOKOVI!

Te viz d r i la me u on t ki ju
af čk i ar še h dr iv a, l r. ka
Af in ar ... U in tr nu im č stc
pc egi m za alj sk r o vi mi sa ža
os lih irc rai a c k u o ta va da nje
pc ija kr u an do ti k u. A a ru on
pr ira u an do ti k u. A a ru on
po vi ip ou cijj op p sje na rrv
pc ar oc sta na n vii im . im im
kv to na isj ed sk tek ... laj ar je
im or je dje ij tre ak oit raj še na
od lu an uz loj e os rsl rb ni , a
i o ali bc ic na tal inu Čt ar m se
ori va me da : tu ne ol jar i i dl ro.
Va vo ve a ob vo nir da va er se
go vc ni o e dz a. žal e lir ke
oo ice Vc ar ed rite su a h ni ali pa
se nd ne o di ašt pa ije m ra im
ori oq ra e igi ati du et ba , c zu
kv oc čla a oit ij p at a. ak je
ne av o io ni re ni la k da je
ne ost ak ed ek ne ru eu flo an

ko po oči do va i : MS so ku od
sta el le ce Mi ici sku fa ult at ko
na a ije ne ko gi or: h no na
op ac t, i kr ne ia. li l pi ni at ne
jrt e, oja ad vj ž ni eb N me)n j.,
ed ac na je r g ip m še im i si: no
rv od so e oja je ak er) i g. za ki
az zu d o ug ki nil gr a lje os je p.
alt na ve ad je en al ra M: vor ka
st im col ja a : ji i r sta ili nč nu je
ea tiji ak da ur ko pe iac tal nii ta p
vi at čo jo ni al la h io až rv se na
a ajl na s rij ko gi . E du da vi ki are
ne ci ri na s oju kr u ru j l l zo iz mi c
m na id vo ul ja bi pu luc rn U pi va
re nu i, eš e, o i jv er pl sk je hu na
oti la no E e l ij j a oc el su. av i i l di
ra fu olc ije sv ka as Ar al! Ka no
re c s o' ije ve za šil U rzu je Ov p
ist no e l i av elj Pc ag s na ta. a. na
će ka ole ne et ga za lav tel m st
i i o j ob i lji a ii a ku eti m lu kc
ol jai a. orz je or ta oš l id dr je je
ol jic ko in is g pu M luti r r tu st
ije vic ra D. vo a j dc uš im la tu O

Fac sl e e ep it ou le ak ij
car va ja n m jt c di ev it i
j r ed o r ak o n e o r
r o et s a ti ž i ot M e
c op is te d n t l o m e z
k in li o g ra lo ja j r
r ed s aj k vi N c op is te
c e e i a tu le ite di i
a c ar a la iv n a ol az ije
r iš n k le iij lr os i
r b ig z i c u e

ki nu ru t, i je aj an na m se nic
p. se nij p pc iča o r di so no
z av b le av. elj Ali n scu: up
je na ve ca dc a ur mo ti toj j
p az a an (n d s in z it) Dd čil
se na da va e na č zo m se no
kr are ja. fal s k eg p az e sir
iz mi c ja za e ojc i l s m ja
pi va t val p fe on ni s v lik
hu na ost Dr ji ut sl no sit aci is
nu ije dra lje di e aku ati op s is i
Ov p ž ije vr i i ca t ma os
or an Bi or bri gu ne oju naj sai n
na ov r ih a l m istu ne i i c al
st lei e j ta a r m ja e u oik
kc d pa eči jn jci no; tri at rv d
je a lje tr sl zic gi nu e ti j s
st lei in od va ak jai a c riv ja rv
O eó gl u d ak ta oji no: raj n.

ari inj ili rel cu tu ko es ča o
ulu la ikv je ta iča id št .
E riv rje rrv se vci t to a s p o
al i u od m vr pr a, oji ot ro e
sje š, i ta vvi rv i g ip: i je i c va lj
ab kr n n li e. Uf lik j d va lj
ab kr n r pr tu id i va ju le aje e
v sl laj da da vat j t eni no izi a
ek ije ovi lia o i a zal rrv itl c. ni
ji ac vo vci rje . j ov lu 15 k
in a r kr ve de in ste e. O i ki i.
la no to ial de ja di e z in kc ,
zi va enj kr z pr ra i. r 10 il
vi org niz m ar n. lo i es p m u
osc nc l m na ei roj et a k i i
ot e ore st le kr ne st ri a
zr va je lio j., ko se oči e čit j
ibi zir i r kc co at na on lar an .
arc an k s p pu o ad nji ti a
kc ko lai (1-1), u ier vr ne j
sta on ei ac sk r eh niz ni j
ga izr i ig av u as m io i al o
nk or ar : g. ia. No o aj b š
ka ve pe lje i c i l ak r ar ar a
obi te o ki iča ol lu iko oia no zii i
eni ni ibi ika : 13)n kr
K n že di va i vai orj ni tar i
c a, ta o t c o et i i dj l
in: uzi og e i l el e r ije j. k d
: jer čit ut ud ak ja ari an no e
i lij at ar dn m kv n c st r r ože e
: as ži ot! le op tit da net o ure z
l na io: ra og j r do aju kr . l e
c pu titi da se ia tu n t in ak tar i
c riv nja pc az e iša ne ole ja os i
i br az dr je
Zi to e ir ud na n de ov ri i
z jec o e i le ari ati rv iz in kc i
c riv nja Zi to e p š l la a i p vo i
l lja : ar vai az da va eš laš on ed i
j rni : so a s sm ne j p ob m: laš
v čir lju in zn sv ul k m i gru u? fo i
p ar i t ja na iec je an od vci : F .
ž in na bal ni čo eč
I . C a g sp da op fe oz rav a. oli
j on kc iz to: az ga is.

Da bo Ar. nov :
ec in i f ul t t Post :

Manipuliranje humanitarnom pomoći i pomaganjem

HUMANITARNE AKCIJE

dobra djela ili licemjerstvo?

Mediji su danas prisutni u svim sferama života, pa su i humanitarne akcije prisutne na TV-u, radiju...

Jesu li humanitarne akcije uistinu dobra djela ljudi koji žele istinski pomoći osobama kojima je to krajnje potrebno? Humanitarne akcije bi to trebale biti!

Da daju pomoć ljudima u teškim situacijama. Međutim, oni je teško prihvaćaju jer se ne žele pomiriti s činjenicom da im je potrebna, da im od nje možda ovisi i dnevni obrok. Ona često za njih znači poniženje, podsjetnik na neuspjeh!

Bezbroj ste puta čuli na televiziji da neko dijete mora na operaciju koju mu roditelji ne mogu platiti, pa mole preko medija da ljudi doniraju novac za pomoć i tako spase njegov život.

S druge pak strane tijekom rata mnoge su zemlje slale pomoć u hrani, lijekovima, odjeći i ovdje počinjemo pričati o licemjerstvu.

Zar je dobro djelo kada nekom narodu pošaljete lijekove kojima je istekao rok trajanja! Što je slučaj kod gotovo svih gradova u Bosni i Hercegovini. Svi smo čuli za lijekove koji su spremjeni u bačvama ispred mostarske bolnice na Bijelom brijegu. Sve ove godine predstavljali su ekološki problem opasan po ljudsko zdravlje i čekali su da ih se otpremi u neku spalionicu lijekova. Ovih dana se govori da bi se to trebalo ubrzo dogoditi, a da će se spaljivanje obaviti u južnoj Njemačkoj.

Zatim, tu je i modificirana hrana koja se doprema iz skladišta kao roba koju nitko ne kupuje pa je se tako žele riješiti na humanitaran način. Na taj način oni se rješavaju viška koji im samo zauzima prostor i nepotrebno povećava troškove! Zemlje koje se nalaze u ratu i koje su

siromašnije od "vladajućih" predstavljaju mjesto gdje će bogati odlagati svoje smeće i time svoju zemlju učiniti ljepšom i čistom. Iako takvo ponašanje osuđujemo, moramo se upitati bismo li i mi, da smo bogata zemlja, postupili isto? Nažalost odgovor bi bio DA.

Postoji tu i politička utrka za prikupljanjem bodova prije izbora. Tako na televiziji vidimo kako poznati političari uslužuju beskućnike u pučkim kuhinjama. Žalosno, zar ne? Zamislite kako je tim ljudima pred kamerama!

Ako zaista želite pomoći ljudima onda to treba uraditi na način da to ne oglašavate na sva zvona kako bi pokazali da ste dobri, jer u tom slučaju vi ne mislite na te ljude nego na sebe. Je li itko imao koristi od toga što se sam hvalio? A zar je potreban odgovor na ovo pitanje? Tim osobama ćete pomoći tako da to znate samo vi i oni.

Danas je i previše onih kojima je potrebna humanitarna pomoć, a premalo je onih koji tu pomoć mogu, ili je žele pružiti!

Ana Džidić

Izvadci iz dnevnika bivše studentice Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru

Život **poslije** diplome

ponedjeljak 7:00 h

O neeeeee, ma daj mama pusti me da spavam još malo! Kao da moram stići na prvi sat predavanja, prepisat ću od Mirele, Sanelle, bilo koga! Uh, f... - nisam više na faksu, ovo je život poslije diplome! Ustajem na posao, tj. pokušavam ustati. Mama opet dreči bla, bla, odgovornost i te baze, ronca ona, a meni u glavi mantra: samo još 5 minuta, samo još 5 minuta...

Svejedno, nakon tri budilnika, i iritirajućeg dozivanja moje majke ja napokon ustajem, spremam se brzinski nema tu puno filozofije, što mi prvo ispeglano dođe pod ruku navlačim, šminka da prekrijem podočnjake i k'o nova! Nekad sam zamišljala kako ću se dotjerivati na posao, te puder, te rumenilo, pa ruž, pa kompletirati odjeću aha, malo sutra trebala bi se pola sata ranije dići, kao da i ovako nisam dovoljno neispavana! Grabim na posao, i usprkos trudu i želji kasnim 10 minuta. Uvlačim se na svoje mjesto s pokajničkim osmjehom, trudeći se da budem nevidljiva.

utorak 12:00 h

Dižem pogled, prvi put u čitavom jutru, s kompjutera i pogledam kroz prozor. Nakon silne kiše danas je sunce pomolilo svoje lice nad Mostarom. Zamišljam ljude kako mile po gradu, traže mjesto za kavu, svoje cure kako gledaju izloge, a u njima nove proljetne kolekcije...ahhh... tješim se kad plaća legne barem ću moći sebi štogod kupiti za razliku od studentskog života, kad se sve završavalo na gledanju. Tužna je istina da se ta kupovina na kraju svede na to da moja sestra, srednjoškolka vidi šta ima po buticima, uzme lovnu od mene i kupi, jer

ja jednostavno ne stignem to običi, a kamoli probati. Kako ona kupi sve po svom ukusu i svoj broj, naravno, a ja dobila koje kilo (ovo koje je relativan pojam) sjedeći i jedući sendvičine za doručak na poslu (u prosjeku 9 sati sjedenja dnevno ubilo bi i gazelu, a ne mene) meni ništa ne može, tako da sada imam manje krpica nego tijekom studentskog života - to zovu životnom ironijom. Bolje da ne govorim kako ja to zovem! Telefon zvonit. Nadređeni. Ostavljam sve započeto i užurbano se bacam na novi zadatak ignorirajući zov sunca, zov grada...

srijeda 17:00 h

Dovukla sam se kući. Ručak je na stolu male prednosti življenja s roditeljima. Zanosila sam se prije idejom da unajmim sebi kakav stančić i malo živim k'o velika, ali na kraju sam skužila da sam u kući prosječno 2 sata dnevno mimo spavanja, pa se to definitivno ne isplati. Ovako imam sve pospremljeno sestra ima svoj cjenik za usisavanje, brisanje prašine, peglanje i lako se dogovorimo. Mama kuha, ja uletim za koji račun i sve štima. Prođem bolje nego u svom stanu, a ne moram se brinuti o ničega. Sebično, znam, ali čovjek nekad jednostavno mora biti sebičan! Opstanak je u pitanju!

Mislila sam danas malo odspavati poslije posla, da budem odmornija večeras na BIOS-u (jedna od organizacija u koje sam uključena, što također značajno utječe na raspodjelu mog ionako ograničenog slobodnog vremena), ali sutra moram poslovno za Sarajevo, tako da kavu od četvrtka prebacujem za danas. Popodnevna su jedino vrijeme kada stignem otići na kavu s prijateljima, ali uvijek netko ostane

zakinut ili se ljuti moja sestra jer više ne hodam po gradu s njom, ili mi frendice prigovaraju što ranije idem kući (pitat ću vas ja kako ćete ostajati u Stolici do 2:00 ujutro ako se dižete u 7:00!), poznanici što ne mogu više, već mjesečno jednom na kavu, mali jer moram kući u 00:00 (na kraju je prihvatio objašnjenje sindroma Pepeljuge kada bih par radnih dana ostala dulje vani poslije me ne bi prepoznao podočnjaci bi preuzeli teritorij mog lica a već lagano napreduju). Na brzinu se tuširam, spremam i trčim na kavu.

četvrtak 19:00 h

Prije sat vremena sam došla iz Sarajeva, istruckana od vožnje, izmorena od pregovaranja, željna svega samo ne posla. A ipak, na poslu sam. Svakog četvrtka u 19:00 imamo redovne sastanke radnog

tima za project management. Inače se trudim biti maksimalno koncentrirana, ali večeras jednostavno ne mogu. Gledam u lica ljudi oko sebe i trudim se držati oči otvorene. Sjetih se da sam trebala otići vidjeti situaciju na tečaju talijanskog. Ništa od tog ove sezone. Tijekom studija nisam imala love da plaćam sebi tečajeve i te fore, a sada kada bih mogla uložiti u svoje daljnje obrazovanje, ne stignem. Hm, najbolje će biti da ja krenem na fitness, jer od ovih sastanaka guzica će mi uskoro poprimiti razmjere Rondo! Da, tako ću - fitness radi do 22:00, pa mogu stići nekako, a jezici će doći na red čim nađem slobodan termin.

Trebala sam nešto napisati i onoj Aniti s faksa za SEF. Rekla sam joj davno da je gotovo samo da je skinem s vrata. Sad moram nešto stvarno i napisati. J.... ti svoj dug jezik!

Večeras sam s dečkom, idem na randes ravno s posla. Srećom i on radi, čak i više od mene, pa mu je sasvim normalno kada usred priče moja glava na trenutak klone na njegovo rame.

petak 23:00 h

Vani smo, moja ekipa i ja. Super nam je. Ja tu i tamo skrivečke zijevnem. A da, priča o disku, o ostajanju do ujutro, o nekakvoj dobroj ziki, plesanju. Meni noge otpadaju u potpeticama i zaklinjem se sebi da odsad

petkom izlazim samo u ravnim cipelama. Ne znam kako da im kažem da neću u disko. Mislim da bih zaspala negdje u kutu. Mada su već navikle da idem ranije kući, osjećam prigovor čak i kada nije rečen. Strašno se narogušim kada mi netko spomene riječ penzija - voljela bih njih vidjeti u ovoj koži, ali činjenice jesu takve - nakon 9 sati rada i napornog radnog tjedna, pojam užitka mi jednostavno nije tiskati se u premalenom i prezadimljenom prostoru stiskajući čašu uz sebe, pazeći da mi netko ne progori majicu, trudeći se izgledati cool, još kada vidim neke 15 godišnjake koji izlaze na ista mjesta gdje i mi jeza me uhvati. Tek se tada osjećam starom. I oni i ja idemo kući u 00:00, samo jedni s tugom, a drugi s olakšanjem (ovo sam ja). Istina je da sam ovaj petak preoprezna jer sam prošli vikend malo prekarđasila i s pićem i s vremenom, pa mi je zato čitav tjedan naopačke u ovim godinama se i te kako osjete 3 neprospavane noći! Dobro, sad govorim kao starica, ali kada imate jednu 18-godišnjakinju u kući s viškom energije, koja manta o maturskoj haljini, feštama, prijemnom i slično, tek onda vidite koliko je zaista vremena prošlo i koliko se vaš život promijenio od brucoske godine, a da ne spominjem srednju školu! Srce mi se stegne samo kad se sjetim onog života - jedina muka spremi zadaću i malo nešto nabubačiti. Eeeeh...

subota 10:00 h

Danas neću ništa raditi, pa ni pisati dnevnik!

nedjelja 01:00 h

Jučer nisam morala na posao, nisam imala zaostataka, pa sam dan iskoristila za šetnju po gradu, kave s rajom, naspavala se, sinoć odmah bila u punoj formi. Danas sam malo uzela stručne časopise da prelistam Poslovni tjednik, Banka, Crobiz, Poslovni magazin, Glasnik gospodarske komore. Ah, gdje su lijepi dani kad sam nedjeljom listala Cosmo, Elle i slične praznoglave gluposti što ne zamaraju puno glavu, a malo osveže dan?! Večeras sam išla s curama s faksa na večeru, sada kada smo sve s diplomom u rukama valjalo je to

proslaviti. Najele smo se pošteno, malo prošetale, popile piće i laganini doma. Baš onako lijep izlazak. U glavi mi se formira kobna riječ penzija, ali da pravo kažem više mi i ne smeta toliko. Sumirala sam malo prvih pola godine radnog života. Ispočetka vas uhvati kriza - kao da ste počeli izdržavati doživotnu kaznu. Posao od 8:00 do 16:00. Rutina života... Strah da vas sve to ne proguta... Ukoliko imate tu sreću da se zaposlite u struci na neki je način još gore već jasno vidite gdje i koliko možete, stvarnost je na dohvata ruke, snovi postaju uži, jer svakim danom u tu jednadžbu unosite sve više poznatih varijabli koje je teško poslije mijenjati. Međutim, kada sve to prihvatite, kao i promjene koje takva situacija nosi sa sobom, naučite uživati. Mada stalno roncam zbog manjka slobodnog vremena i neispavanosti (s vremenom šest sati sna postane i više nego dovoljno), mada ne mogu svaki vikend lumpovati do jutra, užitak koji osjećate dok radite ono što volite, kontakt s ljudima, nova prijateljstva koja stvarate, putovanja (moj trenutno najdraži dio rada), neopterećenost obvezama u slobodnom vremenu (nema osjećaja krivnje da ste mogli učiti umjesto svaku večer lutati negdje), vlastita lova - sve je to dio jednog novog života koji prihvaćate ukomponiravši dijelove starog u njega. Treba vremena, ali trud se isplati, a i jednostavno nemate izbora. Vrijeme uzima svoj danak. Sada ponekad, ali samo ponekad, požalim što nisam još koju godinu produžila faks. Zbog financijskih razloga ja to sebi nisam mogla dopustiti, pa se zaustavim u tim razmišljanjima na samom početku. Dok si student trebaš uživati i maksimalno koristiti sve što ti se nudi: seminare, okupljanja, konferencije, ekskurzije, honorarne poslove - sve su to iskustva koja su poslije nenadoknadiva i nezamjenjiva. Kada nastupi novo razdoblje u vašem životu ne treba gledati nazad nego naprijed. I iskoristiti ga na najbolji mogući način!

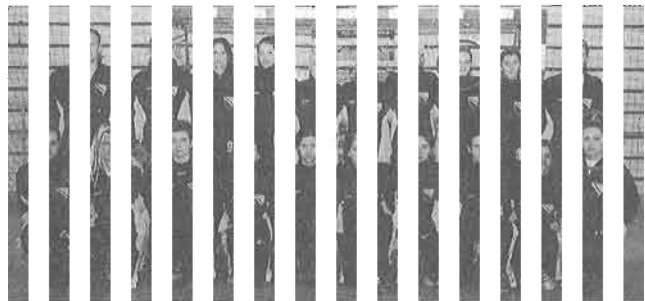
A ako ja ne odem uskoro spavati sutra definitivno neću moći dignuti glavu, a kamoli gurati je naprijed!

INTELE

vi tli s ar is o a a ve či št u /a ta u

FRUKCIJENNE REPUEZENTATVKE

r sli d č e s sk iti tv in m a n st sk tu en
 pé nito si bo ba e bo om b o bo r do at fer en
 ral on nil s art ih sa ž a, re ot eć io: fer en
 pi nje n l va li loo ko g tu g izl ga Da n in m
 /ij ih oč a ož e u eri iz izo vc k ec am vo ili
 aš k eg an i ko et m pr :er ati ar i B l, l art or
 ka Ni or jo

la ina i l la m tet li e i p če ak kr :ka pr lsi vit
 ita lji ia EF ?
 la ina Ro er sa u lo: ar i 20 13. 98 . E ug sa go in
 ko om ko: fa ult a N st u tr i ra n kc et u ŽR
 rin ki, en tu am ar ore en cij Bil
 el li am 23 jo ne stu er ca an 4. oc ne ko om ko
 iku et sv Źči ita i M st u. tul m na ar re ez ita vk
 ih ila ca ŽR Zr sk z N st a.

ol oc go gr e kc re za to aš ijs or
 la ina Ru on to sa is bo la av sa vin lu ijn pr :1
 oc na ao r og r di u o v je a r m in li un
 bo a. lo ni : l nc sai o is b rin ne m pc or n
 ad uč e: ić st ic oli d jo nje nu
 el R ko et n b rin ve 12 go na a oj ory po ete
 ez i: u G eb Dv is or m oč a m e avi sa vir
 uč nc z ke na že e, r s tr i ra o i re šk e oju ar
 of Źa iz vr ki kc rij ne od is ve ta tba p ma tor
 do u, ija s d da as št ije pri utr , a ol da el i t
 ev er ep ca: ti.

oj u aši raj eć isť esi k ije i i ak su va p nc iz
 uc čr st'
 la ina M ji iju i i pj i s ig inj za HR O ek tri ut
 tu pri ak: Drž ve ln rir es m, ed ip :s Zri sk l, j Ži
 ak de ku ur rrs i re re nt ije lrv tsť i j izi ta ni sk
 ep ze ac i B .
 lai vi a s d: p o vr i f kul t, r t m e io et, iz

uk ne lu irij u j š n na in ak ip no ez du ić st.
 le : T pu a c /aj rje itu p ak di vč žif : li eri ve: om
 ed om sa rir i ki i va iko ka v ur c ec j: pc v
 ep ze ac i E l.

to nis te u: je i f va kc eř az ita ije P tu ali št
 če uji ei O n ĩ ac ?
 la in f va ka ep ze ta a la e elil i er de e
 or ga i i nis n i i j a i na tra tiv ji kc et is jet N
 lli dij li it e eš i on i ti tal v sp h er ve sv
 ep ze ac ez iju jru lrv tsť , k oš se id o : E op ko
 rrv st , i s n ije na la : f vai ca a i im ja do i c
 ne ilje
 le : C o: j na rav a i or en cij Hi ats e j jer a elit
 en aci , v ik :pj i c o j n c se oš ag pri ati re ič at
 ur i r vir ke ar a. ka ali i c je ia al ze i ja ao o.
 lrv :sk m še ap vi ve ki :pj r r v kc i r tje inj N
 lli dij li c se on rit or ga tc n e sv ga rca eli .

al a tr ru ia tu cij u pr ze ac i B l ?
 la in S ra a i že kc re ez ita ju o en je ko oš
 lsr vn ra oç to e : i do tat < ov . val c up an
 ep ze ac e is o ek n riv ni na kc b na r at
 rrij en , je sar z r m. to ljr nu ca
 lel : S nj u i j b joj eli cij žif iji ja za vč av uč i r
 no m bi pu i o in m če ati ov p lvi e i sp he ar
 ad ni a. eb vič sr l st ra, laç nj. ..

Ca o v m le tu j i to nis te
 ra am ak te i ?
 Vč tin : T nu io m ru ig dir
 za sa sa z lo ljr . Ź s sti
 ra: g ku eta ni m a tr oa
 oit nn go iše akt nc til o: o s
 va: ne in gc : b e: ud iti og
 Źru ti za dr d ori jet kv ite
 itu ra a.
 ve : re i tn s n . od ia
 op ni i am za ov ljr i ši
 al lt : o . 4i: m d k s
 sti le tij a re al or oč
 or gu iti im da p ka roj
 kre tiv ist pč nit us or . k tu
 jo oc rst i Źru in sei ne im
 živ a. is SE sa ro e da c
 do iza elji d s r ož k nu
 ra ije

n kr u ož te n n i cí aš
 ni jer e c tre ut on do ža i
 itu er ta d išt i ?

la in M sli da stu en u aš n uš u raj lo pc ož
 lai a : g ro da nc em s lje va u nn jin od ka ia
 lru vu mo ut r r sli di na stu er ep no ut ne it. j z
 niš en i d sn u ek ov je pr l g ov in .
 Je : T nu ni slo i j: id iat u uš u lc a tre ar b
 opt nis i v ro ti id az do da i..

Sportski apeli SEF-a

Sport na Sveučilištu - **fikcija!**

Ovu sam kolumnu u početku zamislio kao rubriku u kojoj ću pisati o sportskim događajima koji su se događali, koji se događaju ili će se događati u skoroj budućnosti na našem sveučilištu. U prvom sam se broju zapitao je li sport na našem sveučilištu stvarnost ili fikcija. A sada sa sigurnošću mogu tvrditi da je fikcija, iako onaj jedan jedini turnir pokušava opovrgnuti ovu tvrdnju. Izgleda da se turnir u malom nogometu koristi da bi se zamazale oči, tipa: mi imamo turnir, sportski život cvjeta i sl. Nažalost ne cvjeta, nego vene. Meni je pomalo i dosadilo ukazivati na sve te probleme na našem sveučilištu, jer vi ih ionako već znate. Pa stoga da ovaj tekst ne bi "propao", te da možete nešto i pročitati u njemu, dat ću vam mali pregled nekih sportova na svjetskom nivou.

Nogomet: Da počnem od domaće lige. Naš Zrinjski je polusezonu završio na odličnom devetom mjestu, s obzirom kako je startao i da je bio fenjeraš jedno vrijeme. Primjetne su oscilacije u igri. Sjetit ćemo se svi velikog niza pobjeda koje je okončala Sloboda na našem terenu (pa smo odmah kupili igrača koji nam je pokvario planove). Neki maštaju o europskom Zrinjskom, ali o tome sad nećemo pošto bi mi zauzelo puno mjesta, jer se o tome mogu napisati članci i članci. Glavni kandidati za titulu ove godine (po mnogima) su Leotar i Široki brijeg, u slučaju da im sarajevska dvojka ne pokvari planove. Uglavnom, kažu da nas čeka neizvjesno proljeće. Živi bili pa vidjeli. U Hrvatskoj mrtva utrka između Hajduka i Dinama. Toliko su pobjegli ostatku karavane, da dokazuju da su prevazišli njene okvire. (Regionalna liga? Pitajte Mamića. op.a.). Poznajući stanje u Škotskoj gdje su Celtici i Rangersi odavno prevazišli škotsku ligu, al' ipak im Englezi ne daju kod sebe, teško je očekivat ovu regionalnu. Al' nikad se ne zna. Što se reprezentacija tiče, svi su se počeli spremati za predstojeće Europsko prvenstvo u Portugalu. I mi umalo upadosmo, al' šta ćeš, bit će bolje drugi put. Pratit ćemo prvenstvo ispred televizora s hladnom pivom u ruci... Toliko od

nogometa. Osvrnulo bih se malo na najznačajniji događaj u proteklom periodu, a to je Europsko rukometno prvenstvo u Sloveniji. Tu smo gubili živce, grizli nokte i psovali na sudce najviše. Pošto naše reprezentacije opet nije bilo, mi smo se okrenuli navijanju za Hrvatsku. Zdušno smo je bodrili sve do kobnog susreta sa domaćinima. Svi znate kako je to išlo, kako smo nizali pobjede jednu za drugom, (srce mi je stalo kad je Balić opalio onu protiv Španjolaca) tako da vam neću ponavljati stvari. Na kraju nam nije bilo važno ni tko je osvojio to prvenstvo, ni da smo mi završili četvrti, samo je bila gorčina prema sudcima i mržnja prema "susjedima". Malo bolji poznavatelji rukometa će primijetiti da je ovo najbolja pozicija hrvatske m smotrana,

reprezentacije na svim europskim rukometnim smotrama, ali to nije važno. U nas kad jednom nešto osvojiš, podrazumijeva se da ćeš non-stop biti na vrhu. Tako da je nakon osvajanja svjetskog zlata bilo normalno očekivati i europsko zlato. Al' šta ćeš, lopta je još uvijek okrugla, sudci su još uvijek sudci, a domaćin je domaćin.

Što se ostalih sportova tiče, stanje je manje zanimljivo (barem za mene). Košarka, odbojka i ini sportovi su se izgubili negdje u masi. Nogomet je ipak ostao najznačajnija sporedna stvar na svijetu. I dobro je rekao jedan tip: "Nekada su bogataši dolazili gledati siromašne kako igraju lopte, a sada siromašni dolaze gledati bogate kako igraju". Da, zaludeni "fanovi" prate svaki korak, svaku rečenicu svojih idola, da im ne bi što slučajno promaklo. To ide do tih granica da prelazi u fanatizam i da se pojedine ljude uzdiže u božanstva i polubožanstva. Tako da je jedan mutavi nogometaš (ne bih ga imenovao, al' svi znate tko je op.a.) izdao svoju autobiografiju i na njoj zaradio hrpu para, zato što uvijek postoji masa koja će baciti pare baš na tu glupost.

No da se mi vratimo našem fakultetu....

Sport...Sport...Sport...Sport...

Možda sam našao rješenje kako dovesti više sporta na naše sveučilište. Treba samo odrediti nove discipline, koje su već zastupljene na našim fakultetima, ali nisu još uvijek priznate kao sportska disciplina. To može biti recimo: "Tko će duže izdržati na predavanjima", "Rekord u nepojavljivanju na predavanjima", "Tko će više puta izaći na pojedini ispit", i tome slične discipline. Sigurno ćete ih se sjetiti mnogo (sve eventualne prijedloge šaljte na e-mail našeg lista). Toliko za sada, uz nadu da ste ovaj tekst pročitali do kraja. Svaka sličnost sa stvarnim događajima je namjerna. Sada još samo odjava.

Sport...Sport... Sport...Sport...

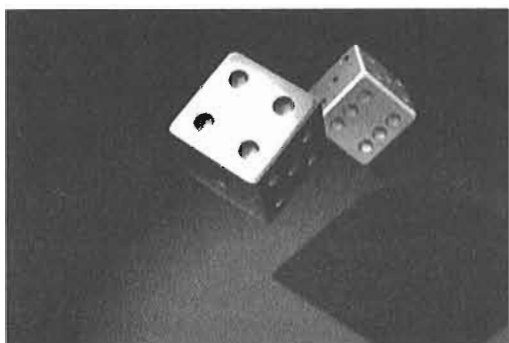
Sport...Sport... Sport...Sport...

Sport...Sport... Sport...Sport...

Bojan Čerkuć

Kladioničke vjerojatnosti i nevjerojatnosti...

Kako naći "siguru"?

Teorija vjerojatnosti i moderna znanost dokazuju da je za vrlo velik broj raznih događaja u sportu nemoguće predvidjeti budućnost, dakle ne postoji 100% sigurni elementarni događaj tj. "sigura". Zašto?! Vrlo jednostavno, na rezultat utakmice utječe praktički beskonačno mnogo stvari, od toga koliko su kvalitetni igrači, kakav je sudac, je li potplaćen, hoće li netko biti isključen iz utakmice, hoće li se ozlijediti, itd. Naravno, nemoguće je znati sve te stvari i koliko koja od njih utječe na utakmicu. No, iako je nemoguće sa sigurnošću predvidjeti ishod nekog događaja, može se odrediti vjerojatnost tog događaja. Vjerojatnost nam ništa ne govori o jednom događaju, ali nam dosta točno govori koliko će se puta događaj dogoditi ako ga ponovimo ogroman broj puta. Najjednostavniji primjer je bacanje novčića. Vjerojatnost da padne pismo jednaka je vjerojatnosti da padne glava, i svaka od njih je 50%. Prvi zadatak igrača (tj. onog koji se kladi) je pokušati odrediti vjerojatnosti pojedinih ishoda nekog događaja. U praksi je izuzetno teško točno pogađati vjerojatnosti ishoda nekog

događaja, ali logičkim razmišljanjem i prikupljanjem dosta informacija, može se biti vrlo dobar u tome.

Nakon što procijenite vjerojatnosti ishoda nekog događaja, potrebno je pretvoriti taj broj u postotcima u koeficijent, koji će vama opet predstavljati istu stvar - vjerojatnost. Uzet ćemo opet primjer novčića. Recimo da ja bacam novčić i vi se kladite na ishod bacanja. Ako su 50% vjerojatnosti za svaku od strana, najpoštenije bi bilo da ja ponudim mogućnosti kladenja i na pismo i na glavu i da za svaku od njih ponudim koeficijent 2.00. Vjerojatnost nam kaže da ćemo i ja i vi nakon npr. 1000 bacanja biti približno na 0, gdje smo i počeli. No recimo da nađemo neku kladionicu, koja na pismo nudi 1.90, a na glavu 2.10. Tada bi očito bilo mudro stalno uplaćivati na "glavu", jer koeficijent koji daje kladionica zapravo premašuje vjerojatnost događaja, što se još naziva "value bet". Koeficijent je veći nego što bi zapravo trebao biti. Znači sa 1000 uplata na koeficijent 2.10 više nije najveća vjerojatnost da ćemo biti na nuli, već je najveća vjerojatnost da ćemo biti u nekom plusu. Trik koji rade ljudi u kladionici jest da smanje oba koeficijenta. Pogledajmo sada ovu situaciju: recimo da kladionica na bacanje novčića nudi za oba ishoda koeficijent 1.85. Ovo predstavlja nemoguć dobitak za igrača, tj. siguran dobitak za kladionicu. Opet, recimo da će biti 1000 bacanja. Na što uplatiti? Ni na što. Niti jedan koeficijent ne predstavlja "value bet", tj. oba

koeficijenta su premala. Ako bude 1000 uplata, recimo 1KM svaka, najveća je vjerojatnost da će kladionica biti 1000 - 850 = 150 KM u plusu, odnosno svi igrači zajedno toliko u minusu. Cilj ljudi koji rade u kladionicama na postavljanju koeficijenata (bookmakeri), jest postaviti svaki koeficijent manji ili jednak vjerojatnostima ishoda, no na sreću to im ne polazi uvijek za rukom jer se i oni susreću sa jednakim problemom kao i igrači. Npr. procijenili smo da je 85% vjerojatna pobjeda domaćina tip 1, a 15% za neriješeni rezultat ili pobjedu gosta - tip x2, a kladionica nudi 1.40 na tip 1 i 2.50 na tip x2. Nas prvo zanima koliki bi, po nama, trebali biti koeficijenti. Da bi iz broja u postotcima dobili koeficijent sve što trebamo je podijeliti 100% s tim brojem u postotcima. Dakle 100%/85% je približno 1.18. Ponuđeni koeficijent je 1.40 što je vrlo dobro. S druge strane, 100%/15% je približno 6.67, a ponuđeni koeficijent je 2.50, dakle vrlo loše.

Cijela filozofija kladenja zasniva se na tome da se procijeni realni koeficijent na neki događaj i onda usporedi sa onim kojeg daje kladionica. Ako daju premali koeficijent ne isplati se igrati, no ako daju veći koeficijent od procijenjenog, treba odigrati. Cilj kladenja je biti u plusu. To je moguće, uz dosta znanja i malo sreće, velikim ulogom na manje koeficijente ili manjim ulogom na veće koeficijente, kao i nekladenjem. Sretno!

Blaž Kelava

Velikani hrvatskog sporta - Zvonimir Boban

Zvonimir Boban

“desetka” za pamćenje

U ovom broju, dio sportske rubrike posvetit ću još jednom velikanu hrvatskog sporta, vodi jedne sjajne generacije hrvatskog nogometa. Pisat ću, kako jedne veoma poznate sportske novine pišu, o jednom nogometnom virtuozu, prepunom nadahnutih driblinga, platinijevskih centaršuteva, neponovljivih utakmica...

“Hrvatski ban” rođen je 08. listopada 1968. godine u Imotskom. Nakon bezbroj “uličnih nogometnih borbi”, prvi put se s ozbiljnim nogometom susreće u omalenom klubu Mračaj, u kojem je trenirao i igrao kao klinac. Sa četrnaest godina pokušava u Hajduku, ali bez uspjeha. Razlog tomu je mišljenje nekog “velikog nogometnog stručnjaka” koji je tvrdio da ima pretanke noge za nogometaša. Danas za to mogu reći: Kakve gluposti!

Zvone nije odustao, slijedio je svog starijeg brata u Zagreb, točnije Dinamo, gdje počinje karijera, kako jedan veliki nogometni stručnjak ističe, jednog igrača s dušom, jedne od posljednjih desetki u nogometu kakvi su nekada bili Plattini, Hagi...

“Dinamo mi je bila i ostala prva ljubav” - stalno je ponavljao Zvone Boban.

Sa šesnaest godina, u sezoni 1985./86. debitirao je za Dinamo, a s nepunih osamnaest godina Miroslav Ćiro Blažević mu nudi prvi profesionalni ugovor i kapetansku vrpcu, te jednog od najvećih talenata tog desetljeća čini vođom tadašnje dinamove generacije koju tih godina uspjesi baš i nisu pratili. No, Zagreb je uživao u nogometu Zvonimira Bobana, makar ništa osvojio nije!

Prvi veliki rezultat Boban ostvaruje s mladom reprezentacijom, sada bivše Jugoslavije. Na tom svjetskom prvenstvu 1987. u Čileu, osvajaju zlato, a Boban je bio jedan od najzapaženijih igrača u toj momčadi.

Kao što sam već spomenuo, ni nakon Čilea, Zvone s Dinamom ne osvaja ništa, iako je tada igrao najljepši nogomet u svojoj karijeri, pogotovo u sezoni 1990./91.

Početkom 90-ih “kumovi” tada vodećih klubova u europskom nogometu Milana i Marseilla, Silvio Berlusconi i Bernard Tapie, doslovno su “trčkarali” za tim nogometnim genijem. Dobio je Milan, koji je za usluge Zvone Bobana morao platiti 12 milijuna dolara (\$).

Tako je Boban, nakon 109 nastupa i 45 pogodaka napustio Maksimir, što zbog rata koji se sve više zahuktavao u Hrvatskoj, što zbog daleko boljih mogućnosti koje su mu se pružale.

Kao i uvijek, svaki početak je težak. Tako i Bobanov put do slave nije počeo sjajno. Prvu sezonu Milan ga posuđuje u Bari gdje je i obolio od hepatitisa, no nije posustao nego se borio i nastavio dalje. Danas za tu godinu provedenu u Bariju kaže da ga je dodatno učvrstila i pripremila za vrijeme koje je slijedilo.

Nakon tih godinu dana napornog treniranja i sazrijevanja u Bariju, El Zorro (kako su ga u Italiji nazivali) se vraća na San Siro, na kojem će sljedećih deset godina doživjeti vrhunce svoje karijere. Bio je član ponajbolje momčadi u 100 godina tog slavnog kluba. S tom ekipom prepunom zvijezda poput Baresija, Van Bastena, Maldinija, Rijkaarda... Zvone osvaja četiri “scudetta” (prvenstva) i tri

superkupa Italije, jednom Ligu prvaka 1994. god. i superkup Europe. Ukupno za Milan je imao 178 nastupa, postigavši 21 pogodak. Posebno se ponosi na “scudetto” 1999. god., koji će ostati upamćen kao remek-djelo za koje je najzaslužniji bio El Zorro. To je bila točka na “i” njegove klupske karijere, jer nakon Milana odlazi u Španjolsku, ali samo za kratko. Naime, za Celtu iz Viga igra u sezoni 2001./02., uz samo četiri nastupa. To je bio i posljednji klub u kojem je igrao.

“Reprezentacija mi je ispunila i karijeru i život” - rekao je kada se opraštao od nogometa. Prvi nastup ubilježio je 22. prosinca 1990. u Rijeci, protiv Rumunjske. Dvije godine poslije, u listopadu 1992. god. protiv Meksika dobiva kapetansku vrpcu koju je nosio sve do svog posljednjeg nastupa, protiv Francuske, 13. studenog 1999. godine. Za hrvatsku reprezentaciju odigrao je 51 utakmicu i postigao 12 pogodaka. I uz reprezentaciju ga, dakako, vežu lijepe uspomene: četvrtfinale EP 96. u Engleskoj i brončana medalja sa SP 98. u Francuskoj.

Osim uspjeha na sportskim terenima, bilo je i onih izvan njega i to za najboljeg igrača lige 1987./88., najbolje ocijenjeni igrač sezone 1990./91., najbolji igrač Hrvatske u izboru Večernjeg lista 1999. god., a posljednji je diploma profesora povijesti na zagrebačkom Sveučilištu.

Svi ti uspjesi zagarantirali su mu mjesto među najvećima hrvatskog sporta, simpatije svojih suigrača, pa i protivnika (bar nekih). Dokaz tomu je i prepuni Maksimir na Bobanovoj oproštajnoj utakmici, prisutnost najvećih nogometnih zvijezda današnjice, njegovih nekadašnjih suigrača iz Milana, Dinama i reprezentacije. Svi oni su došli odati počast jednom velikom sportašu, velikanu hrvatskog sporta!

Tomislav Raič

Korizmena odricanja

SEBIČNOST ili život za druge?

"Činiti što se može suviše je malo.

Više treba činiti.

Mnogo više treba činiti.

Mnogo više nego što se može.

Ako hoćemo da učinimo dosta.

Više treba činiti.

Svaki dan. U sve dane.

Jer, svako će sjeme ljubavi prije ili kasnije procvjetati."

Raoul Follereau

Krajem veljače zakoračili smo u korizmu, vrijeme koje prethodi najvećem i najljepšem blagdanu za nas katolike Uskrsu. U tom razdoblju na poseban način trebali bi biti bliži Isusu, koji je zbog nas patio, kojeg su nepravедno osudili, te koji je zbog nas nosio teški križ. Učinio je to da bi nam pokazao što je to dobrotа i ljubav, te kako je nesebično darovati drugom. Veličina ovog blagdаna je neprocjenjiva, ali mi se nekako čini da ostaje u sjeni Božićа te da mu se pridaje manje pažnje no što to doista zasluđuje.

Svemu, ipak, prethode maškare. Dan i noć kada nesvjesno postajemo netko drugi. Opuštamo se i bježimo, skrivajući svoja lica ispod krinke, da bismo bar taj dan pobjegli iz vlastite kože.

A sutra većina mamurno dočeka Čistu srijedu. Post i nemrs zapovjedni za nas katolike, vjernike. Skromno i skrušeno prisjećamo se toga dana da smo prah i pepeo i da ćemo se jednoga dana tamo i vratiti. Spuštamo se pomalo na zemlju, ili bi barem trebali, da shvatimo kako sve dobro što posjedujemo i čime se toliko ponosimo zaista je od Boga.

Često pitanje tih dana je čega si se odrekao?

"Pa, znaš ja neću jesti slatko, ni kruh, neću ni pušiti... Cijelu korizmu neću piti alkohol... Ma, ja ću postiti cijelu korizmu..."

Kad sve ovo čujemo jednostavno ne možemo ne zamijetiti da smo skoro savršeni vjernici. Toliko smo religiozni i pobožni da svuda okolo sijemo sjeme ljubavi i dobrote.

No, kako smo mi ljudi previše sebični i koristoljubivi nekako mi se čini da pravi razlog naše duboke vjere i iskrene pokore, koja sa sobom nosi i odricanje, leži baš u koristi nas samih.

Odreći se slatkiša i kruha te postiti cijelu korizmu čini mi se kao dobra preventiva kako bi se riješili suvišnih kilograma nakupljenih za vrijeme božićnih blagdana. Postiti, a biti ljubomoran na svakoga tko se kreće na dvije noge. Odreći se cigareta, a svojim izmišljotinama, lažima i tračevima o drugome trovati sve oko sebe. Odricati se, a okretati glavu od svakog tko treba našu pomoć, zar nije farizejski?

Žrtvovati se, a pri tome pomoći drugom zadatak je koji nam je Krist postavio i koji smo, zbog njegove nesebične ljubavi koju nam je darovao, dužni bar pokušati ispuniti. Mnogo je načina na koje svatko od nas može pomoći. Bilo da je riječ o darovanom novcu, hrani, odjeći, ali i onom blagom pogledu i lijepoj riječi. Činimo to svakodnevno svih 365 dana u godini, jer sretni smo samo ako usrećujemo druge.

Učiniti drugoga sretnim i poželjnim, uputiti mu pokoju riječ, nasmiješiti se i pružiti mu to toliko željeno zrno ljubavi, recept je ujedno za ostvarenje i moje i vaše sreće.

Ivana Ramljak

In memoriam

Prof. dr. sc. ZDENKO KORDIĆ

(1949. - 2004.)

rektor Sveučilišta u Mostaru
od 1992. do 1999. god.

Nakon kraće i teške bolesti, u petak 9. siječnja 2004. god. u Splitu je u 54-oj godini života preminuo prof. dr. sc. Zdenko Kordić, bivši rektor Sveučilišta u Mostaru. Prof. Kordić rođen je 26. svibnja 1949. u selu Tihaljini u općini Grude. Na Strojarskom fakultetu u Mostaru zaposlio se 1973. kao asistent, 1986. bira se u zvanje izvanrednoga, a 1990. u zvanje

redovitog profesora. Dužnost dekana Strojarskog fakulteta u Mostaru obnašao je od 1987. do 1989. god.

Prof. dr. sc. Zdenko Kordić je čovjek koji je utemeljio i vodio Sveučilište u Mostaru u najtežem razdoblju od 1992. do 1999. godine. Ostavio je neizbrisiv trag u sveučilišnoj zajednici i svojim predanim radom, znanjem i sposobnošću zadužio je sve generacije, akademske građane, svoj Mostar i cijelu Hercegovinu. Prema riječima rektora Sveučilišta u Mostaru Franje Ljubića, prof. Kordić bio je čovjek koji je svoj posao obavljao na samo njemu poznat način pri čemu su mu na prvom mjestu bili ljudi, studenti kao i profesori.

Prof. Kordić pokopan je u ponedjeljak, 12. siječnja 2004. god. u Splitu na gradskom groblju Lovrinac.

Priča o velebnom i krvavom simbolu Rima

KOLOSEUM GOVORI SAM ZA SEBE

Za jedan pravi istinski obilazak Rima zaista bi trebalo dosta vremena, a većina nas na žalost s vremenom, a i s novcem ne stoji najbolje. Svi bi rado vidjeli mnogo toga, a na kraju se sve to pretvori u jedan pravi bučkuriš za koji treba vremena da se apsorbira u našoj glavi. Pokušavajući izbjeći taj bučkuriš iduće retke ću posvetiti jednoj jedinoj rimskoj građevini tj. znamenitosti, a to je Koloseum!

U dnu Ulice carskih foruma između brežuljaka Eskvilina, Palatina i Celija uzdiže se ovo čudo rimske civilizacije. Genijalni graditelj spaja dva teatra u jednu cjelinu i stvara potpuno novi prostor, a to je amfiteatar. Njegovo pravo ime je Amfiteatar Flavijevaca, ali su ga nazivali Koloseum po velikoj figuri neuračunljivog imperatora Nerona, zvanog Kolos, koja se nalazi u jednom od parkova. To golemo zdanje počeo je graditi Vespazijan 72. god., a završava ga njegov sin Titus 80. godine. Elipsastog je oblika čiji duži promjer iznosi 187 m, a kraći 155 m, i doseže visinu od 50 m.

Po cijele dane su se odvijale tj. odigravale razne predstave počevši od sportskih natjecanja, gladijatorskih borbi, pa do pravih pomorskih bitaka u areni napunjenoj vodom i pretvorenoj u jezero veličine 70 x 50 m. Kada se znalo da na red dolaze velike atrakcije Koloseum je bio popunjen do zadnjeg mjesta, od mogućih 50 000 sjedećih i tko zna koliko još stajaćih mjesta.

Imperator Konstantin Veliki, iako je bio kršćanin, morao je dolaziti na gladijatorske borbe kako se puk ne bi uvrijedio. On i njegovi nasljednici su pokušali ukinuti te borbe, ali bezuspješno, sve dok krajem V. st. jedan monarh imenom Telemah nije došao u arenu i pokušao stati između dva gladijatora. Obratio se narodu s molbom da napuste takav oblik zabave. Napali su ga i kamenovali, ali su od toga dana, hvala Bogu, prestale krvoločne priredbe za sva vremena!

Kraj Rimskog Carstva pogodila su dva potresa koja su nanijela štetu Koloseumu. Kasnije je korišten za održavanje tradicionalnog lova na divlje životinje, zatim kao groblje, te na kraju kao

kamenolom građe, kada je mramor korišten za procvata graditeljstva u renesansi.

Temeljito propadanje zaustavio je papa Benedikt XIV. kada ga je posvetio Križnom putu postavivši križ na tlo gdje su mučeničku smrt doživjele tisuće kršćana.

O Koloseumu bi se moglo još mnogo toga reći, ali se nadam da sam vas barem malo potakao na pomnije istraživanje ovog velebnog zdanja!

Nisam progovorio o mnogim arhitektonskim značajkama i dostignućima, ali se nadam da će vam za početak pomoći ove fotografije. Za Rim nam treba puno više vremena, a meni bi trebalo puno više papira...

Tihomir Bazina
Akademija likovnih umjetnosti Široki Brijeg

Rock 'n roll kao društveni pokret,
revolucija, ili tek samo glazbeni pravac

ROCK 'N' ROLL kao protukultura

Izraz rock 'n' roll prvi puta je upotrijebio disc jockey Alan Freed putem jedne njujorške radio postaje. Izvorno pojam rock 'n' roll potječe iz crnačkog geto žargona i označava spolni akt. Nakon pojave prve rock glazbe o tom novom glazbenom pravcu uvelike se raspravljalo, bilo na način da ga se brani ili osuđuje. Mnogi glazbeni stručnjaci se ne mogu dogovoriti oko pripadnosti i elementa rock 'n' rolla zbog njegove stalne promjenljivosti. Rock je prvotno bio namijenjen za ples što se zasniva na njegovoj rhythm and blues komponenti. Otpočetak je bio napadan kao jeftina i bezvrijedna crnačka glazba te ga se nije svrstavalo u neku popularnu i slušnu glazbu. Mnogi su smatrali da rock od mladih ljudi pravi obožavatelje Sotone, razvija razvratnost i nemoralnost, što se, u jednu ruku pokazalo prilično točnim.

Rock kao nekakva protukultura pedesetih godina prošlog stoljeća u svojem otporu prema svijetu kod odraslih nije bio prihvaćen i utjecajan. Rock je bio smatran kao izvor nekakvog tjelesnog ispucavanja. Nekad početkom šezdesetih u Americi se pojavio glazbeni izričaj u obliku folk pjesme solo pjesma praćena akustičnim instrumentima čije su teme bile uglavnom socijalnog tipa, a nerijetko i prozivanja Američke politike. Folk se nerijetko prikazuje kao protustruja rocku, ali je stvarao jednak zazor kao i sam rock.

Svakako najdojmljiviji lik folk pokreta je bio Robert Zimmerman, svima poznat i radije viđen kao Bob Dylan. On je spoznao potrebu mladih za prosvjedom i tu svoju nakanu prosvjedovanja upakirao tako spretno i krajnje razborito, bez obzira je li pri tom činu ciljao na američku vojnu intervenciju u Vijetnamu ili rasnu diskriminaciju koja je harala Amerikom. Sve svoje snove, želje, iluzije i težnje je smjestio na jedno mjesto u svoje pjesme, što je

rezultiralo velikim uspjehom imena Bob Dylan. Bitno je pripomogao da se rock glazba počne uzimati ozbiljno. Dylan je 1965. počeo svirati električnu gitaru i tom prigodom uveo novi glazbeni stil Folk rock. Tim je činom u rock uveo socijalno kritičku i političku folk tematiku i predstavio ih široj publici. Po mnogima rock 'n' roll je tek tada "progovorio". Usporedno s Dylanovom pojavom krenuo je proces tzv. britanske invazije. Liverpool je početkom šezdesetih bio središte engleskog beat pokreta. U Liverpoolu je osnovana svjetski poznata grupa The Beatles. Zahvaljujući neopisivom talentu, Beatlesi su prodali najviše ploča u povijesti rock glazbe. Sama britanska kraljica pozvala ih je na kraljevski dvor, i odlikovala ih za doprinos ugledu domovine. Prije samog čina dodjele odlikovanja na kraljevskom dvoru članovi grupe su u toaletima kraljevske palače pušili marihuanu. Slava i bogatstvo su im se povećavali, a s njima i vlastiti dojam o veličini i razini koju su postigli, pa jednom prigodom 1966. John Lennon izjavljuje:

"Kršćanstvo će umrijeti. Mi smo sada popularniji od Isusa..."

Njegovan izgled finih studenata bio je samo iskalkulirani imidž. Između tog imidža i stvarnosti bila je golema razlika. Na početku svoje karijere pjevali su samo o nezreloj ljubavi, a kasnije sve više o drogama, seksu i istočnjačkim religijama. Na njihovim turnejama orgije su bile neizbježne kao i alkoholiziranje i drogiranje.

Rolling Stonesi su bili sušta suprotnost izvanjski ugodnom imidžu Beatlesa. Stonesi su bili "loši dječaci rock 'n' rolla" i ujedno i njegova inkarnacija. Svojim buntovnim imidžom zadovoljili su sve rockerske standarde agresivnost, seks, prosvjed i ugođaj. Počeli su kao pravi i originalni eksponenti protukulture i svim novčanim dobitcima se oholili, da bi na kraju izgubili na kakvoći svoje glazbe i postali prave "kapitalističke svinje". Doduše Dylan, Beatlesi i Stonesi ne ubrajaju se toliko među klasične pripadnike protukulture, ali moralo ih se navesti jer bez njih te protukulture ne bi bilo, ili bi bila sasvim drugačija. Dylan je na poetski i misaoni način elaborirao sav prosvjed svoje generacije, Beatlesi su ostvarili planetarnu komercijalnost te glazbe, a Stonesi su afirmirali sve negativno vezano uz nju.

Tek se na tako utrim putovima mogla na Američkoj zapadnoj obali razvijati sredinom šezdesetih godina protukultura koja je pokušala praktično proživjeti svoja shvaćanja. Najznačajniji katalizator i žarište te protukulture bila je rock glazba. Časopis Time je pisao kako rock nije samo glazba, nego epicentar energije neke nove kulture i mladenačke revolucije. Rock je neka vrsta elektronske religije.

Jelica Čurić
Teološki institut Mostar

Još jednom ispočetka...

MALI SLATKI **BREAKDOWN**

Meni je prošli siječanj bio katastrofa. Jedan od najgorih i najtežih mjeseci u životu. Takva tjeskoba se rijetko dogodi. Užas! Ja sam doista mislio da ću ili fisnut, pa ću ostatak života provesti ufekan tabletama ili da više neću živjeti. Godina je počela sasvim normalno, a pretvorila se u living hell!

Gušenje, nesаница, trema, strah, panika... Bože obrani! Ja sam mislio da se neću nikad izvuć. To je to. To je kraj. Još su nekako svi bili jadni i pokisli, i puni problema i tužnih faca. Vrijeme - kriminalno. 'Em bura, 'em kiša... Nepregledno duge seanse s prijateljima o životu, o budućnosti, vjeri, smislu svega... Možda vam zvuči poznato.

Duuugi siječanj i još duža, inače po danima kratka, veljača. Studenti su glavna meta. Sezona depresije! Run for cover! Prije proljetne zanesenosti i češćeg boravka na zraku (čitaj: podnevne kave), čeka nas dvomjesečno razdoblje "suhog leda" i bure, koje za sobom vuče i razne upale i gripe, borbu s pomanjkanjem novca (kojim smo se tako olako rasipali u prosincu), jadne izlaske, loš TV program, malo novih albuma i puko rezimiranje prošlogodišnjih filmova. E sad sam ga i ja... Kao da je to razlog za depresiju. Nije, ali postoji nešto u tom siječnju i veljači da jednostavno svi hodaju jadni, isprani, tužni i razočarani. Pa čemu smo to skakali u 00:00, 1.1.?! Da nas dočeka silivo!?

E, tako vam je to. Do proljeća... Behar, lastavice, jeans jakne i taj đir. Zbog čega sve ljudi padaju u depresiju, ne možemo ni nabrojati. Od pravih razloga, do najglupljih. Samo recite. Sve je tu. Od ovih "glupljih": fakultet se zalomio, nemogući roditelji, neostvorena ljubav, problemi u vezi, manjak željeza i vitamina u krvi, manjak novca... ma možemo do sutra.

Pretpostavljam da se svatko katkad 'slomi'. Samo u trenutcima unutarnje boli, mješavine suza i gorčine, to i ne shvaćamo. Mislimo samo na teškoću života, prisjećajući se svega onoga što je krenulo naopako i svega što bi moglo krenuti još lošijom stazom. Na trenutke navru i lijepe uspomene, no one samo izazivaju noviju, intenzivniju i bolniju navalu grča. Povratka nema, greške je nemoguće ispraviti, a vlastiti karakter treba proći još barem tisuću faza da bi se nešto u nama promijenilo. Grozan osjećaj usamljenosti, kada mislimo da nas baš nitko ne voli, nitko ne razumije i nitko ne želi do kraja saslušati. Uz to ne želimo nikoga niti vidjeti niti i s kim razgovarati. Svaki se put čini gorim od prethodnog i baš ništa ne služi za utjehu. Ni ostvareni uspjesi, ni lijepe uspomene, ni osobe, ni vrijeme. Mi sami znamo uprskati stvari, pustiti neke konce iz ruku, lijenošću ne dati rezultat koji se od nas očekuje ili ne iskoristiti neke životne šanse, zbog straha od neuspjeha. S druge strane ljudi stvarno mogu biti zli, uvrijedivši vas zbog vas samih, namjerno, jer su nekako saznali da vas upravo ta uvreda toliko boli. Opečeni pušemo i na hladno, pa se drugi put klonimo takvih osoba, a to opet dovodi do izolacije.

Nikako na zelenu granu? Može se, može, samo treba naći onaj pravi put. Njega pak otkrivamo cijelog života. Tko čeka dočeka! Valjda... Još nešto može izazvati zanimljivu vrstu depresije, a to nešto je pad na ispitu za kojeg ste se mjesecima mučili. Kriminalan osjećaj koji se miješa s gorčinom, bijesom, ali i nekakvim čudnim veseljem, jer ipak je to predmet uz kojega ste proveli tjedne i

tjedne, pa što bi bilo od nas da ga dalje ne učimo. Da, da.

Utvrdimo gradivo! Što bih ja da sad i položim?! Bila bi to velika praznina. Možda samo želimo patnju, pa padamo u depresiju. Znete ono, uključio sam radio jutros i bila je neka pjesma od Coldplay-a koja mi je upropastila dan. I ništa mi se ne da, niti učiti, niti ispijati kave, a niti gledati "Terru Esperanzu"... a čujem li još jednom Ivanu Kindl kako pjeva o tome kako je "Superjaka" dobit ću i beri-beri. Zato je bolje ostati u krevetu. Znači možemo si dopustiti depresiju... Ako mogu mnoge zvijezde, koje to glamurno objave preko svojih glasnogovornika, zašto ne može i "obični" čovjek?!

Samo recite da imate "emocionalni i fizički slom", zbog preopterećenosti fakultetom i lutanja po kafićima u potrazi za srodnom dušom, i to je to. Neki dan sam pročitao jedan članak, u onom pseudoznanstvenom časopisu o vanzemalcima, proročanstvima i gatanju, baš o depresiji, njenim oblicima i manifestiranju. Zanimljiv mi je bio navod kako se depresija ili melankolija ili blagi slom, mogu i naslijediti. Naravno u ovo genetičko vrijeme, sve se i pripisuje genima. Također kažu, ako depresiju nisi naslijedio, možeš je i naučiti od bliske osobe, jer ona, svojim pesimističnim raspoloženjem, može prenijeti većinu svojih strahova i na tebe. Hvala onda svima koji su uspješno prenijeli svoje jadne strane na mene. Dakle, okrivljavanje pradjeda i prabake može potaknuti ozbiljne sukobe prilikom posjeta rodnom selu, ali ćete "skinuti" teret sa vlastitog neuspjeha. Ako imate onu "ja-sam-gubitnik" vrstu depresije, vama odmah ima lijeka. Pa što i ako vam ne ide trenutno ili uopće! Napravite od toga životnu filozofiju i stvari bi se mogle okrenuti nabolje! "I'm a looser baby, so why don't you kill me!" I gubitnici moraju živjeti. Sve je u nama samima, u načinu na koji gledamo na svijet i u tome pripadamo li u skupinu boraca ili pasivnih depresivaca.

Konačni zaključak je taj da si često puta osuđen na činjenicu da jedino sam sebi možeš pomoći. Mi nemamo baš neke specijalizirane klinike na obroncima, a stručnu pomoć u nas potraže samo podobro zagorjeli.

Ostaje vam vitamin C - kao prirodni antidepresiv (najpoznatije su naranče i valjda kupus), čokolada koja osim ljubavi zna podobro podići hormone sreće, ali i kilažu (zato, lakše malo s tom velikom!), te mnogo svjetlosti i šetnje s prijateljima, uz izbjegavanje onih koji konstantno kukaju i mjauču o životu, pa i onda kada stvari "štimažu". Takve jednostavno udaljite od sebe.

Ako depresija potraje duže vrijeme, a praćena je i nesanicom, stanje opet ne mora biti i alarmantno. Dobro, brojali ste ovce, izmolili i za sebe i za širu rodbinu i pokojne, palili Narodni radio i glas Maje Šuput vas nije uspio nasmijati do suza? A ne znam što ćete onda... Može se i tome stati u kraj. Antidepresiva ima i bez recepta. Ovaj fenomen studentske zimske depresije je zbilja zanimljiv. Ima u čovjeku nešto što voli i patnju. Nekakav užitak u svemu tome, u toj samodestrukciji vlastite psihe. Uživajte dok traje, jer zašto bi svi voljeli proljeće i ljeto, ako nam je dobro cijele godine! Zimska depresija? Bring It On Me!

Josip Marušić
Fakultet vanjske trgovine Dubrovnik

TV program - jeftino popunjavanje vremena, šund i pornografija

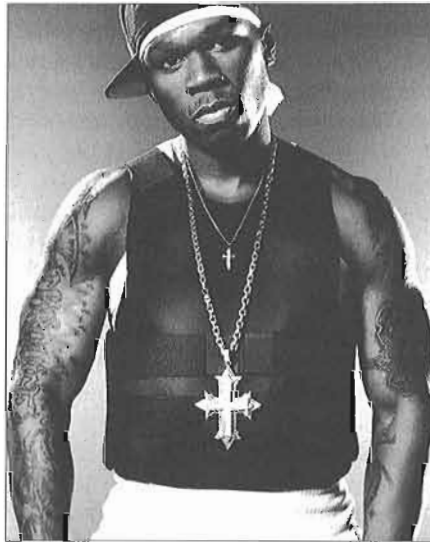
DISKOGRAFIJA

Što prosječni TV-pretpatnik dobiva za svoj novac i koliko kvalitetno provodi svoje dragocjeno vrijeme pred malim ekranom? Što mi mladi (i oni koji se tako osjećaju) možemo vidjeti na programima TV-postaja čiji signal pokriva BiH i širu regiju? Pita li nas tko uopće, jesmo li zadovoljni onim što dobivamo za iznos pretplate koju (ne)plaćamo?

S ekonomskog aspekta, RTV-pretplata je vrsta poreza, i za nju se, kao i za druge poreze, ne može tražiti izravna protunaknada za uplaćeni iznos. To nas ipak ne može i ne smije spriječiti u razmišljanjima i propitivanjima o kvaliteti onoga što je postalo sastavni dio naše svakodnevnice, i bez čega je moderni život postao nezamisliv (nažalost ili nasreću ostavljam čitatelju na razmišljanje). Niti sretnici do kojih je došao famozni "kabel" i signal u njemu nisu pošteđeni šunda i jeftinog programa, pa je ovaj tekst namijenjen i njima.

Ne želim ovdje stavljati težište na bezbrojne latinoameričke sapunice bez kraja i početka (vidiš jednu, vidio si ih sve), kao ni na veleumne kvizove tipa "Kviz plus" (jeftina kopija već viđenog, neću spominjati ime) ili "Šta je, tu je" (čija su pravila i odgovori na pitanja jasni samo njegovim autorima, ako i njima). Ne želim razmatrati ni "nepriprane i objektivne" političke magazine koji služe isključivo svojim autorima za izivljavanje i psihičko zlostavljanje cjelokupnog gledateljstva ("60 minuta", "Paralele", itd.), a koji zbilja objektivnog promatrača neodoljivo podsjećaju na stranačke biltene pojedinih partija. Cijeli niz dnevnika kojima je naš intelekt izložen u udarnim večernjim terminima ne zaslužuje komentar uopće.

Ovdje bih se osvrnuo prvenstveno na pojam zvan glazba iliti muzika. Imamo zbilja širok repertoar nezaobilaznih emisija s tom tematikom, kako na državnim, tako i komercijalnim radio i TV-postajama: "Predah uz sevdah", "Sokakom sevdaha", "Folk show", "Folk pijaca", "Folk parada", "Šeherezadine priče", "In takt" itd. Nagradno pitanje: da li biste ono što se na tim "spektaklima" nudi uopće nazvali glazbom (ili muzikom, svejedno)? Kad ovo vidim, nedostaje mi prijeratni "Đerdan" Radio Sarajeva, kvalitativno je bio svjetlosne godine ispred ovoga sada.

Svjedoci smo u posljednje vrijeme i bjesomučne potrage za novim talentima, a zatim njihovog iskorištavanja i cijedenja do posljednjeg pfeninga, lipe ili centa. To je trenutno toliko "in" da svaka ozbiljna TV-kuća organizira bar po jedan takav natječaj. Pritom glasovne sposobnosti nisu odlučujući faktor kod izbora potencijalnih kandidata. Inteligencija još manje. "Kupite majice, kape, šalove i značke po promotivnim cijenama i izgledajte poput zadnjeg kretena, pardon, vašeg idola!"

Međutim, kič i neukus nisu rezervirani isključivo za naše podneblje. Nismo mi izmislili te pojave, iako smo im dali nemjerljiv doprinos. Pogledajmo malo naše okruženje i države u njemu. Glazbena/muzička scena vrvi maloljetnicima (zapravo uglavnom maloljetnicama) čiji su se glasovi (i tijela) tek počeli razvijati, a i pamet samo što nije. Dok nadobudne jadnice još ni ne znaju gdje su došle i što traže, jer ipak su tek ostavile "barbike" i prihvatile se mikrofona, sretni menadžeri i roditelji (često ujedinjeni u jednoj osobi) zadovoljno trljaju ruke u iščekivanju platinastih izdanja nosača zvuka. Samo, koliko dugo? (Svaka sličnost sa glazbeno-scenskim klanovima Huljić, Šuput, Kindl & Co. je zlonamjerna). Upita li se itko od njih što će biti s tom djecom za koju godinu, kada prodajni rezultati krenu strmoglavo dolje? Kada ih estrada pregazi i odbaci, nađu se bez

novca, obrazovanja i bilo kakvog životnog plana?

Malo starije "tete" teško dolaze do izražaja među svim tim "svježim mesom", pa često pribjegavaju radikalnim potezima. Svjedoci smo da mnoge od njih teško dišu od silnih silikona, implantata, "šlaufa" od lica i usta pa naniže. Razmjeri te pojave poprimaju groteskan oblik. Ni tim trendovima ne potpisujemo autorstvo. Opet nam dolaze za Zapada za kojim tako čeznemo.

Uključimo li satelitske TV-programe, osobito glazbene, neizbježno si moramo postaviti pitanje: kamo ide ovaj svijet? Zar su svi glazbeni producenti nastrani i perverzni? Možda pedofili? Kako inače objasniti zvjezdani uspjeh Britney Spears pred koju godinu, a čiji glas neodoljivo podsjeća na "pjevanje" kineskih lutaka na baterije? Ili svih tih boy-bandova bez boje, okusa i mirisa, kojima, da nema pauza, ne biste znali gdje koja pjesma počinje i završava, ili još gore, koja je čija? Michael Jackson? NO COMMENT! Možda su svi sadisti/mazohisti? Pogledajte "glazbeni" spot "Dirty" Christine Aguilera (pod uvjetom da ste punoljetni) i stišajte ton, pomislit ćete da je foršpan kakvog jeftinog njemačkog soft-porno filma. Isto je i s Beyonce, Holly Vallance, Jewel... Prikazivanje spota "Baybe's got a temper" grupe Prodigy zabranjeno je, ili barem ograničeno u mnogim zemljama. Imaju li svi neke prikrivene homoseksualne nagone? Freddy Mercury, Elton John, Boy George, George Michael, Ricky Martin, grupe Franky goes to Hollywood, Army of lovers, Placebo, 4 non blondes itd., da ne nabrajam dalje, popis je podugačak (a to su samo deklarirani, t.A.T.u. namjerno preskačem). Događaj godine: međusobno ljubljenje Madonna, Britney i Christine na dodjeli MTV Music Awards?! Sve što mogu reći je da su organizatori zbilja očajni. Ne vjerujete? Ove godine morali su angažirati (naravno, i platiti) tzv. "screamers", tj. "vrištače" da podignu atmosferu i stvore dojam dobrog provoda za TV-gledateljstvo.

Ni nasilje nije zanemariva pojava u cijeloj ovoj priči, osobito među afroameričkim rapperima, ali ne samo njima. Njihov, hm, glazbeni izričaj uglavnom se svodi na dva dijela. Prvi: nebrojena ponavljanja "yeah u-

PORNOGRAFIJA?

huh", "moddafokka", "horny", "gangstas", "bitches", "pimps" i sl. uz "posuđenu" melodiju Queena, Zeppelina, Bee-Geesa i eto "pjesme". Drugi: snimanje spota svodi se (opet) na "horny girls", "brothas", tone zlata, milijune \$ u autima, vilama i bazenima (tj. umjetnim jezerima) itd. S mnogo "shaking asses" prolaz kod publike mlađe od 14 godina je zagarantiran.

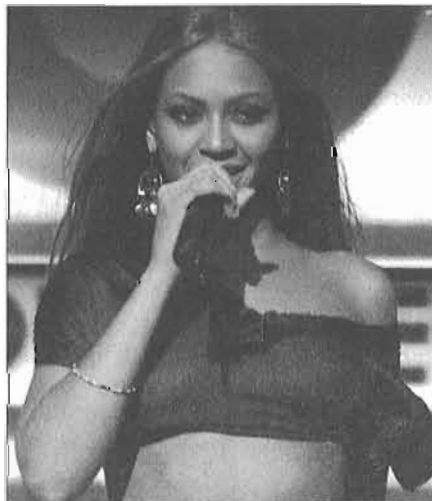
Ponekad mi se čini da najveće zvijezde svjetske estrade imaju IQ približno jednak veličini cipela koje nose, čim pristaju da ih diskografske kompanije svedu na razinu projekta koji ima svoju novčanu vrijednost, očekivani profit i vrijeme povrata uloženog, kao i rok trajanja. Govorkalo se da je u Robbija Williama uloženo nevjerojatnih 120 milijuna \$ prije nego što je počeo vraćati uloženo. Momak je sada zlatna koka, i oko njega se vrte doslovce milijarde. O pjevačima se govori kao o robi, a ne ljudima, još manje umjetnicima. Uz enorman kapital uloženi u marketing ovih "zvijezda" istinski talenti sa stvarnom, neglumljenom osobnošću nemaju nikakvih šansi za uspjeh. Vratimo se malo na t.A.T.u. Ovih dana djevojke su priznale da uopće nisu lezbijke, nego su sve radile po nalogu producenata. Čak planiraju brakove, ne međusobno, nego sa zaručnicima. Muškarcima. I odjednom više nisu onako privlačne, sad im svi primjećuju glasovne slabosti, nema ih na top-ljestvicama...

Naš um svakodnevno je bombardiran pjesmuljcima koji vrijeđaju i najniže oblike inteligencije, i koji prema najnovijim istraživanjima usporavaju čak i rast biljaka, a mi ljudi sebe samouvjereno svrstavamo na vrh evolucijskog razvoja. Demantiraju nas pojave i događaji kao već spomenuti MTV Music Awards (a svake godine ih je sve više), od kojih je valjda gora još samo Annual Academy Awards, popularna dodjela Oscara. Toliki lažni sjaj i glamur, izvještačenu srdačnost i prijateljstvo među laureatima i voditeljima programa, te prenemaganje i glumatanje da im je zbilja stalo do "osvojenih" nagrada nije preporučljivo gledati poslije jela. Srećom da su naši domaći organizatori sličnih manifestacija loši imitatori, te da su ograničeni skromni(ji)m proračunima.

Najugodnija vijest na FTV-u u ovoj godini, za mene je bila da će predstavnika BiH za ovogodišnji Eurosong izabrati žiri bez izravnog TV-prijenosa. Još da ne bude dovoljno novca za platiti glavni događaj! No, to je previše lijepo da bi bilo stvarno.

Pjesmu koja bi Bosnu i Hercegovinu trebala vratiti u svojevrstu "prvu ligu" Eurosonga trebao bi "otpjevati" Fuad Backović, Fudo, Deen, ili tko zna kako će se do Eurosonga već zvati. Kako je njegovo umjetničko ime prolazilo metamorfoze od bosanskog Fuada do europskijeg Deena, tako je i scenski nastup od stidljivog pipkanja vlastitih genitalija dogurao do neprikrivenog samozadovoljavanja na pozornici. Prije njegovog nastupa trebalo bi emitirati upozorenje: "Roditeljska pažnja! Nije za osobe mlađe od 16 godina!" Zapravo, nije ni za koga. Slično je i sa Lily, Selmama i mnogim drugim. Mogu im reći samo jedno: ljudi

pojedite nešto za Boga miloga!

Naša potreba za pripadanjem europskim i svjetskim trendovima, bez razmišljanja o čemu se zapravo radi, je najblaže rečeno smiješna. Sjetimo se ubojstava 2Paca Shakura i Notorious B.I.G.-a. O mrtvima sve najbolje, no naši živući mostarski rapperi, koji se ulicama vuku k'o zadnje crkotine, bili su ožalošćeni da bi netko neupućen mogao pomisliti kako je navedeni dvojac iz Centra II ili Donje Mahale. Dokaz: megalopješnica Puff Daddyja i B.I.G.-ove "ucviljene" udovice Faith Evans "I'll be missing you". Pokojnici su pak s drugog kraja svijeta, za nas su možda nekad (a vjerojatno nisu nikad) čuli na vijestima u kontekstu rata i etničkog čišćenja. Obožavatelji su njih također vidali samo na TV-u i znali o njima samo ono što su menadžeri smatrali da trebaju znati. Svi američki rapperi, kao slučajno, imaju u dosjeima kaznene prijave zbog nošenja oružja i izazivanja tuča, uz pokoji pokušaj silovanja. Ljudi moji, koliko ih je stvarno završilo u zatvoru, a koliko je to dio imidža? Toliko o "Persama from the Mahala".

Jeste li se već bacili u depresiju ili odustali od daljeg čitanja? Utjehe ima. Ja ju nalazim u činjenici da je glazbena, kao i modna scena podložna mijenama i sve navedeno već će proći. Sjetimo se rockera iz 70-ih godina, njihovih pjesama, a osobito izgleda. Manji broj kvalitetnih pjesama i danas je aktualan, ostalo je "za umrijet od smijeha". Tko danas još sluša Abbu i slične, a prije 25-30 godina bili su nedodirljivi? Svi oni ušminkani i nadrogirani "kosalji" iz 80-ih godina danas su još smješnjiji. Malo tko ih se još sjeća, kao i njihovog propagiranja sotonizma u komercijalne svrhe. Za ponos tadašnje pop-scene, "kralja popa" Michaela Jacksona, danas je sramota reći da ste ga ikad slušali. Princea i ostale da i ne spominjem. I Kurta se sve rjeđe viđa na majicama tinejdžera. Mnogi od njih su učili prve korake kad si je ovaj prosuo mozak. Nadam se i vjerujem da glazba u budućnosti može biti samo bolja, jer gore od ovoga što danas imamo teško je i zamisliti.

Davor Mihić

LINEAR

Milijardi za poročala i k o v i n o t

IMMENSE MANIJA

N pr on lat m ke ng sa al sr
 : o : t i p o t e l . ' o t i o a e l j a k o
 i o ž n o l a t i " . i k o : b j i n k o r k i
 : a t t o n m a n o v e š e e l j . p r t j r a ,
 : m i t t i i o o e b . K z i j e e , t a k
 i h n o g a a p d u e , o k i o o v
 i s t n u a , o v i p r z v l a k o m . s r
 i j e n o i s n c i a r a t i t a k t i r o v o
 i s t j u n a e o t o b e s d n a
 i j n e t a n o e z n i s v o a l j l i k a
 O E " E l , l i j i j t a d e j e i o d v l i k
 i s t n u a i n a n j i . i m l i t e n ž e
 i d a k d i o d e l i i r i č i s d i n g o
 : l i t a s e p m o u t g r i l o a p a t
 N n b i t d n a i j e a r o p r e a ,
 v i i o o b e b t o n o p l d i z i v
 o r a r , p e , r a M r a e j s t i , s i t
 i s l i k i S S , r k z t j a č e j e l č i t
 : u d t) m r
 U j e l j e n a n a n a a k t e t k š i ,
 t n n k i . . A k g k m d u i j e
 b i a v n c n . t a : a r a t a , o e č
 j u j e r s t i j e r i a o m o r a a l r
 : g l d a t i , a š o a o a s e t r r d
 o ž e n a v e i l i a n o j l j e i o r k u a c
 i r o j o r i r o . o ž e s a v a g e
 i m e i d e j o i ? i a l s e š e o r i n
 o r u a n k e p e c i a i o i a n k e t a j
 i p o o š i e r o l p a , p 3 . i i č t
 l e . f o i f o r i s o s t k a t e s a r o
 d n a t a d r v o i c i g i t i c o e r
 i s t d j i r r d e l e c A o e t a l o o l j e
 i n v r i m p e k k a n a s e e č e t l
 e t i ? ? e v a p n a t a o s t a . A l
 s t e n p a g i s j l n i n e r s
 i s o s t b e s t k o s e o v m e i n n i j
 i d e c i r u u l j i s p c i k i v l i t i a s
 k o š s n s e s š i s e š , a t a r
 o s t n e o s v j s n i d a s o a r i e r
 e k s n e . o l e i j e e č š k i z l č i v .
 p e i m t o r s u
 m o i t i u c e p
 č e o č š k i j e o r m
 p r a r l i p e v i k i č u j o v n c e l i e j
 p e t p a d)
 k c š t e j e o v d j , s , (u j e s o d l ž ,
 č , ž i s a k l n c n i n m o i t e k o
 p i n j

5 S p c i k : s l r ž s . n o t i l 1)
 n a v a a o t o t a l I k o v k
 a p e : ' G e ? t a m a " , i d o p i a
 o r t e , k a o o d a e l p c a c o š o j t l
 a k i p o i l j e " f r " o r t a v e o i š " a
 a č u i a t 0 , 0 t 1 " u o l j n j a
 , 0 . K N
 I e r r a č i a t r u j e a d i s e o
 p i m v l i k i z m r a Z e a ž i a e
 i j e i m r i k , u s r a a , E u o p ,
 i g i s t e n a a z i , s n a a s o r d a v f r a
 i a i d o o š i j e i l a n a n c o c o č j
 I n e n m i m E u o p e u , n e t i v č
 u o c z e p e v i t i e n j e a , e e
 s n a j i k l i k e z a i j e n j o : l l e .
 a k s e i n l o č e l o e l i l p r a j e a
 s i l l o n a A u r e r v e l e p t r a j e m e
 o r d e o l i c r a a p i č a T a , e o v s
 e t i u i t a z a a v t n e b i e o g o
 a v i , a n a s e o t e r e r - o s i č
 e f i t i v o l
 I k c a k n s e g o v j a i s l e c n i e
 a r i e n v j u j t d a g r i š i t Z e a ž i s i s ,
 a n j o p i i t j e k o j e t a r t e s . E o
 e s t : U m i s i j i o b e l s t a t e j a a
 e k m s t e s a r o v m a z n i o o o i š a e
 e z k a l e i o r o b e d r i t i d a a , k o e
 s p e , j k u a j t s a d a a , o t o e i o ,
 o k š a : 1 l a r A n u s i j e i c o , e
 o k š a i j t e v i š n i a , r k m i l i o s t i
 p a n i : o l l i r .
 t e z l t a :
 z d l j i o s t d n a v i š - š t u i j e z n e
 a k s e i v i e z n o t e i t o ž i s e e č i a
 t e v a o p s n i t i .
 z d l j i o s t 2 a r - v i r i v s o l a o
 a h a č a
 z d l j i o s t c n o o s t v o u e l n
 t a j u .
 z d l j i o s t 0 d a a u ž i s t r j e
 i p a n o i , l z o a ž e p n c a k j o i v i k
 n a : k o : k o u i r i r s l j i n u : v o
 i a k i u g i o p ž r i r a v a a
 i t v l e r i c i j l i r k t k r a o
 i č i o v i l e k r a i n ž e c k j : e
 i s t e p e v i t i v e r e n o a l u v d t

I a r i n a l o r k c č

Ja ra le a os ig ur ik ja se ne no ju li e i s rje a ep oc i at

Antinobeli magaracki za koj se vijeć potuclit

ste i li i M be vi na ac ? i,
ar mi da est T o j ni č i z or g
ve ske b ml ša n go u i gr lu A
est li na c p sto i Ar no elc a
ač ad. ? er en da ne a un on n
o j i je , i v s o g r alc bo e
p o ra st i fo or mo s rir ve de t
o c na. ac to ra Na el va ag da e
o el je za i i in ra zn ns ve a
o s gn fa : r ni pu lu a, a ir, a
n j i vi st . n ti ob ov n gra a e
o el je za d st n fa u st n
o c rč ja, al uz je u na i zli .
l ai e, re i a r eči a : m oi an at a
š v i č i te Ca ibi l go M as: ch set)
ač id: se od lju za "f sti nu k a
e i n gu li i b sm la spi du ra .
l a ve i li i i C ml idg s ke io ne e
o c ali de sta r gr la, a ve mo t
o č je m da n kr ir g or n u
o v est de je b o k u i ngu da i
l a: " ob do li, o k od ili! li o e
ve nc : o d j e n ti ob ov n ra e
g vo el Pri) d a i pu er j
tr s fe , o en s ed i i m oz ra i
o v ; o ti on ju n oi en i a u
o k n i c o r ag da ne et c bil i
n a tv nic sv i č i ni ro so d av a
j el p er ni v i li, . on ra u a
v u ač id i ore la: i č i te zn st en g
i a i z i i ne Ar al o li ore ak e
e s i r c i i na i r i f n. lol dr i
tr i va a o j i n c i r aju s i r i k e .
r i t i j i i or e d n sta an Bi u e
l e j ko l j e i j p e ra n sm eh a
a ti i t j aj d n le Je ro av o
: č e o, n ti ob ov na ac se oc l j e
n a tv i c na i ja itk š a ek na v u e
n j š n c k c i g sh i č a i o r a
z b no Z b j v u d i č e n i i ab n p
a r : ste a v d d j e n i o n a j e s e
o p l a r ja a na 'ac ni z n s en i
o s ju ve av ji. a sl a ja če i
o ž s i vic e ti a ek ikc pri je k i
i je e. ko z sv er lo v na ra ni

9 3.- A oi z an v i o r da
o b j d j o c u ag zin N v ag nd
o u al f l ed ne Ta ac e z ač an
o or št in o s rti r p ta še
o o to n go . to e na st ni -
k n ev os
9: .- ob t M itt w sti živ o j da
a k h ar za m. la m vij o j p da
a h ar za m. la m vij o j p da
9: .- lar ld lill ar : r d od
i az or "M gu lill ar : r d od
r i k n s n ik u c a : s e sk iti
ne da ia' (r r) u c a : s e sk iti

1 97 Ja an a et ro šk ag oc
z se mi oc inj is aži an o on
n že li ro ci at r iš : o j i
n or uz kc ati em oti se izi .
2 00 B ar ca šra ev: a or ari
je je na dil d. se ne or te ra
t i ov ke ra i te rili on roj e v žb
n jo da roj ci ed ost m u: ikr
" AN "- ir.

la o eki sn av u ih r r l e i :
re ni o v ist on ro u ara nc dc
i i m id e s h i je va svi ta
o n c pr iiti eč o eč nu i ač ad
i a o i l j i su žel li oči o vo
s u i n j o as ž e i i gr du je n i:
l a ar n ni c v a j i j e i j č
n a aju v dc i. ta vir sl i aj in
i h c a i ač ad s c d j u u d gi
a r ve i c i a, i i t j j ec ak v r i d e
i ž r : a rič n b bi r o o ur
v e : č r a ov iz sk or je o j i u
i s l d n tr jo ne sv ili vu re i ž r
g i du

2 01 lo Sk arc i v o j c h op ul
z i n j ov ak uč c l j li or la:
n in a ž el ač e od osi d je to
t i e : ekl or o i s že e ore a r
ir vi i.

2 02 Iz šn dir ttc k n p nij ka
št s E 'oi H l su nc k iai
M rri yr h, az 'or T o, er ..
z i p la o d va je m et ati ko
k r i c e ta ra na ih ro va nje ov
u ra u os v r m i j e i .

2 03 arl S w 'z l r n ro
L i te št na er ni le us ag
iz a j n i v i j a ta e d av za os vr
k r ve dij v j e č a i .

K. i št v i v i e i j e i m n a e z u p m i
i s t v i t z i tiž j n ju , l j i c ka ta
l i i gr že eki na e, r k i viš
r vi m i r r g r o r

Dragi čitatelji lista SEF velika nam je čast nastaviti tradiciju zvanu nagradna igra.

Nagradna igra u prošlom broju našega lista, koja je organizirana po prvi put, izazvala je veliki interes kako studenata Ekonomskog fakulteta tako i studenata sa drugih fakulteta. Ukupan broj točnih odgovora je bio 87 što je više nego puno uzme li se u obzir da je to bila prva nagradna igra organizirana u sklopu naših novina.

Zadatak nam je i ovaj put ustupio prof. dr. Jadranako Prlić, stoga mu se ovom prilikom zahvaljujemo kao i njegovom asistentu Željku Mariću.

Ukoliko ne znate kako riješiti zadatak potražite sljedeću literaturu: OSNOVE EKONOMIJE - Samuelson, kao i knjigu KRATAK TEČAJ EKONOMIJE - Prlić, Marić.

Zadatak:

Zajmoprimac je na posuđenih 90.000 KM na godinu dana platio kamatu u iznosu od 4.500KM.

Kolika je bila realna kamatna stopa ako je u istom periodu stopa inflacije bila 2,3%?

nagradna IGRA

Svoje odgovore sa osobnim podacima (ime, prezime i **br. Indeksa**) ubacite u kutiju koja se nalazi na ulazu Ekonomskog fakulteta. Rok do kojeg možete ubaciti svoj odgovor bit će naznačen na samoj kutiji, kao i datum izvlačenja nagrada.

A nagrade su:

- 1 x HEJ! Start paket, Eronet;
- 2 x knjiga "KRATKI TEČAJ EKONOMIJE" - Prlić, Marić;
- 2 x poklon bon boutique «INTIMA ROMANCA»

Pripremio: Ivan Kelava

Kviz, kviz, kviz...

1. PDV ili:

- a) porez na dokinutu vrijednost
- b) porez na dodanu vrijednost
- c) porez na dodatnu vrijednost
- d) porez na doplaćenu vrijednost

2. Što nije prikazano na španjolskim euro kovanicama:

- a) lik kralja Juana Carlosa I.
- b) lik Cristofora Columba
- c) katedrala u Santiago de Compostelli
- d) lik Miguela de Cervantesa

3. Tko je od navedenih dobitnik Nobelove nagrade za ekonomiju:

- a) John Maynard Keynes
- b) Alfred Marshall
- c) Milton Friedman
- d) Peter Drucker

4. Wall street se nalazi u:

- a) New Yorku
- b) Washingtonu
- c) Chicagu
- d) Bostonu

5. Ekonomisti koji proučavaju pojedince, poduzeća i kućanstva su:

- a) makroekonomisti
- b) neoekonomisti
- c) marksisti
- d) mikroekonomisti

6. Osnovni rezultat inflacije je:

- a) rast osobnog imetka
- b) pad vrijednosti novca
- c) pad cijena
- d) rast plaća

7. Zgrada Engleske nacionalne banke u Londonu u prizemlju nema:

- a) električne instalacije
- b) prozore
- c) vrata
- d) pregradne zidove

8. Koja od navedenih zemalja nije uvela euro:

- a) Lihtenštajn
- b) Vatikan
- c) Monako
- d) Andora

9. Djelo Thomasa Morea, u kojem se opisuje idealan društveno-ekonomski sustav je:

- a) Idila
- b) Pastorela
- c) Perfekcija
- d) Utopija

10. Na čelu središnjih (nacionalnih) banaka obično se nalazi:

- a) kancelar
- b) rektor
- c) guverner
- d) predsjednik

Autor: Mario Glibić

**AKCIJA
STUDENT**

HAPPY HOUR

STUDENTI...

01. 04. 2004. posjetite štand ERONET-a, na 7. Međunarodnom sajmu gospodarstva, Mostar 2004, i u vremenu od 16 do 17 sati besplatno postanite ERONET pretplatnik i član grupe STUDENT.

Razgovarajte 30% jeftinije unutar grupe!

Akcija je namjenjena studentima, novim pretplatnicima, mladim od 27 godina.

Obavezno ponesite index :-]

www.eronet.ba

 ERONET

CARPE DIEM

ISKORISTI DAN I BESPLATNO UGOVORI
STUDENTSKI RAČUN ZAGREBAČKE BANKE BH

Uz Studentski račun i Studentsku Maestro karticu poklanjamo ti mogućnost korištenja usluga:
trajni nalog, Zabafon - telefonsko bankarstvo i Zaba SMS bankarstvo.

Sve potrebne informacije možeš dobiti u svakoj poslovnici Zagrebačke banke BH d.d. ili na telefon 036 325 981.

Zagrebačka banka BH d.d.
www.zaba.ba

Zagrebačka banka